

Esbós de gramàtica sumèria

An outline of Sumerian grammar

Miquel Civil

A cura de Lluís Feliu

Esbós de gramàtica sumèria
An outline of Sumerian grammar

BARCINO MONOGRAPHICA ORIENTALIA

Volum 14
2020

Institut del Pròxim Orient Antic (IPOA)
Facultat de Filologia
Universitat de Barcelona

Esbós de gramàtica sumèria
An outline of Sumerian grammar

Miquel Civil

A cura de Lluís Feliu

Edicions

© Edicions de la Universitat de Barcelona
Adolf Florensa, s/n
08028 Barcelona
Tel.: 934 035 430
www.edicions.ub.edu
comercial.edicions@ub.edu

EDICIÓ

Institut del Pròxim Orient Antic (IPOA),
Facultat de Filologia, Universitat de Barcelona

DIRECTORS

Adelina Millet Albà i Ignasi-Xavier Adiego
(IPOA, Universitat de Barcelona)

IMATGE DE LA COBERTA

Proposta de reconstrucció de la decoració d'un un vas del tipus Scarlet-Ware procedent de Khafajah, període protodinàstic (Delougaz, *Pottery from the Diyala Region*, Chicago, p. 138).

ISBN 978-84-9168-593-7

Aquest document està subjecte a la llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada de Creative Commons, el text de la qual està disponible a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

Índex general

Prefaci.....	9
Preface	11
Esbós de gramàtica sumèria	13
An outline of Sumerian grammar	89
Apèndix	
The Sumerian “Conjugation” Prefixes: the Voice Hypothesis	165

Prefaci

En aquest volum presentem una petita gramàtica del sumeri que Miquel Civil va escriure en català durant la seva estada a Barcelona. A les seves classes de llengua sumèria, durant el curs 2002/03, en el marc del màster en assiriologia de l'Institut del Pròxim Orient Antic de la Universitat de Barcelona, Civil va anar repartint diversos capítols de la gramàtica a mida que anava explicant la matèria als estudiants. D'aquesta manera es va conformar un petit volum que Civil va anomenar *ESBÓS DE GRAMÀTICA SUMÈRIA*. Posteriorment aquesta gramàtica s'ha continuat utilitzant com a material didàctic a les classes de llengua sumèria i ha servit com a base per a l'aprenentatge d'aquesta llengua a la Universitat de Barcelona fins a dia d'avui.

Malgrat que Civil va elaborar aquesta gramàtica amb l'objectiu de publicar el material en un futur no gaire llunyà, el projecte mai va reeixir. En conseqüència, la gramàtica té algunes mancances fruit del seu caràcter provisional, de "document viu", de text que encara es podia (i s'havia) de treballar i completar. Tal com podrà observar el lector, la gramàtica està inacabada, amb algun punt controvertit, com ara els pronominals que acompanyen la base verbal, que no està totalment descrit en el redactat del text; o punts de la gramàtica que estan simplement enunciats però no desenvolupats (vegeu per exemple diversos punts de l'apartat §3.5). Per altra banda, el text conté símbols (tres asteriscs ***) que indiquen punts que Civil considerava que havia d'acabar d'elaborar, completar o polir. Evidentment, hem mantingut aquestes marques en l'edició final del text. En general, la intervenció sobre el text ha intentat ser mínima, només s'han corregint algunes errades tipogràfiques i s'ha precisat alguna cita bibliogràfica que romania incompleta. Per a contribuir a la difusió de l'obra de Civil, s'ha fet una traducció a l'anglès de la gramàtica, per a,

d'aquesta manera, fer més accessible a la comunitat assiriològica la interpretació de la llengua sumèria de l'eminent sumeròleg.

Per a arrodonir la gramàtica, i en forma d'apèndix, hem inclòs també l'esborrany d'un article que Civil estava elaborant, simultàniament a la redacció de la gramàtica, sobre els prefixos de conjugació: *The Sumerian "Conjugation" Prefixes: the Voice Hypothesis*. Aquesta obra, també inacabada, complementa bé allò que Civil explica en la gramàtica sobre aquests prefixos del sintagma verbal sumeri i desenvolupa una de les aportacions més originals de la seva gramàtica, la interpretació dels anomenats "prefixos de conjugació" com a expressió de la categoria de la veu.

Diverses persones han fet possible que aquesta obra pòstuma de Civil es pugui publicar finalment. Agnès Garcia, Fumi Karahashi, Piotr Michalowski i Jordi Vidal han insistit diverses vegades sobre la conveniència de la publicació d'aquesta gramàtica, finalment ho han aconseguit. La traducció de la versió anglesa ha estat obra de Marta Díaz, que ha fet la feina amb rigor i entusiasme. Wilfred Watson també ha esperonat aquesta publicació i ha col·laborat de manera activa en fer la revisió final del text anglès. Claudia Suter ha estat molt amable en identificar la imatge del vas de Khafaje que apareix a la coberta del llibre i que també il·lustrava la portada de les fotocòpies de la gramàtica que va presentar Civil en el seu dia als estudiants de classe. Agrair també a Adelina Millet per haver acceptat aquest petit volum en la col·lecció *Barcino. Monographica Orientalia*.

Lluís Feliu

Preface

This volume is a short grammar of Sumerian that Miquel Civil wrote in Catalan during his stay in Barcelona. In his language classes on Sumerian during the 2002/2003 course, as part of the Master's degree in Assyriology at the Institut del Pròxim Orient Antic of the University of Barcelona, Civil distributed several chapters of the grammar as he explained the subject to the students. In this way, a small volume was formed, which Civil called *Esbós de gramàtica sumèria* (*An Outline of Sumerian Grammar*). Afterwards, this grammar continued to be used as instructional material in Sumerian language classes and even today it is still used as the basis for learning this language at the University of Barcelona.

Even though Civil prepared this grammar with the aim of publishing the materials in a not too distant future, the project never succeeded. Consequently, the grammar has some shortcomings due to its provisional character of a “living document,” a text that could still (and had to) be worked on and completed. As the reader will be able to observe, the grammar is unfinished, with some controversial points, such as the pronominals that accompany the verbal root, which is not fully described in the text; or points of grammar that are merely announced but not developed (see for example various points in section §3.5). In addition, the text contains symbols (three asterisks ***) indicating points that Civil considered that he had to finish preparing, completing or revising. Evidently we have retained these marks in the final edition of the text. In general, any intervention on the text has been intended to be minimal, except that some typographical errors have been corrected and some gaps in the bibliographical citations have been filled. In order to contribute to the diffusion of Civil's work, an English translation of the grammar has been prepared, so that, in this way, the interpretation of the Sumerian language

by the eminent Sumerologist can be made more accessible to the Assyriological community.

To complete the grammar, and in the form of an appendix, we have also included the draft of a paper that Civil was preparing, at the same time that he was writing this grammar, on conjugation prefixes: *The Sumerian “Conjugation” Prefixes: the Voice Hypothesis*. This work, also unfinished, complements well what Civil explains in the grammar about these prefixes of the Sumerian verbal phrase clause and develops one of the most original contributions of his grammar, the interpretation of the so-called “conjugation prefixes” as an expression of the category of voice.

Several people have made it possible for this posthumous work by Civil to be published. Agnès Garcia, Fumi Karahashi, Piotr Michalowski and Jordi Vidal have repeatedly insisted on the convenience of publishing this grammar and they have finally succeeded. The translation of the English version is by Marta Díaz, who has worked both enthusiastically and meticulously. Wilfred Watson has also spurred on this publication by collaborating actively in making the final revision of the English text. Claudia Suter has been very kind in identifying the image of the Khafaje vase that appears on the cover of the book and also illustrated the cover of the photocopies that Civil once presented to his class students. We also extend our thanks to Adelina Millet for having accepted this small volume in the collection *Barcino. Monographica Orientalia*.

Lluís Feliu

Esbós de gramàtica sumèria

Miquel Civil

Taula

Abreviatures de textos	19
1. L'escriptura cuneïforme	21
1.1. Classes de signes.....	22
1.1.1. Logogrames.....	22
1.1.2. Sil·labogrames.....	23
1.1.3. Morfogrames	24
1.1.4 Classificadors	24
1.1.5 Glosses fonètiques.....	25
1.2. Ús dels signes.....	26
1.2.1. Textos ordinaris.....	26
1.2.2 Textos sil·làbics.....	26
1.2.3. Ordre dels signes	27
1.2.4. Abreviacions.....	27
1.2.5. Homofonia i polifonia	27
1.3. Transliteració i transcripció	27
1.3.1. Transliteració.....	27
1.3.2. Transcripció.....	28
Apèndix: els classificadors més comuns	28
Bibliografia.....	30
2. Fonologia.....	33
2.1. La reconstrucció dels fonemes.....	33
2.1.1. Fonts: els sil·labaris.....	33
2.1.2. Les equacions fonològiques dels sil·labaris	34
2.1.3. Regles d'interpretació.....	36
2.2. Inventari fonològic. Les consonants.....	40
3. El sintagma nominal	43
3.1. El nom.....	43
3.1.1. Classes nominals, gènere i nombre	43
3.1.2. Composició i derivació.....	44
3.1.3. Reduplicació.....	44
3.2. Sufixos nominals.....	44
3.2.1. Possessius	45
3.2.2. Plural	45
3.3. Genitiu.....	45

3.4. Casos	47
3.4.1. En general	47
3.4.1.1 -ø (absolutiu)	47
3.4.1.2. -e (agentiu)	47
3.4.1.3. -r (datiu)	48
3.4.1.4 -a (locatiu-1)	50
3.4.1.5. -e (locatiu-2)	51
3.4.1.6. -ta (ablatiu)	52
3.4.1.7. -š (aHlatiu)	52
3.4.1.8. -d a (comitatu)	53
3.4.1.9. -g i n ₇ (equatiu)	53
3.4.1.10. Casos compostos	54
3.5. Elements referencials	54
3.5.1 Pronoms personal independents	54
3.5.2 Pronoms personals enclítics	54
3.5.3 Pronoms reflexius	55
3.5.4 Demonstratiu	55
3.5.4.1 Pronoms demostratiu	55
3.5.4.2 Demonstratiu enclítics	55
3.5.5 Interrogatiu	55
3.5.6 Indefinits	55
3.5.7. Reflexius	55
3.5.8. Adverbis	56
3.5.9. Conjuncions i introductors	56
3.5.9.1. Conjuncions	56
3.5.9.2. Introductors	56
3.5.10. Numerals	56
3.5.11. Vària	56
4. El sintagma verbal	57
4.0. Estructura general	57
4.1. L'arrel	58
4.1.1. Canvis interns de l'arrel verbal (aspecte)	58
4.1.2. Temes plurals	59
4.1.3. Verbs compostos	60
4.1.4. Verbs especials	60
4.1.4.1. El verb copulatiu	60
4.1.4.2. El verb negatiu	61
4.1.4.3. Verbs defectius	61

4.2. Afixos.....	61
4.2.1. Prefixos modals [PM].....	61
4.2.1.1. Indicatiu (ø-)	61
4.2.1.2. Optatiu-subjuntiu (h é-).....	62
4.2.1.3. Cohortatiu (g a-).....	63
4.2.1.4. Prohibitiu o “reportatiu” (n a-).....	63
4.2.1.5. Negatiu (n u-)	63
4.2.1.6. Subjuntiu negatiu (b a - r a-).....	63
4.2.1.7. El modal š a-	64
4.2.1.8. El prefix d’anterioritat ù-	64
4.2.1.9. Altres modals	64
4.2.2. Prefix connectiu.....	65
4.2.3. Prefixos de conjugació [PC].....	65
4.2.3.1. Marques i usos dels prefixos de conjugació	66
4.2.3.1.1. La veu neutra (V).....	66
4.2.3.1.2. La veu activa (M).....	66
4.2.3.1.3. La veu mitjana (MM).....	66
4.2.3.1.4. La veu passiva (B)	67
4.2.3.2. Contrast entre les veus	67
4.2.3.3. El prefix a l-	69
4.2.4. Infixos “dimensionals”	69
4.2.4.1. Datiu	70
4.2.4.2. Comitatiu	71
4.2.4.3. Ablatiu i allatiu	71
4.2.4.3.1. Ablatiu.....	72
4.2.4.3.2. Allatiu	72
4.2.4.4. Locatiu.....	72
4.2.4.4.1. Locatiu-1	73
4.2.4.4.2. Locatiu-2	73
4.2.5. Prefixos i sufixos pronominals	73
4.2.6. El sufix -d	73
4.2.6.1. Forma fonològica i escrita	74
4.2.6.2. Funció del sufix -d-.....	74
4.3. Imperatiu	75
4.4. Noms verbals	77
4.4.1. Noms verbals sense -d-.....	77
4.4.1.1. R-ø	78
4.4.1.2. R-e/e - n e	78

TAULA

4.4.1.3. R- a.....	79
4.4.2. Formes amb -d-	80
4.4.2.1. R- e - d è	80
4.4.2.2. R- e - d a	83
4.4.2.3. R- e - d a m	84
4.4.2.4 R- a - PRONOM - d è	84
Estructura del sintagma verbal	86

Abreviatures de textos

Civil utilitza fonamentalment textos literaris per a exemplificar allò que explica en la descripció de la gramàtica sumèria. Per a citar els textos, fa servir les abreviatures incloses en el seu catàleg de literatura sumèria, que roman inèdit. Aquí adjuntem la clau per a saber de quin text es tracta i també incloem el número del catàleg que Civil va atorgar-li, que és pràcticament idèntic al que posteriorment es recull a *The Electronic Text Corpus of Sumerian Literature* (<http://etcsl.orinst.ox.ac.uk/>).

<i>AA</i>	Contest between the Hoe and the Plow (5.31)
<i>Al</i>	The Song of the Hoe (5.54)
<i>BF</i>	Contest between the Bird and the Fish (5.35)
<i>CA</i>	The Destruction of Agade (2.15)
<i>CUN</i>	Law Code of Urnamma (3.41)
<i>CLi</i>	Law Code of Lipiteštar (3.42)
<i>D1</i>	Dialogue between Two Scribes (5.41)
<i>D2</i>	Dialogue between Enkihegal and Enkitalu (5.42)
<i>D3</i>	Dialogue between Enkimansum and Girniisag (5.43)
<i>D5</i>	Dialogue between Two Women (5.45)
<i>EdA</i>	Schooldays (5.11)
<i>EdB</i>	The Young Scribe and His Father (5.12)
<i>EdC</i>	Advice of a Supervisor to a Young Scribe (5.13)
<i>EdR</i>	Edušba Regulations (5.16)
<i>EE</i>	Contest between Summer and Winter (5.33)
<i>EEm</i>	Enmerkar and Ensuhgirana (1.824)
<i>ELA</i>	Enmerkar and the Lord of Aratta (1.823)
<i>EnA</i>	Enlil in the Ekur (4.05.1)

<i>EN2</i>	Enlil and Ninlil: the Birth of Nanna (1.21)
<i>EN2</i>	Enlil and Ninlil: the Marriage of Sud (1.22)
<i>ErH</i>	Enki's Journey to Nippur (4.83= ETCSL 1.1.4)
<i>EWO</i>	Enki and the World Order (1.13)
<i>FI</i>	The Farmer's Instructions (5.63)
<i>GA</i>	Gilgameš and Agga (1.811)
<i>Gdd</i>	Tale of the Gudam (1.34)
<i>GE</i>	Gilgameš and Enkidu (1.814)
<i>GG</i>	Contest between the Tree and the Reed (5.34)
<i>GH</i>	Gilgameš and Huwawa (1.815)
<i>ID</i>	Inanna's Descent to the Netherworld (1.41)
<i>IdDA</i>	Hymn to Inanna for Iddindagan (2.531)
<i>leE</i>	Hymn to Nidaba from Išbierra (2.515)
<i>InB</i>	Enheduanna's Song to Inanna (4.072)
<i>InD</i>	Inanna Hymn (4.074)
<i>IšDA</i>	Self-praise of Išmedagan (2.541)
<i>IšK</i>	Inanna and Išmedagan (2.5411)
<i>KH</i>	The Keš Temple Hymn (4.82)
<i>LA</i>	Contest between Lahar and Ašnan (5.32)
<i>LiA</i>	Self-praise of Lipiteštar (2.551)
<i>LN</i>	Lament over Nippur (2.24)
<i>LSU</i>	Lament over Sumer and Ur (2.23)
<i>LUr</i>	Lament over Ur (2.22)
<i>LW</i>	Lament over Uruk (2.25)
<i>L1</i>	Epic of Lugalbanda I (1.821)
<i>L2</i>	Epic of Lugalbanda II (1.822)
<i>NšA</i>	Nanše Hymn (4.141)
<i>Nu</i>	Nungal Hymn (4.281)
<i>ŠB</i>	Šulgi B (2.422)
<i>ŠIn</i>	Instructions of Šuruppak (5.61)
<i>ŠSB</i>	Šusîn's Love Song (2.442)
<i>TH</i>	Collection of Temple Hymns (4.81)
<i>Tu</i>	The Reconstruction of the Tummal (2.13)
<i>UK</i>	Contest between Silver and Copper (5.36)

1. L'escriptura cuneïforme

1.0.1 Aquest capítol presenta el sistema d'escriptura cuneïforme aplicat a la llengua sumèria.¹ Ho fa des d'un punt de vista lingüístic, no des d'un punt de vista antropològic o arqueològic. És a dir, estudia l'escriptura com a representació simbòlica del llenguatge, com a mitjà d'accés als textos, i deixa de banda les formes materials dels símbols gràfics, la seva història i evolució, i qüestions semblants. L'escriptura cuneïforme rep el seu nom (del llatí *cuneiformis* 'en forma de tascó') per la forma dels elements que componen els símbols o signes individuals i que tenen l'aspecte d'un tascó o clau. Les edicions de textos i els estudis tant gramaticals com literaris presenten els textos transliterats a l'alfabet romà (1.3).

1.0.2. En l'estudi dels símbols usats en un sistema de comunicació, siguin acústics o visuals, s'ha de distingir entre les variacions accidentals dels símbols i el seu valor simbòlic, ideal i arbitrari assignat pels usuaris del sistema. En un text alfabètic manuscrit o imprès, per exemple, una mateixa lletra pot prendre diferents formes (variacions d'estil o personals) però té un valor constant i simbòlic únic. En el cas de símbols gràfics, a aquest valor únic se li dona el nom de **grafema**, a les seves variants el de **grafs**.² L'escriptura és estudiada aquí doncs des del punt de vista grafèmic.³

1. L'escriptura cuneïforme va servir per a representar, a més del sumeri, altres llengües: principalment l'accadi, però també l'hittita, l'hurrita, l'elamita, etc. Molt del que es diu aquí s'aplica també a aquestes llengües, però la present discussió deixa de banda les particularitats que no s'apliquen al sumeri.

2. En el text i per raons pràctiques, el terme grafema s'usarà només en els casos en què sigui necessari per a la claredat d'exposició, altrament els símbols seran designats simplement pel terme signes (cuneïformes), habitual en la literatura assiriològica.

3. Una distinció semblant s'aplica als sons del llenguatge (2.***).

1.0.3. La relació entre la llengua parlada i el sistema d'escriptura és completament arbitrari i convencional. Això vol dir que són possibles tota mena de faltes de correspondència entre els elements del llenguatge oral i els de l'escrit: omissions, abreviacions, elements superflus o ambigus, etc. Excepte en el cas d'estudis fonètics o fonològics, totes les llengües manquen, en menor o major grau, d'indicar exactament per escrit totes les particularitats del text parlat. S'ometen, per exemple, indicacions de l'accentuació i entonació o dels timbres vocàlics, l'ortografia conserva formes arcaïques, etc. És molt important tenir present aquesta independència entre el símbol escrit i l'oral quan s'intenta reconstruir la llengua sumèria.

1.1. *Classes de signes*

Els signes cuneïformes poden ser classificats segons les seves distintes funcions simbòliques en la representació dels elements del llenguatge:

- (1) **logogrames:** representen paraules senceres o elements lèxics,
- (2) **sil·labogrames:** representen síl·labes,
- (3) **morfogrames:** representen els elements gramaticals,
- (4) **classificadors:** indiquen el grup semàntic a què pertany una paraula,
- (5) **glosses fonètiques:** signes opcionals que precisen la pronunciació.

Un mateix signe pot tenir funcions diferents en circumstàncies diferents.

1.1.1. *Logogrames*

1.1.1.1. Els logogrames representen un mot sencer primàriament en la seva identitat lèxica, la forma fonològica és representada només indirectament. El nombre de símbols en un sistema estrictament logogràfic és en teoria tan gran com el nombre de mots diferents, de manera que un sistema així seria complicadíssim si no impossible. Per a pal·liar en la pràctica aquest inconvenient, el sistema cuneïforme del sumeri emprà diferents mitjans (coneguts també en sistemes logogràfics similars, com el xinès) per a reduir el nombre de logogrames.

a) Un mateix logograma pot servir per a representar diferents mots (i té per tant pronunciacions diferents) segons el context (**polifonia**). El nombre de lectures diferents d'un mateix signe pot ser molt elevat i crear ambigüitats serioses. El signe DU, per exemple, pot representar g u b 'estar dret, posar-se dret', η e n 'anar' (perfectiu), d u 'anar' (imperfectiu), t ú m 'posar', etc.

b) Un logograma pot tenir superposats elements diacrítics que en modifiquen el sentit. Els principals són: (1) L'addició de claus del tipus dit *Winkelhaken* (signes *šēššig*). El signe DU, per exemple, en la seva forma *gunû* es llegeix *su hu š* 'base, arrel', en la forma *šēššig*, *ka s₄* 'córrer'. Un signe es pot escriure també inclinat o capgirat per a modificar-ne el sentit (signes *tenû*).

c) Un mot pot ser representat no per un sol signe sinó per una combinació de dos o més. Això es pot fer de dues maneres:

1) Escrivint un signe, rarament més, dintre d'un altre (signes *inscrits*); així el signe KA 'boca' amb el signe NINDA 'pa' a dintre, es llegeix *gu₇* 'menjar'.

2) Agrupant dos o més signes successius que prenen aleshores una pronunciació i un sentit diferent dels signes components (compostos *diri*). Així el mot *en sí(k)* 'governador' s'escriu amb els tres signes PA, TE, SI.

1.1.1.2. Un mateix mot no té necessàriament una pronunciació idèntica en tots els contextos. Una mateixa paraula o element gramatical (**morfema**) pot prendre formes lleugerament diferents (**al·lomorfs**) segons el context. Per exemple, l'alemany *der Wald* 'el bosc' representa */valt/*, seguit de pausa, i */vald-/*, davant vocal. Aquestes alteracions són mal conegudes en el cas del sumeri, però sembla clar, per exemple, que mots acabats en -m davant d'un afix vocàlic es pronuncien amb -n en posició final: *ezen* 'festa' era */ezen/* davant pausa, però */ezem/* seguit de vocal; com en *ezem -ma* 'en la/una festa' = *ezen + -a* (locatiu). Aquestes variacions no es manifesten en la forma escrita.

1.1.2. Sil·labogrames

Els sil·labogrames representen grups de fonemes formant síl·laba, i tenen un valor fonològic però no lèxic. Una síl·laba escrita no correspon sempre exactament a una síl·laba fonològica.

1) Per raons d'estructura fonològica i d'economia (per a reduir el nombre de signes), els sistemes sil·làbics poden tendir a deixar sense representació la **coda** d'una síl·laba (com, per exemple, l'escriptura minoica o la tagalog). En el cas del sumeri: el signe ZI, per exemple, representa segons els contextos */zi/*, */zid/*, */zig/* o */ziŋ/*. Un signe amb una lectura normal CVC pot ser usat ocasionalment amb una lectura CV: *zà* (sil·labograma) és una lectura derivada de *za g*.

2) Dues consonants contigües, en posició inicial o final, no poden ser representades amb sil·labogrames sense afegir vocals postisses (protètiques o epentèti-

ques). Així un hipotètic **/bra/* només pot ser escrit amb sil·labogrames com *ba-ra* o *ab-ra*.

3) S'ha de considerar la possibilitat que grafies */(C)V₁-CV₂/* representin simplement */(C)V_xC/*, on la funció de *V₂* és la d'indicar alguna particularitat o modificació de *V₁*. Compareu formes com *mate, fate*, comparades amb *mat, fat*, en anglès. La vocal final, però, pot ser també simplement un element gràfic buit: - m u - š è i - m u - u š poden representar les dues */-muš/* (vegeu també 1.1.3).

1.1.3. Morfogrames

Els signes que representen elements gramaticals, generalment afixos, són en cert sentit intermedis entre logogrames i sil·labogrames: representen síl·labes però tenen també sentit. Les variacions de forma que poden aparèixer en elements lèxics (1.1.1.2) són molt freqüents en els elements gramaticals. Així el prefix modal subjuntiu sumeri es pot escriure *h e₂-*, *h a-* o *h u-*, segons la vocal de la síl·laba següent. Històricament, per exemple, es troba *h a - m u -* en certes èpoques quan la pronunciació era quasi segurament */hu-mu-/*. Els al·lomorfs d'un mateix element gramatical formen un conjunt que pot ser representat per una de les seves formes que no és necessàriament la que s'aplica a un context determinat (grafia **morf fonèmica**).

1.1.4. Classificadors

Els classificadors (anomenats a voltes “determinatius”) tenen una funció purament lèxica i són elements gràfics, no pronunciats.⁴ Acompanyen només noms, mai verbs. Indiquen a quin grup semàntic (peixos, metalls, arbres, etc.) un nom pertany. En principi els classificadors són idèntics al terme més general del grup semàntic en qüestió; així els mots membres del grup semàntic “teixits i vestits” tenen com a classificador t ú g ‘vestit’ (en general). En els textos originals els classificadors tenen la mateixa mida que la resta dels signes. No és sempre fàcil de precisar si un signe és part normal del sintagma nominal o és efectivament un clas-

4. Moltes llengües, com algunes africanes o índies americanes, tenen un sistema de classificació marcat morfològicament que pot ser molt complex i que pot afectar, a més dels noms, els numerals i els verbs, etc. El swahili (família bantú), per exemple, té catorze classes de noms, el haida (d'Alaska i Columbia britànica) en té una trentena indicant el tamany i forma de les coses. No sembla, per comparació amb aquests sistemes, que els classificadors sumeris siguin restes d'una etapa anterior de la llengua durant la qual aquests haguessin tingut un paper morfològic i una realitat fonològica. Compareu amb els determinatius de l'escriptura jeroglífica egípcia.

sificador. Els criteris que poden ajudar a decidir-ho són: (a) Si el signe es col·loca en llocs diferents en diferents èpoques és un classificador. Per exemple, *uruda* ‘coure’ acompanya *še n* ‘olla’ per a indicar que l’utensili està fet de coure i no d’un altre material. En els textos més antics s’escriu *še n^{uruda}*, però més tard s’escriu *urudaše n*. (b) Si un signe és ocasionalment omès, és un classificador: en certes èpoques, s’escriu *ki ri i₆* ‘jardí’ i en altres *ḫeš ki ri i₆*, *ḫeš* és per tant en aquest cas un classificador. L’omissió del classificador és a vegades una simple variant textual. (c) Si un presumpte classificador és el cap d’una construcció en genitiu, o va seguit d’un adjectiu, no té en aquest cas funció de classificador: en *ḫeš - a b - b a - (a k)* ‘un tipus d’arbre’ (literalment ‘arbre del vell’) *ḫeš* no és classificador. (d) Si el presumpte classificador figura com a part del mot en un manlleu del sumeri a l’acadi no és un classificador; per exemple, en *ḫeš - u r* ‘viga’, manllevat en acadi com *gušūru*, *ḫeš* no és un classificador. (e) Si un presumpte classificador s’intercala en un mot escrit sil·làbicament, funciona com a classificador: en *h u - r í - i n^{mušen} - n a* ‘de l’àliga’ o *ì - si - i n^{ki} - n a* ‘a la ciutat d’Isin’, *mu š e n* ‘ocell’ i *ki* ‘ciutat’ són classificadors. (f) Si en un text sil·làbic (1.2.2) o emesal (***) un mot s’escriu explícitament, no és un classificador: en *m u - p è š* ‘figuera’, corresponent a *ḫeš - p è š* del dialecte principal (*m u* és l’equivalent emesal de *ḫeš*), *m u* = *ḫeš* no és classificador.⁵ Segons les llistes lèxiques, en alguns mots coexisteixen formes amb classificador ordinari o amb el terme original del classificador pronunciat, formant sintagma. Per exemple, *ḫeš k i b í r o ḫeš - k i b í r* “llenya pel foc”. Ordinàriament, no hi ha manera de decidir en un cas particular quina és la forma emprada. Vegeu la llista de classificadors en l’apèndix a aquest capítol.

1.1.5. Glosses fonètiques

Les glosses fonètiques,⁶ anomenades també “complements fonètics,” són sil·labogrames que acompanyen un logograma per a precisar-ne la pronunciació en tot o en part: *ḡā ḫ a r^{ar}* (per a distingir *ḫ a r* ‘posar’ de *g a r* ‘apilar’). Són relativament infreqüents i usades esporàdicament, encara que algunes glosses van passar a formar part de l’ortografia tradicional d’alguns mots: *ú u g a^{ga mušen}* ‘corb’ (el signe *llegit u g a* també pot llegir-se *n a ḫ a* ‘un tipus de planta’, les glosses fonètiques eviten una confusió). Originàriament s’escrivien amb signes de la mateixa mida que la

5. En textos poètics en Emesal hi ha parelles de mots en les quals un mot té *m u* i l’altre no: (*ḫeš*) *g u - z a i m u - n á* ‘cadira’ i ‘llit’ (*ḫeš*) *h a š h u r i m u - p è š* ‘pomera’ i ‘figuera’. Això sembla indicar que per raons mètriques un clasificador podia ser pronunciat ocasionalment.

6. Seria més correcte dir-ne glosses *fonològiques* (2.***).

resta del text, però ja en època paleo-babilònica es comencen a escriure amb signes més petits, a sobre o a sota del mot glossat.⁷ En el cas de signes compostos inscrits (1.1.1.1c), el signe interior pot donar una indicació de la pronunciació del mot, així m e n ‘turbant’ s’escriu amb el signe GÁ amb m e - e n a dintre.⁸

1.2. *Ús dels signes*

1.2.1. *Textos ordinaris*

Els textos sumeris, a diferència dels accadis, estan escrits quasi exclusivament amb logogrames. Els sillabogrames estan reservats als elements gramaticals (on però es poden donar grafies morfofonèmiques, 1.1.3), als noms propis i a alguns mots, quasi exclusivament d’origen estranger: h a - z i - i n ‘destral’, del semític *haššinnu*. Els classificadors en principi s’escriuen sempre, però es donen omissions esporàdiques. Les glosses fonètiques són rares, amb excepció de les que han esdevingut fossilitzades.

1.2.2. *Textos sillàbics*

Alguns textos, de qualsevol època, poden contenir un nombre elevat, més o menys gran, de logogrames escrits sillàbicament. N’hi ha de diferents tipus i són de qualitat molt variable. Alguns tenen una finalitat didàctica i semblen representar bastant adequadament la pronunciació, a l’altre extrem hi ha textos, sovint de tipus religiós, que semblen escrits de memòria per escribes inexperts o aprenents que coneixien rutinàriament el text sense entendre’l gaire. Un tipus particular d’escriptura sillàbica apareix en els textos escrits en dialecte emesal (***): els mots que es diferencien del dialecte principal hi són sovint escrits amb sillabogrames: g a - š a - a n, per exemple, és la forma emesal de n i n ‘senyora’ (dialecte principal) en els textos paleo-babilònics.

7. Glosses escrites en signes petits poden donar, a partir de l’època paleo-babilònica, la traducció accàdia d’una paraula o frase.

8. Quan el signe classificador és idèntic al signe de la paraula classificada (o si el logograma és compost), el classificador se sol ometre: a n ‘el déu cel’, enlloc de ^da n (que seria AN.a n); ^da n - n u - n i - t u m ‘la deessa Anunitu’ en lloc de AN.a n - n u - n i - t u m.

1.2.3. *Ordre dels signes*

En els textos arcaics, l'ordre dels signes, escrits en aquell temps en caselles, en lloc de línies com més tard, no correspon sempre a la seqüència dels signes en la frase gramatical. L'escriptura representa doncs el llenguatge al nivell del sintagma i en ordre arbitrari, en lloc de fer-ho ordenadament morfema rere morfema. Aquesta particularitat desapareix paulatinament i no es troba més a partir de l'època sargònica.

1.2.4. *Abreviacions*

Un text escrit és una representació arbitrària d'un text oral en una llengua que se suposa coneguda pel lector. Això permet abreviacions, sobretot d'elements que són fàcilment predictibles: les escriptures aràbiga i hebreaica, per exemple, ometen regularment les vocals, suplides pel lector. Els textos sumeris arcaics ometen sovint mots i elements gramaticals predictibles. Aquesta particularitat va desapareixent amb el temps, però no totalment. A l'època d'Ur III, per exemple, la còpula s'escriu *me*, ometent els sufixos de persona i nombre: *me*-(*e n*) 'jo sóc/tu ets' i *me*-(*e š*) 'ells són', fàcilment predictibles pel context. A totes les èpoques l'escriba pot simplificar la representació dels elements gramaticals si li falta espai a la tauleta.

1.2.5. *Homofonia i polifonia*

Hi ha molts casos en què diferents signes tenen la mateixa forma fonològica (**homofonia**), sigui que són homòfons reals o només aparents, degut a l'imperfecte coneixement de la fonologia. Per altra part, un mateix signe pot sovint servir, per raons d'economia, per a representar mots diferents (**polifonia**).

1.3. *Transliteració i transcripció*

En l'edició i estudi dels textos, els signes cuneïformes es representen amb l'alfabet llatí, donant-ne la forma fonològica aproximada. Es distingeixen dos tipus de representació: **transliteració** i **transcripció**.

1.3.1. *Transliteració*

En la transliteració cada signe és transcrit per separat, donant la forma fonològica —obtinguda dels sillabaris i altres fonts similars (2.1)—, que sembli més ade-

quadra al context. Les regles són les següents: (1) La transliteració dels signes de lectura coneguda es fa en minúscula, quan la lectura és desconeguda o es vol deixar neutra es fa en majúscula. (2) En cas d'homofonia, els signes es diferencien amb accents i nombres en subíndex, d'acord amb una llista estàndard. La successió és: a, á, à, a₄, a₅, etc., o bé: a, a₂, a₃, a₄, etc. (3) Els classificadors i glosses fonètiques s'escriuen en superíndex i a mida més petita. Poden també separar-se amb un punt del mot classificat o glossat, si no es disposa de superíndexs. (4) Els signes que formen un sol mot i els seus afixos es connecten amb guions. Si s'ignora el tipus de connexió o es vol subratllar la incertesa es poden usar punts. (5) Hi ha convencions editorials per a representar signes incerts (x), signes restaurats per l'editor ([...]), signes que estan en mal estat en la tauleta ('...'), per a inserir signes omesos per l'escriba (<...>), i per marcar signes superflus («...») o ({...}). Altres convencions han de ser explícitament definides per l'editor. Les transcripcions electròniques usen sovint convencions especials, imposades per les limitacions del medi (per ex. {...}, per marcar els classificadors, sz enlloc de š).

S'hauria de fer encara una distinció entre transliteracions *diplomàtiques* i transliteracions *simplificades*. La primera, seguint la terminologia medievalista, intenta representar l'original tan fidelment com la tipografia ho permet. La segona, que s'hauria de fer servir en comentaris, cites gramaticals, etc. dona només els signes segurs, eliminant per exemple ('...') si el signe pot ser identificat positivament.

1.3.2. Transcripció

El text és representat d'una forma hipotètica, contínua, fonològicament i morfològica tan correcte com sigui possible, per ex. *haz in*, enlloc de *ha-zi-in*, *munḡal* enlloc de *mu-un-ḡál*, etc. Excepte en la representació de textos extensos, és millor fer servir la convenció lingüística per a representacions fonèmiques (*/.../*), per ex. */haz in/*, */munḡal/*.

Apèndix: els classificadors més comuns

a-ru₁₂-da, veure u r u d a.

áb: 'vaca', davant alguns bovins femella: ábš i l a m 'una vaca de cria'.

an: 'cel', davant parts del firmament, o aspectes del mateix: ^{an}u b - d a - 4 'els quatre punts cardinals', ^{an}u s a n 'el cel del capvespre', ^{an}t i r - a n - n a 'arc de sant Martí'.

anše: 'èquid', davant noms de mamífers d'aquesta família: ^{anše}s í - s í 'cavall'.

- dingir (dingir): 'déu' davant noms de divinitats; s'abrevia ^d en les transliteracions: ^de n - k i '(el déu) Enki.'
- dug: 'pot de terrissa', davant pots i objectes de terra: ^{dug}l a h t a n 'un tipus d'ampolla'.
- ga: 'llet', davant productes làctics: ^{ga}i - t i - i r - d a 'una mena de mató'.
- gada: 'lli', davant articles fets de lli: ^{gada}t ú g - d u l₅ 'una capa de fil'.
- gi: 'canya', davant noms de canyes i similars i objectes fets de canya: ^{gi}k i d 'estora (de canya)'.
- ḡeš (geš): 'arbre', davant noms d'arbres i objectes de fusta: ^{ḡeš}n i m b a r 'palmera datilera', ^{ḡeš}b a n š u r: 'taula (de fusta)'. Pot coexistir amb š i m.
- gud: 'brau, bou', davant d'alguns bovins mascles: ^{gud}a l i m 'bisó'.
- íd: 'riu', davant noms de rius i canals grans: ^{íd}b u r a n u n 'el riu Eufrates'.
- im: 'argila', davant terres i argiles i alguns objectes de terrissa: ^{im}p i s a n 'tub de drenatge'.
- IM: 'pluja, vent', davant noms de pluja, vents, núvols, i punts cardinals: ^{IM}m a r - t u 'l'oest'. La forma del dialecte principal és incerta, potser t u₁₅; en Emesal és t u - m u.
- kaš: 'cervesa', davant noms de productes de cerveseria: ^{kaš}u l u š i n 'cervesa de sègol'.
- ki: 'lloc', després de noms de localitats i països: n i b r u^{ki} 'la ciutat de Nippur'.
- kù-babbar: 'plata', després de noms d'objectes de plata: h a r^{kù-babbar} 'braçalet de plata'.
- kù-sig₁₇ 'or', després de noms d'objectes d'or: a l a n^{kù-sig₁₇} 'estatueta d'or'.
- ku₆ 'peix', després de noms de peixos: s u h u r^{ku₆} 'carpa'.
- kuš: 'pell', davant noms de pells i objectes de cuir: ^{kuš}e - s í r 'sandàlia'.
- mul: 'estrella', davant noms d'estrelles i constel·lacions: ^{mul}a p i n 'la constel·lació de l'arada'.
- munus: 'femella', davant professions femenines i animals femelles: ^{munus}s i l a₄ 'ovelleta', sovint transliterat SAL: ^{SAL}n a r 'cantant (fem.)'
- mušen: 'ocell', després de noms d'ocells: t i ḡ^{mušen} 'àliga'.
- na₄: 'pedra', davant noms de pedra i objectes de pedra: ^{na₄}b u r 'bol de pedra'.
- nisig: 'verdura', després de noms de verdures i hortalisses: h i - i z^{nisig} 'escarola'; sovint transliterat SAR; pot coexistir amb ú.
- SAL, veure m u n u s.
- SAR, veure n i s i g.
- síg: 'llana', davant noms de llanes i vestits de llana: ^{síg}h e - m e - d a 'llana de color vermellós'.

še: ‘gra, ordi’, davant alguns noms de granes i termes relatius a la sega: še^ez a r - r a ‘garbera’.

šim: ‘planta aromàtica’, davant noms d’espècies, resines i perfums: šim^l i ‘resina de pi’. Pot coexistir amb ŋ e š, š i m i ú.

túg: ‘vestit’, davant (a darrere en el textos arcaics) teixits i vestits: túgⁿ í g - d a r á ‘peça de vestir’.

ú: ‘planta’, davant noms d’herbes i petits arbustos: úⁿ u m ú n ‘una mena de jonc’. Pot coexistir amb n i s i g i š i m.

udu: ‘be’, davant noms d’ovins: udu^k u n g a l ‘be de cua grassa’.

uruda: (ocasionalment a - r u₁₂ - d a en textos arcaics) ‘coure’, davant o darrere els noms d’objectes de coure: uruda^h a - z i - i n ‘destral’.

zabar: ‘bronze’, davant o darrere d’objectes de bronze: g a l^{zabar} ‘copa de bronze’.

zíd: ‘farina’, davant classes de farines: zíd^m i l l a ‘un tipus de farina’.

Nota. Un cas especial, similar als classificadors, és l’ús d’un clau vertical davant d’un nom de persona. Se’l translitera ^m o i. Apareix bastant tardanament i probablement és d’origen administratiu. El seu ús en els textos segueix regles especials (en els documents paleo-babilònics un nom, per exemple, pot anar precedit d’aquest classificador al començament de la línia però no dintre d’ella, etc.) que no són en cap cas de caràcter lingüístic.

Bibliografia

1. Llistes de signes

a) Els manuals escolars solen incloure una llista més o menys completa dels signes i de les seves lectures.

Jiménez Zamudio, Rafael. 1998. *Gramática de la lengua sumeria*. Madrid, pp. 208-240.

Labat, René. 1976. *Manuel d’épigraphie akkadienne*. Paris (5a ed.).

No és específicament per al sumeri.

Volk, Konrad. 1997. *A Sumerian Reader* (Studia Pohl: series maior 18), pp. 44-77.

b) Llistes completes

Borger, Rykle. 1978. *Assyrische-babylonische Zeichenliste* (AOAT 33). Kevelaer / Neukirchen-Vluyn.

Inclou tant el material sumeri com l’accadi.

2. *El sistema cuneïforme*

Bibliografia a Römer 1999. *Die Sumerologie* (AOAT 262). Münster, pp. 192-94.

Civil, Miguel. 1973. "The Sumerian Writing System: Some Problems", *OrNS* 42 pp. 21-34.

Edzard, Dietz O. 1980. "Keilschrift" *RIA* 5 pp. 544-568.

3. *Sistemes d'escriptura en general*

Hi ha una literatura enorme sobre la matèria.

Coulmas, Florian. 1989. *The Writing Systems of the World*. Oxford.

Sampson, Geoffrey. 1985. *Writing Systems*. Stanford CA.

2. Fonologia

2.0. En principi no es pot estudiar adequadament la fonologia⁹ d'una llengua a la qual l'investigador no té accés directe. A més, es necessiten informadors nadius per a ajudar a determinar quins sons són significatius (**fonemes**). Si la llengua és coneguda només per textos escrits, com és el cas del sumeri, els seus fonemes només es poden reconstruir a base d'una cadena més o menys llarga de correspondències gràfiques. El present capítol estudia primer com arribem a definir els fonemes del sumeri per a establir-ne l'inventari fonològic. Tot seguit, s'examina la distribució d'aquests fonemes en les paraules i elements gramaticals (**fonotàctica**), i les interaccions dels fonemes en entrar en contacte els uns amb els altres (**morfofonologia**). Al final es discuteix la fonologia **suprasegmental** i algunes qüestions secundàries.

2.1. *La reconstrucció dels fonemes*

2.1.1. *Fonts: els sillabaris*

Els escribes sumeris van compilar llistes lèxiques molt extenses de tot tipus (6.***). S'anomenen sillabaris les llistes de signes cuneïformes on se'n dona la pronunciació a base de sillabogrames bàsics, simples. Les entrades d'aquestes llistes poden anar acompanyades o no d'una traducció accàdia (rarament també d'una

9. Convé distingir curosament entre *fonètica* i *fonologia*. La primera és una ciència experimental que estudia la producció i la percepció dels sons, la segona és part de la lingüística i estudia els sons en tant que unitats significatives (**fonemes**) de cada llengua individual.

traducció addicional: hittita, hurrita o ugarítica). La forma d'una entrada de sillabari és la següent (amb exemples):

(0)	1-Definició	2-Logograma	(3)	4-Accadi	Significat
	si-i	SI		<i>qar-nu</i>	banya
	gu-u	GUD		<i>al-pu</i>	brau
	eš	AB		<i>bi-i-tum</i>	edifici
	mu-ul	MUL		<i>kak-ka-bu</i>	estrella
	gi-ir	U.AD		<i>ki-i-ru</i>	forn
	gi-ir	GÍR		<i>pat-ru</i>	punyal
	e-gi-ir	EGIR		<i>ar-ka-tum</i>	darrere
	gu-ru-uš	KAL		<i>eṭ-lu</i>	home

Els nombres de les subcolumnes s'usen en les descripcions del format de les llistes lèxiques. (0) designa un clau vertical que separa i ajuda a comptar les línies però no té significat lingüístic. La subcolumna (3) pot incloure el nom que els escribes donaven al signe i que només es troba en algunes llistes després del període paleo-babilònic.

2.1.2. Les equacions fonològiques dels sillabaris

Un sillabari forma un sistema tancat on els sillabogrames bàsics en (1) només es poden definir tautològicament: ba-a = BA. Per a desxifrar el sistema s'ha d'assignar als sillabogrames bàsics una forma fonològica donada per alguna font externa al sistema. Per raons històriques i culturals aquesta font serà, en el cas del sumeri, l'ús que es fa dels sillabogrames en els textos accadis. Aquest pas inclou dos factors d'incertesa: (a) es creua una frontera lingüística, i (b) els valors fonològics de l'accadi són també el resultat d'un procés de reconstrucció dintre de la família semítica. Dues llengües A i B rarament tindran un sistema fonològic idèntic, i així un A-parlant interpretarà els contrastos fonològics de B, i viceversa, d'una manera que no serà sempre un a un. Per exemple: Si la llengua A només té una consonant líquida alveolar (indiferenciada) i la llengua B distingeix /l/ i /r/, els que parlen la llengua A pronunciaran els sons /r/ de B com si fossin /l/.¹⁰ Encara més, la reconstrucció de l'inventari fonològic de l'accadi, feta amb l'ajut de les altres llen-

10. Es el cas del coreà o del japonès, per exemple. De les líquides alveolars, la /l/ (lateral) és més estable que la /r/ (vibrant).

gües semítiques, no sempre és tan sòlida com es creu i augmentarà el marge d'incertesa.

Les equacions dels sillabaris no garanteixen una absoluta identitat fonològica: en alguns casos, particularment en les definicions dels sillabogrames bàsics, el sentit de l'equació $a_1 = a_2$ serà “el so a_1 és (molt) semblant a a_2 ,” i no “ a_1 és idèntic a a_2 .”¹¹ En la hipòtesi que hi hagués més d'un so /u/, és a dir, més d'una vocal posterior, és evident que les equacions següents no representarien identitats sinó aproximacions.

Taula 2.1 Definició dels grafemes /u/ en Proto-Ea.¹²

U	=	ú (×1), u ₄ (×4)
Ú	=	u ₄ (no variants)
Ù	=	u ₄ (no variants)
U ₄	=	u (×1), ú (×1), ù (×2), u ₄ (×2)

Quan es recullen totes les definicions fonològiques que es troben en els diferents sillabaris (i en les fonts secundàries, 2.***) per a un valor determinat, el resultat molt freqüentment no serà uniforme i s'obté una llista de definicions diferents, encara que evidentment relacionades.

Taula 2.2 Definició d'una lectura del signe HAL

1)	bu-lu-uh	S ^a :091; Nbn4:244.
2)	bu-lu-úh	PEa:143.
3)	bu-lu-ùh	PEa:143.
4)	bu-luh	S ^a :091; Nbn4:244.
5)	bu-ru	Ea2:266; S ^a :091.
6)	bu-ru-úh	PEa:143.
7)	bu-ur	S ^a :091.

Noteu que quan es repeteix una mateixa referència en entrades diferents es tracta de variants textuals en un mateix passatge: per exemple, 2, 3 i 6 son variants de la mateixa entrada de Proto-Ea 143.

Aquest exemple és relativament senzill. Les definicions 1-4) s'acorden en la seva forma, es tracta de variants purament ortogràfiques. L'alternança entre les

11. En el cas més favorable el sentit seria “el so a_1 és el més proper a a_2 ,” però no hi ha criteris que permetin decidir quin és el sentit exacte de cada equivalència.

12. En parèntesi i després del signe de multiplicar, el nombre de fonts que tenen la variant. Proto-Ea és el millor sillabari paleo-babilònic conservat (6.***)

líquides dentals /l/ i /r/ en 6) manifesta un fenomen fonològic molt comú en sumeri. La variant 5) omet la consonant final (veure 1.1.2), i la 7) és una confusió entre formes /CVCV/ i /CVC/. Les formes 5) i 7) venen de llistes tardanes: SiHlabari^a 091 en particular està reconstruït a partir d'exercicis escolars, no sempre fiables; noteu que aquest sil·labari té també la forma més tradicional 1). Com a conclusió, es pot dir que la lectura que més garanties té de ser correcta és bu lu h, amb una variant fonològica bu ru h; les formes bu ru₈ i bu r₈ són secundàries i el seu ús s'ha de desaconsellar: la primera és simplement el resultat de l'omissió de la consonant final, la segona un probable error d'aprenent.¹³

2.1.3. Regles d'interpretació

La reconstrucció fonològica d'una arrel sumèria és un procés que segueix en línies generals els criteris i regles empíriques següents.

A. Col·lecció de dades

1. S'han de recollir totes les definicions fonològiques (a) dels sil·labaris, i (b) d'altres llistes lèxiques que poden contenir glosses de pronunciació.

2. S'ha de fer el mateix amb les fonts secundàries: variants textuals, textos sil·làbics, transcripcions tardanes al grec, etc.

3. S'han d'examinar les formes sinònimes de fonologia similar per a veure si són compatibles i poden representar una lectura comuna, ja que la lectura d'un logograma comporta sempre l'associació amb un significat determinat.

4. Comparació amb possibles manlleus del mot en qüestió a l'accadi, o a altres llengües semítiques. Els mots accadis d'origen sumeri poden ser formes antigues ben assimilades o simples transcripcions accadianitzades superficialment. Algunes paraules sumèries són clarament manlleus del semític i la seva etimologia s'ha de tenir en compte. Recordar que en tots aquests casos es creuen fronteres de llengua.

13. Consideracions d'ordre etimològic –les arrels de la forma CVCVC són la majoria manlleus de llengües forasteres, sobretot del semític– ens permeten una major aproximació: es tractaria aquí d'un manlleu de l'arrel semítica *plh*, i la consonant inicial seria /p/ més aviat que /b/. Aquesta conclusió però creua frontera lingüística (**).

B. Ajustament gràfic de les formes recollides

1. Eliminació d'errors evidents. S'ha de recordar que la gran majoria de les tauletes amb sillabaris són obra d'aprenents escribes que sovint cometien equivocacions. Alguns dels errors poden ser "simptomàtics," és a dir, poden manifestar tendències significatives i desajustos entre les regles ortogràfiques i la pràctica.

2. Les formes degudes a costums o estils, tant regionals com històrics, dels escribes s'han d'adaptar a les grafies paleo-babilòniques que s'acostumen a seguir com a norma. Alguns exemples, entre molts: els textos d'abans d'Ur III (sargònics, Ebla, etc.) no distingeixen gràficament les dues series (sorda i sonora) d'oclusives i fan servir sempre les sonores.¹⁴ Els escribes hittites de Boghazköy tenen també una sola sèrie gràfica, però representen les oclusives amb signes que normalment representen sordes. Els escribes neo-assiris fan servir signes amb š (š a g₅) on els babilonis tenen s (s a g₉).¹⁵ Hi ha casos de grafies tradicionals, o "històriques": g u - z a 'seient', per exemple, és una grafia històrica i s'ha de fonemitzar com a /kus(s)a/, d'acord amb l'etimologia semítica.

3. Interpretació de les abreviacions i convencions usades pels escribes. Les glosses poden ser, en casos excepcionals, només parcials, o donar el nom del signe en lloc de la pronunciació adequada. Un cas particularment important, és quan s'assignen seccions diferents a simples variants d'un mateix valor i les traduccions accàdies es divideixen més o menys arbitràriament entre seccions. Això pot suggerir, incorrectament, diferències fonològiques que de fet són només aparents.

En ⁱKA, la glossa i és una abreviació de i - n i m. En Uš^{ni-ta-ah} = *emēdu*, la glossa dona el nom del signe, la forma correcta del verb és /us/. Els vocabularis separen d u₇ i r u₅, dues lectures del mateix signe UL, donant-los el significat de 'envestir, dit d'un brau' i 'envestir, dit d'un boc', respectivament. De fet es tracta de dues maneres de representar la consonant inicial d'un mateix verb.

4. Les formes recollides s'han de classificar i avaluar críticament segons la posició de les seves fonts en la història dels textos lèxics. Generalment es prenen com a bàsiques, si és possible, les formes paleo-babilòniques de Proto-Ea i Proto-Aa, completades si és necessari amb fonts posteriors, recensions "canòniques" d'Ea i Aa, o branques recents de la mateixa família.

14. Krebernik, "Zu Syllabar und Orthographie der lexicalischen Texte aus Ebla. Teil 1", ZA 72 (1982) 179. Mala interpretació en MAD 3.

15. Vegeu MSL 2 *** on s'atribueix, incorrectament, una interpretació purament fonològica a aquest fenomen gràfic.

su-um	s u - u m - l a - s u - l a - z u = S-l á-S-l á- z u JNES 26 206:20.
su-un	Ea3:076; S ^b 1:262.
su-C	Hh13:221, 375.
[s]ú-ul	PAS16:18.
sú-um	PEa:319.
sum ₆	s u m ₆ - m ú = S[α]-m ú VE:200.

2)

296.0.1. GIŠ

neš, ŋiš, mu ₉ [ES]	<i>išu</i> ‘arbre, fusta, objecte de fusta’
--------------------------------	---

?ga-š	g a - š a - l á = GIŠ.U AAn2:374 [DN].
-------	--

ge-eš	Ea4:201; S ^b 1:303; L3.3:78; Er2:239; Er3:093.
-------	---

ge-eš	RA 60 ***.
-------	------------

gi-iš	S ^a :062; S ^b 1:303; Hh5:104; Hh6:044f.
-------	---

GIŠ?	PEa:640.
------	----------

gu-š	S ^b 1:134.
------	-----------------------

he-eš	MDP 18 53, 54 [Susa].
-------	-----------------------

mi-eš	PEa:641; SLT 11 ii 4.
-------	-----------------------

mi-iš	Hh6:059ff.
-------	------------

mu-u	Ea4:202 [ES].
------	---------------

mu-ú	Ea4:202 [ES].
------	---------------

mu-š	D***.
------	-------

na-aš	KBo 1.E:13.
-------	-------------

ne-eš	DS.3:21’; DS.4:6’, 8’.
-------	------------------------

ni-iš	DS.4:1’, 3’.
-------	--------------

3)

320.1. ÍL

dupsik	<i>d/tupšikku</i> ‘cove, per a portar terra; cabàs’
--------	---

[d]u-si	Aa8/3C:22.
---------	------------

du-su	Hg8-9:32
-------	----------

tu-up-ši-ik	Hh5-7 Em:194
-------------	--------------

zub-sìg	EnM:037
---------	---------

2.2. Inventari fonològic. Les consonants

Un primer inventari aproximat, resultat d'assignar als sil·labogrames bàsics els valors que tenen en els textos accadis, és el següent:

Taula 2.3 Consonants (primera aproximació)

	(bi)labial	dental/alveolar	palatal	alveopalatal	velar
oclusiva sorda	p	t			k
oclusiva sonora	b	d			g
fricativa sorda		s		š	h
fricativa sonora		z			
nasal	m	n			(ŋ)
líquida		l r			
semivocal	(w)		(j)		

Les consonants entre parèntesi són reconstruïdes d'una manera indirecta.

Aquest inventari és naturalment idèntic, almenys superficialment, al de l'accadi, amb l'addició de la nasal velar i l'omissió de la sèrie d'oclusives tradicionalment dites “emfàtiques” (en realitat faringalitzaes) típiques de les llengües semítiques.

En l'època paleo-babilònica en què es va redactar Proto-Ea, les “emfàtiques” no tenien grafemes propis, s'usaven els sil·labogrames de les oclusives sonores. En sil·labaris més tardans apareixen rarament i de forma irregular els sil·labogrames reservats aleshores per a les “emfàtiques.” És doncs remotament possible que el sumeri hagués tingut tres sèries d'oclusives, com l'accadi, i que els sil·labaris tardans haguessin conservat les grafies indeterminades tradicionals. No és possible arribar a una conclusió, degut a la falta de proves. Segons els universals fonològics, una llengua hauria de tenir normalment més oclusives sordes que sonores, cosa que el sumeri (en la seva transliteració tradicional!) contradiu amb un aparent excés de sonores. No és necessari suposar que els sil·labogrames bàsics amb oclusives sonores són més nombrosos perquè amaguen dues sèries d'oclusives. Hi ha altres explicacions. En primer lloc, el sistema cuneïforme originàriament tenia només una sèrie de sil·labogrames que representava les oclusives *genèricament*, és a dir, sense especificar si es tractava de sonores o sordes (o “emfàtiques” en el cas de l'accadi). Ara bé, aquesta sèrie indiferenciada va ser usada més tard en accadi per a representar les sonores. És possible que algunes lectures dels sil·labaris representin valors tradicionals que a l'època paleo-babilònica, i després, s'haurien hagut d'escriure com a sordes. Vegeu, per exemple, el cas de *g u - z a* = /kus(s)a/ (2.1.3 B 2). Un

criteri pràctic: sempre que entre les diferents variants d'un valor fonològic n'hi hagi una amb oclusives sordes, se l'hi ha de donar preferència.¹⁷

El signe que significa 'arc' té com a variants: b a - n a (sargònic: A 2736; SET 294:6), p a - n a (Aa 8/4:083, DN:197, CBS 11319+ iv 26, tots PB), p a - a n (Ant C:247), b/p a n (sil·labograma en accadi); es preferirà la lectura p a n (a) en lloc de b a n. Una font addicional d'oclusives sonores espúries és el costum dels sumeròlegs de transliterar sistemàticament amb sonores en cas de dubte.

Hipòtesi: Quan una arrel acaba amb oclusiva, abans de pausa es pronunciava com a sorda, abans d'un prefix vocàlic es pronunciava com a sonora. En els manlleus a l'accadi però, la -u(m) final s'afegeix generalment a una forma acabant en sorda (reduplicada): ù - n a - d u g₄ > *unedukku* 'carta'.

17. Una excepció important: si la font amb la variant sorda és anatòlica, no compta. Els textos de Boghazköy usen una sola sèrie, la sorda, per a representar totes les oclusives.

3. El sintagma nominal

3.0. El sumeri és una llengua en la qual el verb va al final (tipus SOV), precedit per tots els elements nominals (incloent pronoms, adverbials i partícules). Aquest capítol presenta tot el que es pot trobar en una oració a l'esquerra del sintagma verbal.

3.1. *El nom*

3.1.0. L'arrel nominal no es distingeix formalment de la verbal. S'identifica com a nominal pel seu significat i pel tipus de sufixació que admet. La diferència entre nom i adjectiu és purament funcional. En la majoria dels casos, l'adjectiu es pot considerar com una forma nominal del verb. L'arrel nominal va acompanyada de sufixos d'acord amb la fórmula següent:

Nucli nominal±possessiu±pluralitzador±postposició

El nucli nominal pot ser un nom simple, un nom compost (3.1.2) o reduplicat (3.1.3), un nom en aposició a un altre, un nom seguit d'un adjectiu, un nom seguit d'un genitiu (3.3), i fins i tot una oració completa nominalitzada.

3.1.1. *Classes nominals, gènere i nombre*

Els noms poden ser de dues classes: animats i inanimats. Aquests són els termes tradicionals. En realitat, les classes són una d'agents i una altra d'entitats no-agents. La primera classe inclou naturalment els noms que designen persones i divinitats, però també éssers vius i forces naturals (per exemple la tempesta) quan se'ls atribueix alguna activitat, és a dir, quan són agents d'un verb transitiu.

Els noms no tenen gènere gramatical explícit. Si cal indicar el gènere d'un ésser humà o d'un animal s'afegeixen els adjectius *n i t a h* 'mascle' o *m u n u s* 'femella'; *d u m u - n i t a h* 'fill', *d u m u - m u n u s* 'filla', *š á h - n i t a h* 'porc mascle', *š á h - m u n u s* 'truja'.

La pluralitat s'expressa només en casos especials (3.2.2).

3.1.2. *Composició i derivació*

La composició és un procés molt freqüent. Nom+nom (primari), nom+nom verbal (actiu o passiu). La derivació, al contrari, és pràcticament inexistent; expressions amb *n a m-* 'entitat, destí' que forma mots abstractes i *n í ŋ* 'cosa', que reforça alguns adjectius, s'han de considerar compostos més que no pas derivats. El *n u-* que precedeix alguns noms de professió és una forma arcaica o secundària de *l ú* 'home', com manifesta un text sil·labc d'Ebla que escriu *n u - g a l* en lloc de *l u g a l* 'rei', confirmat per variants textuais, per exemple *n u - e r i m* alternant amb *l ú - e r i m* 'enemic'.

Un tipus particular de composició és el sintagma *bipolar*: dos termes serveixen per a designar tots els membres d'un conjunt semàntic.

Tant en aquest tipus de composició com en el paralelisme, el petit o femení precedeix el més gran o masculí; *g u d - á b* és una excepció.

3.1.3. *Reduplicació*

Els noms es poden reduplicar per a indicar totalitat, sense restricció de classe nominal, és a dir, també es pot aplicar a no agents. Els adjectiu es poden reduplicar per a indicar intensitat, encara que en alguns casos la reduplicació de l'adjectiu indica més aviat la pluralitat o totalitat del nom que determinen. La reduplicació nominal consisteix, almenys gràficament, en la repetició fonològicament completa del nom o adjectiu, a diferència de la reduplicació verbal (***). La reduplicació de noms de la classe agent pot coexistir amb el sufix *-e-ne* (3.2.2): *d i ŋ i r g a l - g a l - e - n e*.

3.2. *Sufixos nominals*

3.2.0. A diferència dels sintagmes verbals, els nuclis nominals accepten només sufixos. Un d'ells, el de cas, és obligatori.

3.2.1. *Possessius*

La possessió s'indica per mitjà de sufixos (taula 3.1), estretament relacionats per la forma amb els pronoms personals (3.5.1). Distingeixen tres persones i dos nombres, i en cas de la tercera persona tenen una forma per a la classe agent (- a - n i) i una altra neutra (- b i) usada tant per al singular neutre o col·lectiu com per al plural, pres com a conjunt singular, fins i tot de persones.

^da-nun-na-ke₄-ne nundum-nundum-bi-ta ki-su-ub ma-ra-ak-ne *InB:116*
tots els Anuna li besen la terra amb els seus llavis

Taula 3.1 Pronoms possessius

	<i>singular</i>		<i>plural</i>
1s	-ŋu	1p	-me
2s	-zu	2p	-zu-ne-(ne)
3s	-a-ni	3p	-(a)-ne-ne
3n	-bi		

3.2.2. *Plural*

El sufix pluralitzador - e - n e pot afegir-se després del nucli nominal si aquest designa éssers humans o divins (classe agents). Altrament un nom pot designar una pluralitat (accidental o semàntica) sense cap marca morfològica (noms col·lectius). Aquest sufix pot coexistir amb la reduplicació de plural (3.1.3). Vegeu també *** (graus de l'adjectiu).

3.3. *Genitiu*

La relació de dependència entre dos noms s'indica amb el sufix - a k, que té un comportament diferent del dels altres sufixos de cas (3.4): s'insereix immediatament després del nom regit i no pot ocupar la posició final en el sintagma. Una excepció aparent és quan va seguit del cas absolutiu (cas zero). En aquesta posició el sufix s'escriu històricament només -a, és a dir, no es fa explícita la consonant final, que és només visible quan - a k va seguit d'una vocal. És possible doncs una confusió en el locatiu-1.

Sintaxi:

Són possibles diferents construccions de genitiu.

(1) Genitiu normal: *nom regent+nom regit-a k*, seguit del sufix plural, si és necessari, i obligatòriament del de cas.

sipa saṇ-gi₆-ga = sipa saṇ gi(g)₆-ak ‘pastor del “caps negres”’
 é ad-da-za-ka = é ad-da-zu-ak-a ‘a casa del teu pare’
 inim-inim-ma nam-dumu-é-dub-ba-a-ke₄-ne ‘totes les paraules de l’art dels escribes’

(2) Genitiu invertit (o anticipat) amb sufix de genitiu: *nom regit-a k nom regent+possessiu*. Posa en relleu el nom regit.

saṇ-gi₆-ga sipa zi-bi-me-en ‘el bon pastor dels “caps negres”’
 é-a(k) ṇeš-hur-bi ‘els plans de la casa’ (lit. ‘de la casa els seus plans’)
 lú-ù-ne níṇ-tuku-ne-ne ‘les riqueses dels homes’
 Exemple ambigu, pot ser - n e < n e - a (k) o només l ú amb el sufix plural.
 diṇir-re-e-ne saṇ-ús-bi-me-en *LiA:051*

(3) Genitiu invertit, sense sufix de genitiu en el regit, però amb possessiu en el regent: *nom regit-ø nom regent+possessiu*.

(4) Genitiu invertit sense cap sufix: *nom regit-ø+nom regent-ø*. a n - š à ‘el centre del cel’, a n - ú r ‘l’horitzó’ (lit. ‘les arrels del cel’). És una forma arcaica d’ús restringit i es pot considerar una forma de composició.

(5) Genitiu sense regent: *nom regit-a k*. El regent és implícit i de significat molt general: ‘el/els de ...’, ‘el fet de...’: d u b - p i s a ṇ - ṇ á - (a k) ‘(el) del cistell de tauletes’ o arxiver, b a r á - b a r á - k e₄- n e ‘(els) dels trons’, és a dir, la gent de nissaga reial.

(6) Genitiu d’agent. És un tipus d’oració passiva reduïda (***). L’agent es posa en genitiu al final del sintagma: l u g a l š á - g e - p à - d a - ^di n a n a - k e₄ ‘el rei escollit de cor per Inana’.

(7) El terme de comparació del superlatiu relatiu es posa en genitiu plural.

a-ga-aš-gi₄ gi₄-me-a-aš-e-ne ‘el més endarrerit dels col·legues’ *D2:095*

Funcions semàntiques:

A més de possessió estricta, el genitiu pot indicar altres relacions.

(1) Possessió

(2) Relació de part

u₄-bi-a mušen igi piriŋ-ŋá umbin hu-rí-in^{mušen}-na *BF:112*
aleshores l'ocell d'ulls de lleó i urpes d'àliga

- (3) Matèria
- (4) Agent en passiva
- (5) Autoria
- (6) Altres (funció copulativa)***

ŠA:009 lú nam-tar-ra ^den-líl-lá-me-en
ŠA:010 ^dšul-gi ki-án ^dnin-líl-lá-me-en
ŠA:010 dub-sar gal-zu ^dnidaba-ka-me-en
ŠA:095 a-ga-aš-gi₄ gi₄-me-a-aš-e-ne

3.4. Casos

3.4.1. En general

Els casos s'indiquen amb sufixos obligatoris al final del sintagma. Cada sintagma nominal en té un i només un. Amb excepció de l'equatiu, els casos estan representats en la cadena de prefixos verbals (***).

3.4.1.1. -∅ (*absolutiu*)

Anomenat també nominatiu o cas zero. S'usa (1) per al vocatiu, i (2) amb el subjecte de verbs intransitius i el pacient (objecte) dels verbs transitius. L'agent dels verbs transitius rep el sufix -e (3.4.1.2). Aquest sistema de marcar els arguments del verb (S i P d'un costat i A de l'altre), que contrasta amb el sistema dit *nominatiu-acusatiu* (S i A marcats amb el nominatiu i P amb l'acusatiu), s'anomena **ergatiu**.¹⁸

3.4.1.2. -e (*agentiu*)

El sufix agentiu coincideix fonològicament amb el locatiu-2 (3.4.1.5) i amb un demostratiu (***) i està sotmès a canvis morfofonèmics després de vocal. Indica l'agent dels verbs transitius, els intransitius tenen el cas zero (3.4.1.1). Es podria

18. Es calcula que un 20% de les llengües del món té un sistema ergatiu. En molts casos aquest sistema està limitat a la part nominal, en alguns afecta també a la sintaxi de l'oració. Per a l'ergatiu en sumeri, vegeu Michalowski, "Sumerian as an Ergative Language", *JCS* 32 (1980) pp. 86-103; etc.***

agrupar amb el locatiu-2, per a formar un cas “múltiple”, però ja que les funcions són tan diferents resulta més convenient separar-los.

3.4.1.3. -r (*datiu*)

Marca l'objecte indirecte o el beneficiari. Només els noms de la classe animat/agent (incloent animals personificats) accepten aquest cas.¹⁹ Construccions que prenen datiu amb persones prenen locatiu-2 amb coses inanimades. Li correspon sovint un infix de datiu en el verb (***).

Sintaxi:

En la majoria de les oracions va entre l'agent i l'objecte/pacient: A(gent)+D(atiu)+P(acent)+V(erb). En algunes construccions, el datiu pot anar al principi de l'oració per a posar-lo de relleu. Molt excepcionalment, va al final després del verb, una altra estratègia per a marcar un tòpic. Generalment va immediatament davant dels verbs a l'imperatiu. Pot coexistir amb l'allatiu que, si és present, segueix al datiu:

guruš-e ^dutu-ra an-šè šu-ni ba-an-na-zi *ID:370*

L'home va aixecar els seus braços cap al déu Sol, cap al cel

Funcions semàntiques:

(a) Amb verbs de *donar*, *regalar*, *transferir propietat*, i similars, indica el destinatari.

^dnanše ... sipa-ra ŋidru mah mu-na-an-sum *NšA:036*

Nanše ... ha donat al pastor un bastó magnífic

^dereš-ki-gal-la-ra kur-ra sag-rig₇-bi-šè im-ma-ab-rig₇-a-ba *GE:013*

(Enlil) ha fet present dels inferns a Ereškigal

é-me-eš en-te-en-ra kù-sig₁₇ kù-babbar za-gìn mu-un-na-ba-ba-e *EE:313*

(Enlil) ha regalat or, plata, i pedres precioses a l'Estiu i a l'Hivern

(b) Marca el destinatari en verbs de *parlar a algú*, incloent instruir, informar, donar ordres, pregar, insultar, etc.

19. La limitació és encara més estricta que en el cas de -e agentiu que admet noms de coses quan se'ls atribueix l'origen d'alguna activitat.

anzu^{mušen}-dè kù lugal-bàn-da-ra gù mu-na-dé-e *L2:184*
 l'àliga parla a Lugalbanda
 níŋ ḡá-e za-ra a-ra-ab-šid-e-na-mu *EdB:059*
 allò meu que jo t'he contat
 in-nin₉-ra šir-re-eš ga-na-ab-bé-en *IdDA:016*
 vull parlar a la Senyora en forma de cançó
^den-líl-le dumu-ni ^dsuen-ra mu-un-na-ni-ib-gi₄-gi₄ *LSU:360*
 Enlil contesta al seu fill, el déu Lluna
 zi-u₄-sud-rá dumu-ni-ra na na-mu-un-de₅-de₅ *ŠIn:008*
 Ziusudra donava consells al seu fill
^dnidaba sukkal èš-mah-a-ra á mu-da-an-án *EN2:074*
 Nidaba donà ordres al ministre del santuari sublim
^den-ki-ra un-e hé-ḡál-la šu mu-un-di-ni-ib-mú-mú *EW0:329*
 el poble, enmig de l'abundància, prega a Enki
 za-e ḡá-ra in gig mu-e-dúb *AA:062*
 tu llences contra mi un insult malvat

(c) Indica el tema d'un *moviment cap a una persona*, tant moviment físic (apropar-se, seguir, etc., podent incloure intencions hostils) com psicològic (posar atenció, mirar, etc.).

en-ra unu^{ki}-šè gi₄-mu-un-ši-ib *L2:326*
 torna cap al senyor, cap a Uruk!
 en-ra ḡi₆-pará kù-ga-ni-šè im-ma-ši-in-ku₄-ku₄ *EEm:052*
 va entrar davant del senyor, a la seva santa capella
 e-ne-ra nam-urú-na mu-na-te *LUR:082*
 se li va apropar per mor de la seva ciutat
 lú e-ne-ra in-ši-re₇-eš-àm *ID:295*
 els que van cap a ella
 an-ra ^den-líl im-ma-ni-in-ús *ErH:107*
 Enlil segueix An
 u₄-bi-a ku₆-e mušen-ra sá im-sì-sì-ge *BF:104*
 aleshores el peix va fer plans contra l'ocell

(d) Marca la persona pacient de certs *estats emotius* (estimar, odiar).

u₄-da uru-né ki ha-ba-an-án ḡá-a-ra hul ha-ba-an-gig *L2:311*
 si estima la ciutat, m'odiarà a mi
 uru^{ki} ^den-líl-lá-ra saḡ ba-an-da-ḡíd-i-a *IeE:059*
 la ciutat que està irada contra Enlil
 za-e ḡá-a-ra ki mu-e-a-án-a-ta *ŠSB:22*
 ja que tu m'estimes

(e) S'usa en sintagmes *comparatius* amb *diri* “més que”.

nin an-ra diri-ga *InB:059*
 la reina que és més que An
 en-te-en engar zi ^den-líl-lá é-me-eš-ra diri-ga *EE:317*
 l'Hivern, el bon cultivador del déu Enlil, és superior a l'Estiu
 diri ḡá-e za-ra ì-kúš-a-ḡu₁₀ *EdB:097*
 jo m'esforço més que tu

(f) Indica en general la *persona afectada*, favorablement o desfavorable, per acció d'un verb transitiu.

e-ne ḡá-a-ra gú ha-ma-an-ḡá-ḡá ^{neš}šudun ha-ma-ab-íl-e *EEm:025*
 ell sotmetrà el (seu) coll a mi, em portarà el jou
^{an}ub-da-4 ^den-líl-ra ^{neš}kiri₆-gin₇ mu-na-sig₇ *KH:006*
 ell ha fet verdejar, com un jardí, els quatre punts cardinals, per a Enlil
^dašnan-me-en ur-saḡ-ra tu-da-me-en *LA:140*
 Sóc Ašnan, he nascut per al guerrer
^{túg}nín-dará sumun-sumun-na-ni za-ra a-ra-ni-in-sub₆-eš *UK.C:19*
 et poleixen (la plata) amb els seus draps més vells

El governar un datiu s'ha de considerar en molts casos una propietat lèxica idiosincràtica del verb; per exemple, *gu*₇ ‘menjar’, quan té el sentit causatiu d'alimentar, pot governar el datiu, si es tracta de persones.

SAL.šáh sila-a dumu-ni-ra ga mu-ni-ib-gu₇-e *ŠIn:229*
 la truja alleta els seus petits pel carrer
 a-a-ni ^den-líl-ra ninda mu-un-gu₇-e *ErH:105*
 (Enki) alimenta el seu pare Enlil

(g) En oracions copulatives, el datiu pot indicar possessió (cp. llatí *mihi est*). És una construcció infreqüent.

munus-ra še-er-ka-an-di nitah-ra saḡ túg dul-lu *TH:205*
 les dones tenen ornaments, els homes el cap cobert
 ur-saḡ ^dgilgameš-ra ḡiš-al-e sa-par₄-àm *Al:077*
 el guerrer Gilgameš té una aixada i una xarxa

3.4.1.4 -a (*locatiu-1*)

És un cas adverbial, ‘a’, ‘en’, ‘dintre’. Es diferencia del locatiu-2 en què, en el seu sentit locatiu, indica més aviat una relació de proximitat (cp. l'oposició entre

llatí *in* i *ad*, o entre anglès *in* i *on*, *at*).²⁰ Pot ser confós amb el genitiu (3.3) i sobretot amb el sufix -a de nominalització (***). *** confusió de -a i -e i els corresponents infixos verbals.

Sintaxi:

Funció:

- (a) Indica situació en l'espai.
- (b) Indica situació en el temps.
- (c) Pot marcar un sintagma adverbial de manera.

3.4.1.5. -e (*locatiu-2*)

Anomenat també “locatiu-terminatiu”. Es pot confondre amb l'agentiu (3.4.1.1). Sobre l'infix verbal corresponent, vegeu 4.2.4.4.2.

Sintaxi:

Funcions:

Les funcions d'aquest cas es poden agrupar en dos grups generals: (1) marca del pacient dels verbs compostos (***) i d'un dels objectes dels verbs bitransitius, i (2) indicació d'una localització.

(1a) Els verbs compostos tenen com a primer element un nom, generalment en el cas zero, que lèxicament forma part del sintagma verbal i sintàcticament és un objecte directe. El que seria normalment el pacient en una llengua sense aquests compostos es posa en sumeri en el cas locatiu-2. Així es dona una situació paradoxal en la qual l'agent d'un verb transitiu i el “verdader” pacient poden tenir la mateixa postposició -e.

20. Vegeu la taula terminològica a Blake, *Case*, Cambridge 2001, p.153. Al locatiu-1 se'l podria anomenar “inessiu” i al locatiu-2 “adessiu”.

3.4.1.6. -t a (*ablatiu*)

Indica en general origen (oposant-se així a l'*allatiu*) o instrument. En les seves variants morfofonèmiques es pot confondre amb el comitatiu i amb la forma -r a del datiu.

Sintaxi:

Quan coexisteix amb l'*allatiu*, l'*ablatiu* va primer.

Funcions:

- (1) Marca el punt d'origen d'un desplaçament en l'espai.
- (2) Marca el punt d'origen d'una duració en el temps.
- (3) Indica un límit d'una extensió estàtica, el límit oposat s'indica amb l'*allatiu*.
- (4) Indica una localització remota, especialment com a punt d'origen.
- (5) Marca l'instrument. *** raó d'una acció.
- (6) Sentit distributiu.

3.4.1.7. -š (*allatiu*)

En general indica destinació o finalitat (el contrari de l'*ablatiu*). No s'usa amb noms de la classe animat/agent.

Sintaxi:

Quan coexisteix amb l'*ablatiu*, va després d'ell.

Funcions:

- (1) Marca el termini d'un desplaçament en l'espai.
- (2) Marca el termini d'una durada en el temps.
- (3) Indica el límit d'una extensió estàtica, l'oposat a l'iniciat per l'*ablatiu*.
- (4) Marca la finalitat o propòsit d'una acció o el destí d'un objecte.
- (5) Part.

3.4.1.8. -d a (*comitativu*)

Indica en general associació entre dos sintagmes nominals. Pot tenir la funció de conjunció copulativa en la seva forma simple i especialment en la forma -b i d a.

3.4.1.9. -g i n₇ (*equativu****)²¹

És un cas adverbial que compara la naturalesa de l'acció o estat verbal, o un dels seus arguments, amb un altre sintagma *descriptiu*. Pot indicar també l'*equivalència* entre dos termes. És un dels recursos que defineixen l'estil literari. Un sintagma copulatiu (***) pot també tenir un sentit equatiu similar a -g i n₇. Forma part dels adverbis de manera a - g i n₇ i u r₅ - g i n₇ 'així'.²²

Sintaxi:

Qualsevol sintagma nominal pot posar-se en aquest cas, des d'un nom simple a una frase completa nominalitzada. En el cas de l'equatiu d'equivalència (2), normalment només un dels termes té el sufix, però també es poden trobar casos en els quals els dos termes el porten. Pot estar al començament de l'oració o *** si es tracta d'una oració completa nominalitzada amb verb finit, precedeix l'oració principal.

Funcions:

(1) S'afegeix a un sintagma nominal que dóna una imatge metafòrica (equatiu descriptiu). Pot tenir un simple sentit descriptiu 'és com ...' o pot afegir un matís irreal 'com si fos ...'.

(2) Indica similitud o equivalència entre dos termes (equatiu d'equivalència).

(3) Forma adverbial de manera.

(4) Forma adverbial de temps. Possible influència de l'accadi *kīma*.

21. El terme equatiu va ser aplicat per Hjelmslev en el sentit de "predicatiu" (Blake, *Case*, Cambridge 2001, p. 38).

22. El primer és homònim del a - g i n₇ 'com l'aigua'.

3.4.1.10. *Casos compostos*

Són sintagmes adverbials formats per un terme que té sentit locatiu seguit d'un nucli nominal, o una oració nominalitzada, i tancat per un sufix de cas.

3.5. *Elements referencials*

3.5.1. *Pronoms personal independents*

3.5.1.1. Distingeixen tres persones i dos nombres. Les seves formes estan relacionades amb les dels pronoms possessius enclítics (3.2.1).

Taula 3.2 Pronoms personals independents

1s	ṇá-e	1p	me-en-dè
2s	za-e	2p	(za-e-me-en-zé-en)
3s	e-ne	3p	e-ne-ne

Morfologia

Els pronoms personals no distingeixen entre cas zero i agentiu. En la 1s la -e (o -a) es conserva generalment davant els sufixos de cas (excepte en el comitatiu on les formes sense vocal dominen) i davant la còpula de 2s - me - e n, cosa que exclou que la -e representi l'agentiu. Per a la possibilitat de que la -e tingués un valor purament fonològic, veure ***. Tots poden presentar-se en genitiu, datiu, comitatiu, i equatiu. Van seguits freqüentment per la còpula. Per les formes emesal i les nombroses variants diacròniques i textuals, vegeu LBM s.v.

Les formes de les dues primeres persones del plural estan mal documentades, especialment la segona, extremadament rara i amb moltes variants. El 3p està format del 3s per reduplicació: e - n e - n e < *e - n e - e - n e.

Sintaxi

Els pronoms personals independents s'usen poc, no són habituals amb els predicats i serveixen principalment per a expressar un contrast d'actors o en vocatius.

3.5.2. *Pronoms personals enclítics****

Possessius.

En el sintagma verbal, estudiats en ***.

3.5.3. *Pronoms Reflexius*

Es formen amb el nom *n í* ‘un mateix’ seguit generalment dels sufixos pronominals personals.

3.5.4. *Demonstratius*

S’usen relativament poc i els diferents graus de dicció no són sempre clars.

3.5.4.1. *Pronoms demonstratius*

Elements referencials independents: *n e* - *e n*.

Hi ha rastres clars d’un sistema díctic de tres graus amb una orientació basada en els cursos d’aigües i que té com a suport *g ú* ‘riba’:

g ú - *e* ‘aquesta riba’ designa un lloc pròxim al que parla.

g ú - *r i* ‘aqueixa riba’ designa un lloc pròxim a la persona a qui es parla i que s’imagina situada a la ribera oposada.

g ú - *š e* ‘aquella riba’ designa un lloc allunyat dels dos interlocutors.²³

Es fan servir com a adverbis de lloc i poden prendre els sufixos de locatiu-1, ablatiu o al·latiu:

gú-ri-ta nin₉-a-ni hé-en-gin gú-e-ta hé-en-da-gin

[u]l-tu ul-la-ni a-hat-su lil-li-ka-ma ul-tu an-na-ni li-r[u-ub]

Que la seva germana vingui d’allí que jo vindré d’ací EN2:070

3.5.4.2. *Demonstratius enclítics*

3.5.5. *Interrogatius*

3.5.6. *Indefinites*

3.5.7. *Reflexius*

23. Noteu que els dos primers termes són “presentatius” i el tercer “referit.” Relació amb els pronoms personals ***.

3.5.8. *Adverbis*

3.5.9. *Conjuncions i introductors*

3.5.9.1. *Conjuncions*

(1) ù uneix termes nominals o sentències. Pot tenir tant una funció copulativa ('i') com una disjuntiva ('o') o, fins i tot, adversativa ('però'). És poc usada i la juxtaposició, o unió asindètica, de termes és normal. Serveix també com a prefix verbal, que comparteix la seva posició amb els prefixos modals, amb sentit temporal (4.2.1.8).

(2) Formes amb -b i i derivades.

(a) -b i.

(b) -b i - d a.

(c) e - n e - b i - d a: uneix dos termes de la classe animada. La part e - n e està relacionada amb l'afix pluralitzador (3.2.2) i no amb el pronom de 3s.

(3) Dos termes poden estar units pel sufix comitatiu (cp. (2b)).

(4) Algunes construccions genitives tenen simplement un sentit copulatiu.

3.5.9.2. *Introductors*

Aquest terme, manllevat de la gramàtica estructural (tagmèmica i altres),²⁴ és pràctic per a designar conjuncions i adverbis de temps que normalment obren la sentència i que tenen com a funció relacionar-la amb altres sentències o situar-la temporalment.

3.5.10. *Numerals*

3.5.11. *Vària*

24. La designació completa sol ser "clause connectors and introducers".

4. El sintagma verbal

4.0. Estructura general

El sintagma verbal consisteix en un nucli, l'arrel verbal, i una sèrie d'elements addicionals, la majoria prefixats encara que pot tenir també alguns sufixos. Les arrels verbals no tenen cap forma fonològica particular, només s'identifiquen per la seva capacitat de prendre afixos específics, per a manifestar les categories gramaticals de nombre i aspecte, per la seva funció sintàctica de predicat i pel seu contingut semàntic. L'esquema general és el següent:

1	2	3	4	5	6	7	8	R	9	10
ø- hé- ga- na- nu- ba-ra- ša- <i>altres</i>	-inga-	V- mu- ba- im-ma-	-*a- -ra- -na- -me- -?- -ne-	-(P)-da-	-(P)-ta- -(P)-ši-	-ni- -*I-	-ø- -e- -n- -m- -b-		-d-	-ø -e -en en-dè-en -en-zé-en -e-ne -eš
ù-		al-								

Afixos: 1 = modals 6 = direccionals
 2 = conjuntiu 7 = locatius
 3 = de conjugació 8 = infixos pronominals
 4 = datiu 9 = modal subjectiu
 5 = comitativ 10 = sufixos pronominals

R = arrel P = infixos pronominals (8 i també en 3(?), 5, 6)

Altres: e - n e - (b a) -, n u - u š -, r a -.

L'imperatiu combina els afixos d'una manera diferent (4.3). Una forma verbal finita pot ser nominalitzada si s'hi s'afegeix el sufix -a (***). L'arrel sense prefixos forma noms verbals (infinitius i participis) (***).

4.1. *L'arrel*

4.1.1. *Canvis interns de l'arrel verbal (aspecte)*

L'arrel o base verbal apareix en dos termes que corresponen a dos aspectes: *perfet* i *imperfet*, anomenats també completiu i incompletiu, respectivament. Els escribes indígenes anomenaven el perfet forma “curta” (*hamṭu* en accadi), i l'imperfet forma “llarga” (*marû* en accadi). El verb sumeri desconeix la categoria dels temps (present, passat, futur, i derivats) que se situa sobre un eix temporal, en relació amb la posició del que parla, l'acció o estat expressat pel verb. En canvi, l'aspecte indica el punt de vista del parlant sobre qualitats intrínseques del procés verbal: durada, desenvolupament i fi. El perfet presenta el procés verbal com a acabat i sense possibilitats de desenvolupament, l'imperfet com en curs de realització, com a inacabat. El tema perfet es pot considerar morfològicament com a bàsic. A partir d'ell es formen el tema imperfet (excepte en el cas de formes supletives) de dues maneres:

(1) afegint el sufix -e al tema perfet:

<i>Perfet</i>	<i>Imperfet</i>	
bar	bar-re	separar
dím	dím-e	fabricar
šúm	šúm-mu	donar

Noteu (a) que la consonant final del verb pot ser reduplicada gràficament, i (b) que en el cas d'arrels amb vocal /u/ i consonant final labial, la /e/ passa a /u/: s u m - m u < sum+e.

(2) reduplicant el tema perfet:

<i>Perfet</i>	<i>Imperfet</i>	
gi ₄	gi ₄ -gi ₄	tornar
kin	kin-kin	buscar

La fonologia d'aquestes reduplicacions no és sempre clara, especialment en el cas d'arrels de la forma CVC. La reduplicació s'escriu generalment repetint el logograma de l'arrel verbal sense especificar la forma fonològica precisa, indicada excepcionalment en textos lèxics o glosses. És possible que hi hagi reduplicacions parcials, i que, almenys en alguns casos, l'imperfet tingui una -e final: /gigre/ < g i r₅+g i r₅+e 'córrer', /tutke/ < t u k₄+t u k₄+e 'tremolar'. La reduplicació d'aspecte es pot confondre a vegades amb la reduplicació de pluralitat o intensitat (4.1.2).

Alguns verbs bastant freqüents formen els temes d'aspecte de bases verbals diferents (supleció), per exemple:

<i>perfet</i>	<i>imperfet</i>	
ɲen	du	anar (sg.)
de ₆	túm, tùm	portar
dug ₄	e	fer, dir
re ₇	su ₈ -b	anar (pl.)

En els casos de supleció, el contrast perfet/imperfet es combina sovint amb el singular/plural (4.1.2).

4.1.2. *Temes plurals*

La categoria de nombre és intrínseca en algunes arrels verbals. La pluralitat verbal pot ser expressada tant amb reduplicació com amb supleció. Els dos processos es poden combinar de manera que pot haver-hi verbs singulars que són pluralitzats (agents/subjectes individuals obren independentment) i verbs plural singularitzats (diversos agents/subjectes obren conjuntament): g u b 'un subjecte s'aixeca, està dret', g u b - g u b 'diversos grups s'aixequen conjuntament' ('tothom s'aixeca'). En els verbs intransitius el nombre de l'arrel correspon al subjecte, en els transitius a l'objecte. Els verbs plural supletius més comuns són:

<i>singular</i>	<i>plural</i>	
gub	su ₈ -g	estar/posar-se dret
tuš	durun	seure
ɲen/du	su ₈ -b	anar
ku ₄ -r	sun ₅	entrar

Els verbs "regulars" poden indicar el plural amb reduplicació. La reduplicació pot expressar també repetició (*iteratiu*) o que l'acció verbal es realitza amb una

força desacostumada (*intensiu*). No es pot determinar si a aquestes diferents funcions en corresponien diferents tipus de reduplicació.

4.1.3. *Verbs compostos*

S'acostumen a anomenar així verbs associats amb un substantiu col·locat davant del sintagma verbal. El nom designa generalment una part del cos, o un instrument genèric (η i š), que es construeix sintàcticament com a objecte directe. És un fenomen freqüent i bàsicament lèxic però amb conseqüències sintàctiques. La part del cos conceptualment inclosa en un lexema i que en la majoria de les llengües no és explícita ho és en sumeri: η ì r — g u b ‘peu-posar’ = ‘petjar’, š u — t i ‘mà-acostar’ = ‘acceptar’, ‘rebre’, etc. La part nominal del verb compost és sintàcticament objecte directe, amb el cas zero o absolutiu, però té el rol semàntic d'instrument. El que és semànticament pacient es posa en locatiu-2, de manera que el resultat final és que tant l'agentiu com el pacient (semàntic) tenen un mateix sufix. Hi ha una continuïtat entre un verb compost i construccions lèxiques amb objectes estereotipats (col·locacions): n a m — t a r ‘fixar el destí’, m u — s a 4 ‘donar un nom’ (en aquests casos el nom associat estretament amb el verb pot posar-se a vegades en el cas allatiu).

4.1.4. *Verbs especials*

4.1.4.1. *El verb copulatiu*

Per a indicar la relació entre un subjecte i un predicat nominal o un adjectiu, s'usa el verb m e ‘ésser’, que es considera un clític col·locat al final de l'oració. Pot prendre els modals n u- i h é-, els afixos de conjugació ì- i a l-, i els sufixos personals:

1s	-me-en	‘sóc’	1p	-me-en-dè-(en)	‘som’
2s	-me-en	‘ets’	2p	-me-en-zé-(en)	‘sou’
3s	-àm	‘és’	3p	-me-eš	‘són’

La forma de la 3s s'afixa freqüentment a qualsevol element d'una acció, especialment a pronoms interrogatius i expressions numèriques, amb un sentit vaga-

ment emfàtic o topicalitzador.²⁵ Hi ha un cert nombre d'expressions d'anàlisi no sempre fàcil, que semblen relacionades amb el verb *me* com ara *na - nam* 'que sigui' (possiblement < **na - me - à m*),²⁶ *hé - en - nam - ma - à m* 'que sigui realment' (en juraments), *nam - me*, etc. Aquest verb té sempre un sentit essencial i no existencial (en aquest darrer cas s'usa *ŋ á l* 'estar').

4.1.4.2. *El verb negatiu*

El prefix modal negatiu *nu-* pot conjuguar-se com a verb: *ì - nu*, *in - nu* 'ell(a) no és'. Només pot prendre prefix de conjugació *V*, i freqüentment apareix sense cap prefix com a predicat, és a dir, com a forma negativa corresponent al copulatiu *-à m*.

4.1.4.3. *Verbs defectius*

La forma *e - š e* '(tal com) diuen' que es posa al final d'una citació directa és probablement una forma irregular del verb *e* (*marû* de *du g₄e* 'dir'), compareu el llatí *ait*, *aiunt*.

4.2. *Afixos*

4.2.1. *Prefixos modals* [PM]

4.2.1.0. La primera posició de la cadena d'afixos (o clítics) l'ocupa un conjunt d'elements de sentit modal. Un d'aquests prefixos, i només un, obre obligatòriament tota forma verbal. No poden ser precedits per cap altre afix, però poden fusionar-se, gràficament i fonològica, amb un element precedent com, per exemple, un pronom interrogatiu. El prefix *ù-* comparteix morfològicament la distribució dels modals però té un sentit i funció diferents.

4.2.1.1. *Indicatiu* (ø-)

El locutor fa una declaració simple sense expressar la seva opinió o desitjos personals. La forma negativa s'indica amb *nu-* (4.2.1.5).

25. No queda exclòs que sigui una indicació purament fonològica.

26. Les regles fonotàctiques sumèries no permeten en general síl·labes de la forma /mVm/.

4.2.1.2. *Optatiu-subjuntiu* (h é-)

Serveix per a expressar (a) la voluntat, desitjos o esperances del locutor (funció deòntica), o (b) la possibilitat o interdependència d'esdeveniments (funció epistèmica). Els seus usos principals són:

(1) Sol, el deòntic h é- indica:

(a) diferents graus d'obligació que el locutor assigna al subjecte/agent i serveix per a donar ordres i instruccions: n a - d e₅ - η u₁₀ h é - d a b₅ 'accepta els meus consells'.

(b) Expressa els desitjos o esperances del locutor mateix: l u g a l - η u₁₀ d i - η u₁₀ h é - k u₅ - d è k a - a š - η u₁₀ h é - b a r - r e 'que el meu rei jutgi el meu cas, que prengui una decisió sobre mi'. Com a forma negativa li correspon el n a - deòntic (4.2.1.4a). L'expressió *directa* de la voluntat del locutor es fa amb el cohortatiu g a - (4.2.1.3), però si es refereix al destinatari s'usa l'imperatiu (4.3), que morfològicament no fa part del sistema modal. L'ús de h é- s'ha de considerar més cortès que el de l'imperatiu.

(2) En una oració subordinada, el h é- és epistèmic i indica una relació de causa i conseqüència entre oracions. L'oració amb h é- pot precedir o seguir l'oració principal.

(a) Si precedeix l'oració principal indica una condició: si un procés té lloc, un altre (indicat per l'oració principal) el segueix o el pot seguir: a - r á h é - e - š i d n í η - k a s₇ - ì - d u g u d 'si has de recitar la taula de multiplicar, la computació és difícil'. La principal pot estar en l'indicatiu o tenir al seu torn un prefix modal. Si la principal té també h é-, tindrà sentit irreal.

(b) Si va a continuació de l'oració principal aquesta indica una situació o esdeveniment que per la seva existència o intensitat fa possible el procés descrit per l'oració secundària amb h é-. Després d'una clàusula copulativa indica que algú o alguna cosa és tal que fa possible el procés de l'oració amb h é-; això explica l'ús de h é- en les inscripcions històriques commemoratives. La forma negativa corresponent és b a - r a (4.2.1.6).

(3) En una sèrie d'oracions juxtaposades, h é- indica la disjunció d'un conjunt de possibilitats: l u g a l h é - a e n h é - a e n s í h é - a 'sigui rei, gran sacerdot o governador', h é - g u₇ - e h é - n a η - n a η 'tant si menja com si beu'.

4.2.1.3. *Cohortatiu* (g a-)

El locutor expressa les decisions i intencions pròpies (modalitat deòntica): n a g a - e - d e₅ ‘vull donar-te consells’. Pot tenir un plural expressat pel sufix personal 1p - e n - d è - e n: g a - a n - š i - r e₇ - e - d è - e n ‘volem anar-hi!’. Si va precedit per un pronom interrogatiu, g a - té un sentit deliberatiu o consultiu: e ŋ e r d u b - m e - k a a - n a - à m g a - a b - s a r - e n - d è - e n ‘què volem escriure al revers de les nostres tauletes?’.

4.2.1.4. *Prohibitiu* o “*Reportatiu*” (n a-)

El modal n a - té dos sentits molt diferents, un negatiu i l’altre afirmatiu, un deòntic i l’altre epistèmic. No és segur però que als dos sentits oposats correspongués una forma fonològica idèntica.

(a) El *prohibitiu* n a - és la forma negativa del h é - deòntic i indica consells o volicions negatives: u₄ - d a - t a l ú d u₁₄ n a - a n - a k - e ‘des d’avui que ningú no es baralli’.

(b) L’*afirmatiu* n a - és clarament epistèmic però el seu sentit no és completament clar. Sembla indicar com el locutor ha arribat al coneixement que expressa, i s’usa sobretot en les introduccions a narracions de tema mític o èpic. És a dir, el locutor reporta les paraules d’un altre o indica que el que diu forma part d’una tradició coneguda de la qual ell no és testimoni directe: ^de n - l í l l u g a l k u r - k u r - r a - k e₄ g e š t ú - g a - n i n a - a n - g u b ‘Enlil, rei de tots els països, va fer plans’ (segons sabem per la tradició oral). La fórmula que encapçala les cartes és un altre exemple d’aquest modal N₁(=destinatari) - r a ù - n a - d u g₄ N₂(=remitent) n a - a b - b é - a ‘T’adreces a N₁ i (li dius), això és el que diu N₂’. Queden alguns casos en els que aquest matís sembla difícil d’aplicar, i el modal sembla aleshores donar simplement un sentit emfàtic.

4.2.1.5. *Negatiu* (n u-)

És simplement la forma negativa de l’indicatiu (4.2.1.1) i com a tal és només marginalment modal.

4.2.1.6. *Subjuntiu negatiu* (b a - r a -)

És la forma negativa de l’epistèmic h é - (4.2.1.2 2b) amb el sentit de ‘per tant no ...’, ‘de manera que no ...’; l’oració amb b a - r a segueix normalment l’oració

principal: *lugal-me-en ní ba-ra-ba-da-te su ba-ra-ba-da-zi* ‘sóc rei i per tant no puc tenir por i no se’m posa la pell de gallina’; *íd-ba úš ma-ra-an-dé un-bi ba-ra-naṭ-naṭ* ‘va abocar sang als seus rius de manera que el poble no pot beure’. S’usa també en les oracions completives dels juraments.

4.2.1.7. *El modal ša-*

És clarament epistèmic i afirmatiu però el sentit exacte és difícil de precisar. En els “Ensenyaments de Šuruppak” (i ja en la versió arcaica) s’usa en les oracions que indiquen les conseqüències de (no) seguir el consell de l’oració precedent: *amar-zu-úr inim diri nam-ba-an-na-ab-bé-en hul ša-ba-ra-gig-ga-àm* ‘no adrecis paraules altives a la teva mare (altrament/es diu que) ella t’odiarà’; no és clar si el prefix indica aquí la connexió entre les dues oracions (‘altrament’, funció subjuntiva) o bé si qualifica l’afirmació d’una manera semblant al *na-* afirmatiu (4.2.1.4b) en el sentit de ‘se sap per tradició’. És usat infreqüentment com a afirmatiu en determinats passatges d’algunes composicions literàries on el sentit d’“informació tradicional” és de difícil aplicació: *ḏe-n-ki-me-en m á-dar à-a bzu-ṭá á ša-ma-ni-in-áṭ* ‘sóc Enki i (el capità) pot donar-me ordres en la meva barca “isard de l’oceà”’. És potser un arcaisme.

4.2.1.8. *El prefix d’anterioritat ù-*

Encara que comparteix amb el prefixos modals la posició inicial, no té un sentit pròpiament modal i té algunes particularitats de distribució no compartides amb els modals; per exemple, pot coexistir amb el prefix de conjugació *a-l-*, cosa que no poden fer els modals. Indica que el procés descrit per l’oració amb *ù-* precedeix en el temps el procés de l’oració següent: *inim ù-bí-du ga a-ba-a íb-ta-ba l-e* ‘després que has formulat una decisió, qui pot canviar-la?’. Repetit, serveix també per a indicar passos successius en la preparació d’un remei o un preparat màgic.

4.2.1.9. *Altres modals*

En algunes cartes de l’època d’Ur III, apareix molt rarament un prefix *ra-*; es tracta probablement d’una grafia excepcional de *ba-ra* (difícilment de *ha-*). S’ha proposat incorrectament que *nu-uš i i-ri/rí* són modals. El primer és probable-

ment un interrogatiu retòric ('per què no?'), el segon és una forma de (a)-a r 'llo-ança' en un context morfològic molt concret.

4.2.2. *Prefix connectiu*

L'element (i)n - g a- serveix per a connectar oracions en un pla d'igualtat, no en una seqüència temporal com fa ù-. S'insereix entre el prefix modal i el prefix de conjugació. Es pot traduir per 'i', 'també', i fins i tot per 'no solament ... sinó també ...': b a - g u l **i n - g a** - b a - h u l 'ha sigut fet malbé i fins i tot destruït'; g a l m u - u n - z u g a l **i n - g a** - a n - t ú m - m u 'no solament sap molt sinó que també aconsegueix molt'. Pot establir un lligam amb un context no lingüístic, sobretot al començ d'una oració: e n - e n í ŋ - u l - e p a n a - **a n - g a** - à m - m i - i n - è 'el senyor (Enlil) ha fet manifest una vegada més una cosa perdurable'. En aquest passatge, que obre la "Cançó de l'aixada", la connexió és amb el món mític de les gestes del déu Enlil, mes aviat que amb un context lingüístic.

4.2.3. *Prefixos de conjugació* [PC]

Els anomenats tradicionalment "prefixos de conjugació" són obligatoris i cada forma verbal finita n'ha de portar un, són els que fan que un sintagma sigui verbal. Tenen una funció que correspon a la de la "veu" en la majoria de llengües. Donat un procés que constarà normalment de (1) la causa o origen (=agent/subjecte) + (2) el procés en si mateix + (3) el resultat del procés (= pacient o estat), el locutor pot posar en relleu, pot *topicalitzar*, una part determinada del procés sobre les altres. Des del punt de vista pragmàtic de comunicació, les diferents veus poden considerar-se les diferents respostes que es donarien a preguntes com 'què passa?'; 'qui ho ha fet?'; 'a qui li ha passat?'. La veu és l'expressió d'un punt de vista subjectiu del que parla, no introdueix cap canvi en el procés en si mateix, ni en el valor lògic de la proposició, tot és una qüestió de perspectiva. El sistema sumeri consisteix en quatre veus: neutra (V), activa (M), mediopassiva (B) i medioreflexiva (MM), [les abreviacions representen la marca morfològica de cada veu]. En el cas de la veu *neutra*, el procés verbal es presenta objectivament sense accentuar el rol de cap participant. En la veu *activa* s'accentua el rol de l'agent (incloent el subjecte transitiu) com a iniciador, origen i responsable del procés. La *mediopassiva* es refereix a l'estat que resulta del procés (pacient o estat), mentre que la *medioreflexiva* indica en quina mesura el procés afecta l'agent/subjecte. Els prefixos de veu són obligatoris i cada forma verbal finita n'ha de portar un. Ocupant el lloc del prefix de veu, es pot trobar el prefix verbalitzador a l- (4.2.3.3) que té propietats diferents.

4.2.3.1. *Marques i usos dels prefixos de conjugació*

4.2.3.1.1. *La veu neutra (V)*

La marca de la veu neutra és normalment la vocal ì-. En períodes antics i ocasionalment en alguns textos paleo-babilònics, el prefix s'escriu a-. I en el textos presargònics de Lagaš, i d'alguns altres llocs, pot escriure's tant e- com ì-, segons la vocal de la síl·laba següent (variant fonològica). Cap participant del procés verbal és posat en relleu, això fa que sigui la veu preferida en els textos legals quan no es vol prejudicar la responsabilitat a ningú. És molt freqüent després d'un prefix modal que no sigui ø- o n u-, és a dir, la perspectiva imposada pel PM domina sobre la de la veu.

4.2.3.1.2. *La veu activa (M)*

La marca fonològica d'aquesta veu és el prefix m u- (amb els al·lomorfs m a- i m i-, condicionats per l'entorn fonològic). Posa de relleu l'origen i iniciador del procés. En alguns casos en els que l'afectat pel procés és un ésser humà o diví i l'agent un animal, una força natural o una emoció, quelcom més baix en l'escala de causació, és a dir, quan la jerarquia de subjectes és violada, s'usa el prefix m u-: t u k u m b i l ú u r - m a h - e š u m u - l á 'si un lleó magola un home ...'; s a ŋ - g i g m u - n a - t e 'li vingué mal de cap' (lit. El mal de cap se li apropà).

4.2.3.1.3. *La veu mitjana (MM)*

La forma d'aquest prefix és i m - m a- (molt rarament à m - m a, i amb els al·lomorfs i m - m i-, u m - m a- i u m - m i-). Focalitza el procés o en la direcció que el procés pren, és a dir, indica que l'agent obra sobre si mateix o en profit seu: verbs de cura personal, canvi de posició, processos de canvi, etc. Encara que en alguns casos es pot traduir per un reflexiu, hi ha una diferència entre l'ús de la veu mitjana i l'ús del pronom reflexiu sumeri n í 'un mateix' (3.5.3). La tria de la veu mitjana respon sovint a percepcions molt idiosincràtiques d'un llenguatge determinat.²⁷

27. Recordeu la veu mitjana del grec i, en cert sentit, els verbs deponents del llatí. L'alemany té les formes mitjanes *sich hinsetzen* 'asseure's' i *sich hinlegen* 'ajeure's', però *aufstehen* 'aixecar-se', sense *sich*. Contrastos entre formes actives o mitjanes són molt freqüents en català i castellà: *menjar* i *menjar-se*, *agafar* i *agafar-se*, etc.

4.2.3.1.4. *La veu passiva (B)*

Marcada pel prefix *ba-* (amb l'afíomorf *bí-*), la veu passiva enfoca l'estat resultant d'una acció, més aviat que l'acció en si o el seu iniciador. L'agent/subjecte perd importància i fins i tot sovint manca. En oracions on no s'indica l'agent, l'ús del passiu és obligatori. Moltes oracions passives, però, tenen el subjecte/agent present i marcat, si cal, pel cas ergatiu, i l'única indicació de la passiva és la presència del prefix *ba-*.

4.2.3.2. *Contrast entre les veus*

Els exemples següents il·lustren les diferències de sentit que resulten de l'ús de les diverses veus.

(1) *tu-ud/ù-tu* 'infantar'

(a) *dumu - munus in- ù-tu- un*
 fill fem. V+n infantar 2s
 infantarà una filla

(b) *dam- ŋu₁₀ mu- un- ù-tu*
 esposa meva M 3s infantar
 la meva esposa donarà a llum

(c) *ba- tu-ud-dè- en*
 B infantar 1s
 vaig néixer

(d) *ùz-dè máš- bi im-mi- ib- tu-ud*
 cabra+AGT cabrit(s) seu(s) MM+LOC2 3n infantar
 la cabra ha parit el(s) seu(s) cabrit(s)

(2) *šub* 'caure'

(a) *u₄ en- šè ì- šub*
 temps fins AL V caure
 fins quan estaràs caigut?

- (b) kù dⁱinanna-ke₄ a-ga-dè^{ki} mu-un- šub
 santa I.+AGT A.(ciutat) M+3s caure
 la santa Inanna va abandonar la ciutat d'Agade
- (c) tu-ma-al ba- šub
 T. B caure
 Tummal (un santuari) va caure (en ruïnes)
- (d) uru gu₇ naṇ-naṇ im-mi-in- šub
 ciutat menjar beure MM+LOC2 caure
 la ciutat va deixar el menjar i el beure (es va oblidar de ...)

Altres exemples:

(3) a—tu₅ ‘banyar’
 V ‘banyar’, M ‘banyar-se’, B ‘estar banyat, ser banyat’, MM ‘banyar-se’ (un ma-teix)

(4) du₇ ‘ser apropiat, ser bo per a alguna cosa’

Aquest verb descriu una certa qualitat de subjecte, qualitat que en general és independent de la seva volició. Els casos de B són majoria (77%), en els casos amb M s'implica que el subjecte té un cert grau de responsabilitat sobre la situació:

- (a) a-na-šè ba-ab-du₇-un
 per a què serveixes tu?
- (b) nam-dub-sar-ra-ta mu-điri-ge-en-ma nam-šeš-gal-ṇá mu-ub-du₇-du₇-un
 jo sóc millor en l'art d'escriure i (pels meus esforços) he esdevingut apte
 per a la meua posició de “germà gran” [nom que es donava a l'escola a
 l'ajudant del mestre]. D3:08.
- (c) nu-mu-un-na-ab-du₇
 no serveix per a res de bo a ningú (i és culpa d'ell). D2:071

En conclusió, la selecció d'un prefix de conjugació determinat és funció de les intencions del locutor però ve condicionada per la semàntica del verb.

4.2.3.3. *El prefix a l-*

Es tracta d'un element verbalitzador que comparteix la posició dels PCs però que no accepta cap prefix modal ni cap altre afix entre ell i el verb. Pot combinar-se però (1) amb l'element temporal d'anterioritat ù- (4.2.1.8), i (2) amb els sufixos pronominals que segueixen l'arrel verbal.

4.2.4. *Infijos “dimensionals”*

Entre els prefixos de veu i l'arrel verbal hi ha lloc per a una sèrie d'elements que:

- (1) es poden referir a participants secundaris, o oblics del procés verbal, o modifiquen el sentit del verb,
- (2) elements pronominals que es refereixen als arguments centrals (estudiats més tard, vegeu 4.2.5).

En les gramàtiques del sumeri els primers infijos s'anomenen tradicionalment “dimensionals,” designació inexacta que es conserva aquí purament per raons pràctiques. Morfològicament, aquests infijos són en molts casos idèntics, o molt semblants, a les postposicions nominals. Per les seves funcions es poden agrupar en tres classes:

- (1) infijos de *datiu* que es refereixen a un objecte indirecte o beneficiari,
- (2) infijos derivats de postposicions nominals (*comitativu*, *allativu* i *ablatiu*) que modifiquen el sentit de l'arrel verbal i poden correspondre, o no, a un sintagma adverbial de l'oració.²⁸ La combinació d'un d'aquests infijos amb una arrel verbal pot resultar en verbs semànticament diferents. Compareu els verbs anglesos amb diferents preposicions: to find *out*, to eat *up*, to come *across*, etc. Construccions similars es troben en grec o llatí i moltes altres llengües. Aquests verbs “composos” o derivats, poden tenir un complement adverbial amb una postposició diferent (per exemple -t a -è amb un adverbial en -š è ‘sortir de ... cap a ...’); compareu l'anglès to come *out towards*, to zero *in on*, etc. Alguns d'aquests afixos semblen poder estar precedits per elements pronominals (veure 4.2.5).

28. El punt de vista, incorrecte, que la concordança és l'aspecte primordial, ha estat per molts anys el tradicional en les gramàtiques.

(3) Infixos *locatius* corresponents al dos locatius.

4.2.4.1. *Datiu*

Té formes diferents per a les persones i per al nombre:

1s	-*a-	1p	-me-
2s	-ra-	2p	-?-
3s	-na-	3p	-ne-

La forma de 1s es dedueix del seu efecte fonològic sobre el prefix precedent: m a- < m u+*-a-. Només es pot usar amb arguments de la classe personal. Amb éssers inanimats s'usa el locatiu-2 en lloc del datiu.

Segueix el prefix de veu que és predominantment M (87% dels casos), V és menys freqüent (9-10%), MM i B són extremadament rars. No imposa cap restricció a la presència dels afixos a la seva dreta. El datiu és especialment freqüent en l'imperatiu. Encara que la concordança entre un sintagma nominal en datiu i l'afix verbal igualment del datiu és molt freqüent, hi ha casos en què un dels dos pot manca.

(a) el beneficiari o objecte indirecte del procés d'un verb transitiu ('donar', 'transferir propietat'):

^dsuen-e nam-ti mu-na-an-sum
el déu Lluna li donà la vida *LI:224*
^dšul-gi-ra é-gal hu-mu-na-dù
jo puc bastir un palau per a Šulgi *GG:065*
á-áṅ-ṅá ma-ab-sum-mu-un
tu em dones ordres *EdB:044*

(b) la direcció o terme, físic o figurat, d'un verb intransitiu ('anar cap a', 'apropar-se'):

en-te-en-ra ninim mu-na-te
a l'Estiu li vingué enveja (lit. 'enveja se li va apropar') *EE:112*

(c) un participant que és associat al procés verbal d'una forma no especificada gramaticalment ("datiu d'interès"):

^{kuš}usàn gibil-zu ^{neš}kak-a ha-ra-ab-lá
que el fuet nou et pengi d'un clau FI:016

4.2.4.2. Comitativ

Té la forma -d a-, i la variant -d i - quan és seguit pel locatiu -l -n i-. Està col·locat entre el datiu i l'ablatiu/ablatiu i indica:

(a) que l'actor del procés verbal obra en companyia d'algú més, incloent relacions tant amistoses ('seure junts') com adversàries ('barallar-se') i reciprocitat. Pot referir-se també als pacients ('barrejar', 'afegir').

nin₉ hé-me-eš téš-bi-da hé-en-da-su₈-su₈-ge-eš
que siguin germanes! Que serveixin juntes! LA:181

(b) que l'actor és capaç de realitzar l'acció ("habilitatiu"):

dam dumu-ni á mu-un-da-an-è
ell pot mantenir la dona i els fills AA:140

(c) amb verbs intransitius ('estar', 'entrar') pot tenir una funció *transitivitzadora*.²⁹

unkin-na hé-ŋál mu-da-an-ŋál-le-eš
ells proveeixen abundància a l'assemblea LA:054
ninda nindaba-bi nibru^{ki}-šè nu-mu-da-an-ku₄-ku₄
no porten a dins de Nippur els aliments de les ofrenes LSU:326

4.2.4.3. Ablatiu i Allatiu

Comparteixen la mateixa casella en l'ordre d'afixos, és a dir, són mútuament exclusius. Tenen unes formes fonològiques pràcticament idèntiques a les dels afixos corresponents: -t a- per a l'ablatiu i -š i- per a l'allatiu. Afegeixen a l'acció verbal els sentits locals d'origen i destinació, respectivament. No inclouen altres rols semàntics dels corresponents casos nominals com, per exemple, el sentit instrumental de -t a. En l'oració, aquests afixos i els seus homòlegs en els sintagmes

29. L'afix -d a- és en aquest cas un *aplicatiu*, terme de lingüística que designa elements que converteixen un participant oblic en objecte directe.

nominals rarament apareixen al mateix temps, fins i tot poden coexistir amb l'afix oposat: -š en el nom i -t a- en el verb i viceversa. Així doncs tenen una funció semàntica, modificant en sentit del verb, més que no pas sintàctica de concordança.

4.2.4.3.1. *Ablatiu*

Té un cert nombre de variants morfofonèmiques:

-ta- → -ra- / V__V

-ta- → -da- / C__

-ta- → -ra- → -ri- / __-*I- (locatiu-2)

són les principals; noteu que hi ha una confusió possible entre datiu de 2p i ablatiu. En no massa casos concorda amb un sintagma nominal en ablatiu:

^den-líl-le kur-ta nam-ta-an-è

Enlil ho va extreure del país estranger *CA:159*

Amb alguns verbs amb el sentit de ‘destruir’ o ‘acabar’ indica que l’acció és portada a terme, és completa.³⁰

uru-ni ba-an-da-gul-la

la seva ciutat que ha sigut completament destruïda *LUR:257*

4.2.4.3.2. *Alatiu*

S’escriu amb la variant ortogràfica -š è- abans de Gudea i Ur III, altrament no té variants morfofonèmiques.

4.2.4.4. *Locatiu*

Comparteixen una mateixa casella, l’última abans de l’arrel verbal (excepte pels pronominals), i s’exclouen mútuament. Són els afixos “dimensionals” més freqüents i els que més sovint concorden amb sintagmes nominals locatius, però en un gran nombre de casos el locatiu-1 en el nom correspon al locatiu-2 en el verb, i

30. Compareu, per exemple, l’anglès *finish* i *finish up*.

viceversa.³¹ Fonològicament i gràfica, presenten una sèrie de problemes, entre altres: (a) el locatiu-1 s'escriu -NI- o -ì-: (b) la forma -*I- del locatiu-2 es dedueix quasi sempre de modificacions en els afixos adjacents: b í- < b a+ -*I-, etc. (compareu el cas del datiu de 1s en 4.2.4.1, i vegeu 4.2.4.2).

4.2.4.4.1. *Locatiu-1*

Concorda molt sovint (40% dels casos) amb sintagmes nominals, dins de la mateixa oració, que porten el sufix -a del cas locatiu-1. En un nombre significatiu de casos concorda amb el locatiu-2. Menys sovint apareix amb sintagmes adverbials amb el sufix de l'alletiu. Pot indicar que l'acció del verb se situa en un context no-lingüístic determinat, tenint un sentit conjuntiu.

4.2.4.4.2. *Locatiu-2*

La presència d'aquest infix es manifesta per la modificació de la vocal dels infixos precedents: -d a+*I- > -d i-, -n a+*I- > -n i- (que es pot confondre amb el locatiu-1!), -t a+*I- > -r a+*I- > -r i-, etc. L'elevat nombre de casos d'aquests infix resulta de la construcció típica dels verbs compostos (on l'objecte secundari es posa en locatiu-2), i en una menor escala dels verbs bitransitius (per exemple, 'omplir una cosa amb quelcom').

4.2.5. *Prefixos i sufixos pronominals* ***

4.2.6. *El sufix -d*

4.2.6.0. Un element morfològic escrit NE apareix en tres construccions diferents:

- (1) immediatament després de l'arrel verbal en formes finites,
- (2) en formes no finites (infinitius) R_H-(e)- d è = -e+d,
- (3) en la mateixa construcció seguida de sufix nominalitzador -a: R- e - d a = -e+d+a,
- (4) en formes no finites (infinitius) R-a-PRON PERS-NE

31. Compareu, entre molts altres exemples, l'anglès *to zero in on*.

La lectura -dè és molt probable en (1), segura en (2) i (3), i controvertida en (4). Aquí es tracta exclusivament de la construcció (1), per a la resta vegeu 4.4.

4.2.6.1. *Forma fonològica i escrita*

La forma -dè- es presenta escrita:

R-dè, després d'arrels acabades en vocal: ṇ á - ṇ á - dè, k u₄ - k u₄ - dè-,

R-e - dè-, o Ce - dè-, després d'arrels acabades en consonant: b a l - e - dè-, amb ocasionals excepcions que no escriuen la -e-,

R-ù - dè-, o Cu - dè, després de les arrels que provoquin el canvi -e > -u (4.3.2c): g u b - b u - dè-, g u r - r u - dè-, t u š - ù - dè-.

Arrels acabades en -d, i potser també en -n, poden produir formes ambigües: n á - dè (= /nad+e/ o /na(d)+de/), è - dè-, n i g i n - n e o n i g i n - dè-. Algunes formes verbals acabades en -dè - e n, que aparentment es podrien analitzar com - d - e n, són en realitat formes abreviades del sufix 1p - e n - dè - e n: ***.

Fonològicament, el sufix és probablement /d/. La raó és que -dè- apareix explícitament només davant dels sufixos personals amb inicial vocàlica: - e n, - e n d e n, - e n z e n, i - e š.³² Què passa amb les formes de 3s acabades en -e? Es pot suposar que *R-e-d s'escriu R-e, amb omissió gràfica de la d final (omesa com en el cas del sufix genitiu -a k). En aquesta cas, no hi hauria distinció gràfica entre R-e i R-e-d (com no n'hi ha entre un sintagma nominal acabat en -a de genitiu i amb -a sufix nominalitzador), amb el resultat que les formes de 3s són ambigües. La presència de la -d final es pot detectar només quan la forma verbal ve seguida pel nominalitzador -a: ***. La -e- davant la -d s'ha de considerar part del tema imperfectiu de l'arrel verbal, obligatori amb aquest sufix.

4.2.6.2. *Funció del sufix -d-*

Té el sentit modal d'*obligació orientada al subjecte/agent*, com a situació objectiva que difereix de les obligacions expressades pels prefixos modals que són resultat del judici o voluntat del parlant. ì - d u - u n = i - d u - e n 'vaig/vas', 'vinc/vens' contrasta amb ì - d u - d è - e n = i - d u - d - e n 'haig/has d'anar'. Per exemple: é - d u b - b a - a - š è ì - d u - d è - e n 'haig d'anar a l'escola' EdA:02; l ú

³² [[no exemples de -e n e?]]

kisal-lá-ke₄ sar-ra-ab-zé-en ù-bi-dug₄ ki-tuš-ŋá ba-tuš-ù-dè-en ‘després que l’encarregat del pati digués “escriviu!” m’havia d’asseure al meu lloc’ *EdA:31*. L’obligació està basada en aquests casos en una situació social independent del judici de qui parla. Les formes negatives amb nu-, na-, o bara són freqüents: ki na-me-šè nu-du-dè-en ‘no havia d’anar a cap lloc’ *EdB:004*; za-e ere ama tu-da-za nu-ub-ši-gur-ru-dè-en ‘tu no estàs obligat a retornar al poble de la teva mare’ *GH:161*; ba-ra-ŠB***; tillá nam-ba-e-gub-bu-dè-en ‘no t’has d’estar al carrer’ *EdB:029*. Els exemples amb na- són particularment nombrosos i s’han de considerar un reforçament del prohibitiu, de manera que en aquest cas es barregen el modal normal i el modal centrat en el subjecte.³³

4.3. Imperatiu

Encara que conceptualment l’imperatiu pertany a les formes modals del verb (4.2.1), la seva formació morfològica és radicalment diferent: l’imperatiu s’expressa amb una inversió dels afixos verbals (en lloc d’expressar-se amb un prefix, com els altres modals) segons la fórmula següent:

- (1) prefix de conjugació + (2) prefixos de datiu i “dimensionals” + (3) radical + (4) sufixos →
- (3) radical + (1) prefix del conjugació + (2) prefixos de datiu i “dimensionals” + (4) sufixos

indicatiu: kaš mu-na-ni-dé-e ‘ell li vessarà cervesa allí’ *EdA:66*

imperatiu: kaš dé-mu-na-ni-ib ‘vessa-li cervesa allí!’ *EN2:081*

indicatiu: di šu la-ba-an-ti-en-za-na ‘el judici que no heu acceptat’ *D2:191*

imperatiu: šu ti-ba-ab-zé-en ‘rebeu-lo!’ *EdR:008*

L’imperatiu té només singular i plural de segona persona, i el seu aspecte verbal és el perfectiu, malgrat que conceptualment sigui futur/imperfectiu. La reduplicació, si n’hi ha, ha de ser considerada “intensiva”: e paš ... i gi kár-kár-ab ‘inspecciona repetidament dics i canals!’ *FI:003*, ha-ra-an-gur-zu si sá-sá-a-b ‘arregla tots els teus camins circulars!’ *FI:091*. No té formes negatives.

33. Sentit futur.

Morfologia

1. Tipus I: *final vocàlic* (R-V)

(a) La vocal pot ser /a/: a k - a, g i₄ - a, n á - a, t u k u - a, GIN - n a, g u b - b a. Aquestes formes es poden confondre fàcilment amb noms verbals (participis passius) de la forma R-a.

(b) Vocal /i/ (escrita NI): n á -NI, d u₈ -NI, š u b -NI, l á - a -NI. Formes ambigües que es poden llegir -i o -n i, per exemple, n á -i 'jeu!' o n á - n i 'Jeu-hi!'; en l'últim cas serien infixos de locatiu-1.

(c) Vocal /u/: s'han de distingir dos casos: (a) arrels verbals amb la vocal /u/ que assimilen el sufix -e: d u₈; moltes d'elles ho fan quan acaben en consonant labial: g u b - b u, i (b) dues arrels que no compleixen aquestes condicions: ŋ á l - ù 'obre!' i ŋ á - n u 'vine!'; l'únic que tenen en comú aquests dos casos és la consonant labiovelar inicial seguida de /a/ [problema de la "labialitat" de ŋ]. Alguns verbs poden tenir dos imperatius d'aquest tipus: g u b - b u i g u b - b a, o ŋ á - n u i GIN - n a. No és clar quina diferència pot haver-hi entre els dos.

2. Tipus II: *final consonàntic* (R-...-b) o (R-...-n)

R-...-b és extremadament freqüent,³⁴ 62,5% dels imperatius acaben en -b, mentre que el tipus R-...-n és rar (2,6%). Aquesta preferència no es pot explicar per l'aspecte, la transitivitat o el caràcter animat/inanimat dels participants en l'acció verbal. La consonant final pot considerar-se potser un "morf buit" per a donar èmfasi a l'imperatiu.³⁵

3. Els PCs són tots compatibles amb l'imperatiu: V (*** casos), M (48 casos), B (26), MM (1). L'afix de datiu és molt freqüent i té sempre el PC M-: s u m - m a - a b 'dóna'm!', s u m - m e - e b 'dóna'ns!'. Tots els afixos "dimensionals" poden aparèixer, amb o menys freqüència, amb l'imperatiu: ablatiu (2 casos) è - b a - r a (< è - b a - t a) 'surt d'allà!', aflatiu (1): u n u g^{ki} - š è g i₄ - m u - u n - š i - i b 'torna a Uruk!', locatiu-1 (24): k u₄ - m i - n i 'entra allí!', locatiu-2 (4): g ì r - z u g u b - b í - i b 'posa-hi el teu peu!'.

4. El plural pren el sufix -(e)n - z é - e n que normalment es converteix e n - z é - e n després de consonant: z i g i₄ - b a - a n - z é - e n 'calmeu-vos!', però s a r - r a - a b - z é - e n 'escriuiu!'.

34. Les estadístiques venen del corpus bàsic que té 152 casos d'imperatiu.

35. [/] entonació especial, i stop glotal (al final del verb o de l'oració?) en Lahu, Matisoff citat per Sadock – Zwicky, "Speech act distinctions in syntax" a Shopen (ed.) *Language typology and syntactic description* I, Cambridge 1985, pp. 161-162].

5. El sumeri prefereix fer servir en molts casos els modals *h-* o *n a-* per a donar ordres, més que no pas l'imperatiu, a diferència de l'accadi. La interpretació del prefix *ù-* com a imperatiu és deguda a aquesta diferència i és incorrecta.

4.4. *Noms Verbals*

4.4.0. La designació noms verbals (NV) inclou formacions amb arrels que normalment formen part d'un sintagma verbal, però que no tenen en aquest cas cap afix específicament verbal (amb l'excepció de *-d-*), poden, no obstant, prendre el sufix nominalitzador *-a* i afixos nominals, com és ara possessius i postposicions de cas. Funcionen com a noms però guarden algunes propietats verbals. Es poden dividir entre formacions sense *-d-* i amb *-d-*.

4.4.1. *Noms verbals sense -d-*

Morfològicament, aquests noms verbals poden anar seguits de *-ø*, de *-e/-e-ne*, o de *-a*; en el darrer cas poden seguir altres sufixos nominals. Sintàcticament, (1) poden substituir un argument del predicat (participis), (2) poden ser una forma reduïda del predicat mateix (infinitius), (3) poden funcionar com predicats o adjectius predicatius, i (4) poden ser el predicat d'una oració relativa. Finalment, tenen importància en el lèxic, perquè poden formar lexemes compostos.

L'anàlisi d'aquestes formes pot ser a vegades difícil a causa de particularitats i convencions del sistema d'escriptura. En molts casos de *R-ø*, es tractarà de grafies defectives en les quals (1) el sufix *-a-* no s'escriu explícitament, o (2) el logograma pot tenir una forma llarga que acaba en */a/*, per exemple *a k/a k a o á ŋ/á ŋ a*. A més, *R-ø* i *R-a* es poden confondre amb imperatius, per exemple, *g i n* 'vine!' que pot ser una grafia per *g i n - n a* o *g á - n u*. La forma *R-a* pot ser tant un participi passiu com una forma nominalitzada. En les arrels acabades en *-d* seguides de *-d è*, es pot dubtar entre una interpretació com a *R-e* o com a *R-(e)-d è* (***). Hi ha a vegades interferències entre els sufixos *-a* i *-e*,³⁶ com es pot veure en formes com les següents: *nam-en nam-lugal-da tab-e-a-ŋ á IšDA:108*, *a-na-aš-àm ka-tar-re-a-bi in-ne-dug₄ D2:177*, *igi-ni pa₅-mu a-ta diri-diri-ga-e LI:115*, *igi-bi-ta lâl diri-diri-ga-e LI:327*. Hom troba, per exemple, tant *lú za-gin₇ ak* com *lú za-gin₇ ak-e* 'un que obra com tu'. ***

36. Noteu també els casos de *u-a* com *^dnin-mul-e uru^{ki} hul-lu-a-na ér gig mu-u n - š e š₄ - š e š₄ LSU:157*, o *i-a*, com *h é - š i - i b - í l - i - a - k e₄ LI:147*.

Hi ha una relació molt estreta entre NVs i proposicions adjectives de relatiu. Fins a cert punt, és una qüestió específica de cada llengua. Una llengua que usi molt poc, o no tingui, participis verbals haurà de traduir els participis per proposicions relatives.³⁷

4.4.1.1. R-ø

S'ha de tenir sempre present que es pot tractar d'una grafia defectiva de R-a i que en el cas d'arrels que acaben en vocal poden amagar la forma R-(R)-e/e - n e. Construccions típiques són; (1) PAT+NV (= participi actiu): é t u k u 'un(a) que té casa', é k a l a m - m a n i g í n 'un(a) que volta (per) les cases del país', s u ₆ z a - g ì n l á 'un que porta una barba blava'. (2) NV (= infinitiu)+verb: š u - u m - d u - u m - m u t u r - r a - à m š e - s u - u b n u - u n - z u 'els meus llavis són petits i (encara) no sé besar' *EN1:031*. El NV pot ser reduplicat (R-R-ø): m a h g u ₇ - g u ₇ ... k i s a l š e ₁₀ s i - s i '(l'ocell) menja enormement ... omple el pati d'excrements' *BF:090*; i fins triplicat (R-R-R-ø): é - é - a k u ₄ - k u ₄ - k u ₄ 'un(a) que entra constantment en totes les cases' *D5:017*. Pot governar els casos propis de l'arrel verbal, com mostren els exemples precedents, però també pot entrar en construccions típicament nominals com el genitiu: h u l - g i g g i ₄ - m e - a - a š - e - n e - (a k) 'el més odiós dels col·legues' *D2:157* (superlatiu relatiu).

4.4.1.2. R-e/e - n e

Forma participis actius (noms d'actor) que substitueixen l'agent/subjecte. L'arrel verbal és imperfectiva i sovint reduplicada. Degut al seu caràcter verbal, pot tenir pacient en absolutiu o locatiu-2 o regir un locatiu-1. El plural afegeix el sufix -e - n e. Pot anar seguit de la còpula. Frequentment, és substituït per R-a en funció de relatiu. Pot representar també R-ø+locatiu-2 (en aquest cas naturalment no té plural):

Subjecte d'una proposició copulativa:

gú-zi-zi-i ha-la á-án-ŋá-kam u₄-zal-le níŋ-gig-ga
que un s'aixequi promptament és part de les comandes, que un trigui és mala cosa
EdC:14

37. Compareu el llatí *legens* 'llegint' = 'un que llegeix', però el plural *legentes* s'ha de traduir forçosament en català per 'els/uns que llegeixen', ja que *llegints no existeix.

Intransitiu:

gub-gub-bu-ne tuš-tuš-ù-ne
els que estan drets o els que seuen *GA:025*

Transitiu amb pacient en absolutiu o locatiu-2:

nam kalam-ma tar-re
el que decideix el destí del país *KH:13'*
un-e si-sá-e
el que organitza la població *ISDA:092*
nam-tag-ga sig-ge duš-ù-bi mu-zu
sé perdonar el culpable (lit. 'qui comet un pecat') *ŠB:204*

Regint locatiu-1:

kun₄ mu-lu-ne-ka tuš-tuš-ù = *mu-ta-aš-ši-ba-at aš-ku-pa-at a-wi-le-e*
assegada/seient sempre al llindar (de les cases) d'homes *D5:112*

Amb còpula:

húl-húl-le-me-en dùg-dùg-ge-me-en
jo sóc un que alegre molt i fa (les coses) molt plaents *ŠB:175*
lú šà 'inanna sag₉-ge-me-eš mè-a suš-suš-ge-eš
són els que alegren el cor d'Inanna i que estan presents a les batalles *LI:456*

4.4.1.3. R-a

Els NV amb el sufix -a poden ser (1) participis passius que ocupen el lloc del pacient o (2) poden ser el predicat d'una oració relativa. El seu caràcter verbal es manifesta en la seva capacitat per a anar amb agentius en -e o en genitiu, cosa que confirma el seu sentit passiu.

(1) participi passiu:

lugal-e a-ur₄-a mu-e-túm
el rei porta les aigües aplegades *AA:027*
é-a ná-a ki nu-um-túm
el que estava adormit (= mort) a casa, no rebé sepultura *CA:182*

é ninda ḡál-la muhaldim-gal-bi-im = *bi-tum a-ka-lu i-ba-aš-šu-ú na-ha-ti-ma-tum ra-bi-tum*

tu ets la gran cuinera a la casa que té menjar *D5:087*

Amb agentiu en -e:

^{neš}apin-e á gal-e dí-ma šu gal-e kéš-da

l'arada, construïda per un gran braç, acoblada per una gran mà *AA:021*

Amb el subjecte del passiu en genitiu:

en šà-ge-pà-da ^dinanna-ke₄

el senyor escollit per Innna *ELA:033*

(2) relatiu amb sentit actiu o passiu:

é-e šu ša-an-ša-ša lú níḡ šu-ti-a

escorcolla la casa, ell que pren coses *D2:106*

šáh zuh-ha gu₇-gu₇ šáh-zé-eh-tur zuh-ha šu-ni-šè lá-a

(ella) menja porc robat, ella és la que porta a la mà un porcell robat (o 'un porcell robat penja de la seva mà') *D5:035*

4.4.2. *Formes amb -d-*

4.4.2.1. R- e - d è

La construcció R+e+d-e forma oracions subordinades de finalitat i en això és homòloga de l'al·latiu, compareu:

[1] nominal: é-šè ga-ba-gin 'vull anar-me'n a casa' *D1:033*

[2] verbal: é ba-e-dè ga-gin 'vull anar a dividir una propietat urbana' *D3:029*

Pren el tema verbal de l'imperfectiu. Precedeix l'oració principal que conté verbs que regeixen l'al·latiu; verbs típics d'aquest tipus són:

(1) El verbs de moviment cap a una meta, el més freqüent és g e n/d u 'anar (a)':

[3] arad lú-ù ú íl-i-dè gen-na

el servent del gentilhome que va a portar llenya *Išk:133*

[4] nam-maš-maš ak-dè a-gin₇ im-da-du-dè-en

així haig d'anar a exercir la meva funció de mag *EEm:254*

Altres verbs de moviment direccional són, per exemple, t e ‘apropar-se (a)’, è ‘sortir (per a fer alguna cosa)’, s a η — s u m ‘apressar-se (a)’:

an-bar₇-kár-kár-ta gír-ηá-ηá-dè um-ma-te-a-ra
després que m’apropro per a posar-me en camí en ple migdia *GG:168*
nar-a-ni lugal gaba-ηál di gub-bu-dè ba-ra-è
el seu músic sortí per a cantar, oposant-se al rei *Gdd:07*
u₄-ba ^dašnan-e ... di-dè saη ba-an-sum
aleshores Ašnan ... s’apressà a (buscar) un judici *LA:168*

(2) Verbs d’atenció i d’intenció:

e pa₅ du₆ du₈-ù-dè igi kár-kár-ab
presta atenció a obrir dics, canals i pujols *FI:003*
lú-lu₇ bulüg-e-dè geštú ù-mu-gub
després que he dirigit l’atenció a fer créixer la humanitat *UK.D:15*

(3) ‘parlar’, ‘dir’ (com a ordre o amb una finalitat determinada) d u g₄/e:

ki-sikil dam-tuk-e-dè nam-mu-un-ne-e
no parlis amb una noia jove per tal de casar-t’hi *ŠIn:038*
suhuš-bi gi-né-dè bí-in-eš-àm diηir gal-gal-e-ne
els grans déus van dir que els seus (= de la vila) fonaments havien de ser afermats
LN:8:20
uru ... kar-kar-re-dè ba-ab-dug₄
es va dir que la vila ... havia de ser saquejada *LSU:179*

(4) ser bo, apte (per a alguna cosa):

inim bal-e-dè ba-ab-du₇-un
sóc bo per a dialogar *D3:016* (compareu: a - n a - š è b a - a b - d u₇ - u n ‘per a què ets bo, tu?’ *D3:027*)

(5) donar ordres o consells, determinar el destí:

un-bi ug₅-ge-dè á mu-un-áj-ēš
van donar l’ordre que la seva població fos occida *LUR:142*
saη-gi₆ ki-tuš-ba gi-né-dè ab-di mu-un-gi₄-ēš-àm
van conferenciar per a posar en ordre la residència dels “cap negres” *LN:7:26*
ηá-e al-me-en-na-ta ηiš-gi-šè gi íl-i-dè kin-gi₄-a ba-ra-ši-in-gi₄
per ser com sóc, no podia enviar-te a treballar al canyar a portar canyes *EdB:074* (noteu els dos aflatius de costat, un nominal, l’altre verbal)

eden-na máš-anše tur-re-dè níŋ-zi-ŋál til-le-dè
que en el desert els quadrúpedes disminuïssin, que els éssers vius fossin aniquilats
LSU:047

an ^den-líl ^den-ki ^dnin-mah-bi nam-bi ha-ba-da-an-tar-re-eš
An, Enlil, Enki i Ninmah van decretar junts aquest destí *LSU:055*

(6) Verbs de significats variats que expressen accions que poden anar dirigides a un fi:

ù dūg ku-ku-dè mu-dè-ná-en
aniré a jeure per tal de tenir un bon son *EEm:030*
níŋ kur₇-ak-dè ù-ba-ab-til
després que ha acabat d'inspeccionar les coses *EdR.C:08*

La gran majoria d'aquestes oracions independents suprimeixen l'agent (que generalment no és el mateix que el de l'oració principal) o són intransitives, però és possible d'incloure-hi l'agent i tota mena de casos oblics, frases relatives i aposicions.

sipa-bi é-gal ní-te-na lú erím-e dab₅-bé-dè
que l'enemic capturi aquest pastor (= rei) en el seu propi palau *LSU:034*
ama dumu-ni-ir ki nu-kin-kin-dè
que les mares no busquin un lloc per al seus fills *LSU:012*
^{id}idigna ^{id}buranun-na gú 2-a-ba ú hul mú-mú-dè
que creixin males herbes a les dues ribes del Tigris i l'Eufrates *LSU:038*
ur^{ki}i èš nindaba gal-gal-la nindaba-bi kúr-ru-dè
que siguin desviades les ofrenes d'Ur, el santuari de les grans ofrenes *LSU:031*

Notes: (1) es troben oracions predicatives on -d è és clarament la marca de modalitat subjektiva (4.2.6), per exemple: me - bi me abzu lú igi nu - bar - re - d è 'els meus *me*, els *me* de l'apsu, que ningú ha de veure' *EnA:043*. En aquests casos és més freqüent que segueixi el sufix de relatiu i gairebé sempre la còpula (nu - bar - re - da m), fent més explícit el caràcter predicatiu, de manera que s'han de considerar variants de R - e - da (m); (vegeu 4.4.2.2).

(2) En el cas de dil-PRONOM - d è 'essent únic/sol', el sintagma té una funció adverbial:

za-e-me-en en ki-áj ^dinanna-me-en dil-zu-dè mah-me-en
tu ets l'estimat d'Inanna, tu ets l'únic que ets gran *EEm:275*

(3) La forma R - e - d è - pot confondre's amb el participi plural R - e - n e (4.4.0*).

(4) En els textos literaris hom troba, com a recurs retòric, llargues seccions de subordinades en -d è. Per exemple, les línies 1 a 54 de la "Destrucció d'Agadé" consisteixen en

la seva gran majoria d'oracions subordinades en -dè depenent del verb *n a m — t a r* 'decretar el destí' de la línia 55.

4.4.2.2. R- e - d a

En la construcció R+e+d+a, l'infix -d- és la marca de modalitat subjectiva (4.2.6) i -a el sufix relatiu. El tema verbal és l'imperfectiu. Serveix per a formar frases relatives en les quals l'antecedent del relatiu té una certa obligació de fer o no fer, alguna cosa.

dub-ŋu₁₀ sar-re-da dub gibil-ŋu₁₀ šeš-gal-ŋu₁₀ sar-re-da
la meua tauleta que haig d'escriure i la meua tauleta nova que el meu tutor ha d'escriure *EdB:024*

Com en el cas de l'infix de modalitat subjectiva, el sentit pot ser deòntic, i aleshores es tracta d'un deure imposat per alguna llei divina o humana:

eridu^{ki} ki sikil lú nu-ku₄-ku₄-da
Eridu, lloc pur on ningú ha (= té permès) d'entrar *ErH:123*
ne-saŋ ŋar-ra-bi si im-sá-e mùš nu-túm-mu-da
ell dirigeix la instal·lació del rebost, quelcom que no s'ha de descuidar *NšA:076*

En el cas de sentit epistèmic, l'obligació ve de la naturalesa mateixa del referent de l'antecedent del relatiu:

éš 3 tab-ba lú nu-ku₅-ru-da
una corda triple que ningú pot trencar *GH:107*

A vegades es tracta simplement d'una manera de ser o de fer característica o habitual:

níŋ-úr-4 nim-gin₇ gír-re-da á-sig bí-ib-šub^{ub}-bé-en
abato amb la fona els quadrúpedes que corren com el llamp *ŠB:107*
i-zi hu-luh-ha a-gi₆ gaba-zi-ga peš₁₀ è-dè-da
les ones espantoses, l'aigua que puja que envaeix la ribera *Nu:033*

Hi ha casos en els quals no és sempre clar de quina modalitat es tracta:

me-en-dè eridu^{ki}-ta ŋál-la-da a-na-aš mu-e-dè-lá-e-ne
per què ens retenen a nosaltres que hem/hauríem de ser allà a Eridu? *LSU:240*

Es tracta simplement de gent que viu a Eridu o bé és que tenen alguna obligació d'anar-hi? Semblantment, el passatge següent pot indicar una vaga disponibilitat, la propietat de ser comestible, o un deure (que s'ha de menjar):

nín-gu₇-ù-da šu-pap-hal-la ab-zi-zi-i
allarga una mà de rodamón vers les coses per/de menjar *D1:109*

- Notes: (1) El -d a final pot confondre's amb el comitativ.
(2) Excepcionalment poden trobar-se frases relatives amb -dè en lloc de -d a (4.4.2.1, nota 1).
(3) Noteu, en funció de nom, u₄ z a l - l e - d a 'matí', lit. 'el dia que ha de passar'.

4.4.2.3. R- e - d a m

Es tracta de la construcció descrita a 4.4.2.2 seguida de la còpula de tercera persona -d a m < -d+am. La còpula li dóna sentit predicatiu, altrament tot el que s'ha dit sobre R- e - d a s'aplica a R- e - d a m. Exemples:

ša ki-án nín é dù-dù-ù-dam
un cor que estima és una cosa que pot bastir moltes cases *ŠIn:207*
di-dab₅-ba-ni nín nu-kúr-ru-dam a-ba-a šu mi-ni-ib-bal-e
qui alterarà els seus judicis, quelcom que no es pot canviar? *EE:309*

Nota: Hi ha casos en els quals -dam és pràcticament l'equivalent de -d è:

un bir-a-bi gùd-bi-šè gur-ru-dam e-ne-eš im-mi-in-eš-àm
ells digueren que la població dispersa havia de tornar al niu *LN:8:02*

En aquesta traducció -d a m es considera que és l'equivalent de -d è-; si es pren -d a m literalment, la frase s'hauria de considerar una citació directa: 'ells digueren: "la població dispersa ha de tornar al niu"'.

4.4.2.4. R- a - PRONOM - d è

Aquesta construcció té sentit temporal, l'acció de la subordinada és simultània amb l'oració a la que normalment precedeix. El tema verbal és l'imperfectiu. Apareix només amb la primera i segona persones del singular:

tur-ra-ḡu₁₀-dè é-dub-ba-àm
quan jo era petit, va haver-hi l'escola *ŠB:013*
^dutu zi-zi-da-zu-dè un ši-mu-e-da-zi-zi-i

oh sol! Quan tu t'aixeques, la població s'aixeca amb tu *LI:240*

La forma equivalent de tercera persona és possiblement R- d a - n i.

Nota: Aquesta construcció es troba ja en textos arcaics d'Abu Salabikh (*OIP* 99 388), en textos més tardans es troben, com en el cas de -d è, passatges amb una sèrie de línies que acaben en R-a-PRONOM-d è, per exemple *InD:058-63*.

Estructura del sintagma verbal

1	2	3	4	5	6	7	8	R	9	10
ø- hé- ga- na- nu- ba-ra- ša- <i>altres</i>	-inga-	V- mu- ba- im-ma-	-*a- -ra- -na- -me- -?- -ne-	-(P)-da-	-(P)-ta- -(P)-ši-	-ni- -*I-	-ø- -e- -n- -m- -b-	H M	-d-	-ø -e -en en-dè-en -en-zé-en -e-ne -eš
ù-		al-								

Afixos: 1 = modals
 2 = conjuntiu
 3 = de conjugació
 4 = datiu
 5 = comitativu
 6 = direccionals
 7 = locatius
 8 = infixos pronominals
 9 = modal subjectiu
 10 = sufixos pronominals

R = arrel P = infixos pronominals (8 i també en 3(?), 5, 6)

Altres: e - n e - (b a) -, n u - u š -, r a -.

=====

<i>hamtu*</i>			<i>marû</i>		
	A	P/S	A	P	S
1s	x+R	R+en	R+en	en+R	R+en
2s	e+R	R+en	R+en	en+R	R+en
3s+p	n+R	R+ø	R+e	b+R	R+ø
3s-p	b+R	R+ø	R+e	b+R	R+ø
1p	?+R+enden	R+enden	R+enden	***	R+enden
2p	e+R+enzen	R+enzen	R+enzen	?	R+enzen
3p	n+R+eš	R+eš	R+ene	ne+R	R+eš

* excepte imperatius i cohortatius.

1. Intransitiu

sg.	1	V-en	pl.	1	V-en-dè-en
	2	V-en		2	V-en-zé-en
	3	V-ø		3	V-eš

L'arrel pot ser *hamțu* o *marû*.

2a. Transitiu *hamțu*: P-agent + R + P-pacient

sg.	1	-(n/b)-V-ø	pl.	1	-(n/b)-V-en-dè-en
	2	-e-V		2	-e-V-en-zé-en
	3	-n-V		3	-n-V-eš
		-b-V			

El singular pot prendre un sufix de pacient = afixos de l'intransitiu.

2b. Verbs transitiu *marû*: P-pacient + R + P-agent

sg.	1	V-en	pl.	1	V-en-dè-en
	2	V-en		2	V-en-zé-en
	3	V-e		3	V-e-ne

No hi ha sufix de pacient, però n/b és possible.

An outline of Sumerian grammar

Miquel Civil

Translated by

Marta Díaz

Table of Contents

Abbreviations of Texts	95
1. The Cuneiform Script	97
1.1. Kinds of signs	98
1.1.1. Logograms	98
1.1.2. Syllabograms	99
1.1.3. Morphograms	100
1.1.4 Classifiers	100
1.1.5 Phonetic glosses	101
1.2. Use of signs	102
1.2.1. Ordinary texts	102
1.2.2 Syllabic texts	102
1.2.3. Order of signs	103
1.2.4. Abbreviations	103
1.2.5. Homophony and polyphony	103
1.3. Transliteration and transcription	103
1.3.1. Transliteration	104
1.3.2. Transcription	104
Appendix: the most common classifiers	104
Bibliography	106
2. Phonology	109
2.1. Reconstruction of phonemes	109
2.1.1. Sources: Syllabaries	109
2.1.2. Phonological equations of syllabaries	110
2.1.3. Rules of interpretation	112
2.2. Phonological inventory. Consonants	116
3. Noun Phrase	119
3.1. Noun	119
3.1.1. Nominal classes, gender and number	119
3.1.2. Compounding and derivation	120
3.1.3. Reduplication	120
3.2. Nominal suffixes	120
3.2.1. Possessives	121
3.2.2. Plural	121
3.3. Genitive	121
3.4. Case	123

TABLE OF CONTENTS

3.4.1. In general.....	123
3.4.1.1 -ø (absolutive).....	123
3.4.1.2. -e (agentive).....	123
3.4.1.3. -r (dative).....	124
3.4.1.4 -a (locative-1).....	127
3.4.1.5. -e (locative-2).....	127
3.4.1.6. -ta (ablative).....	128
3.4.1.7. -š (allative).....	128
3.4.1.8. -d a (comitative).....	129
3.4.1.9. -g i n ₇ (equative).....	129
3.4.1.10. Compound cases.....	130
3.5. Referential elements.....	130
3.5.1 Independent personal pronouns.....	130
3.5.2 Enclitic personal pronouns.....	130
3.5.3 Reflexive pronouns.....	131
3.5.4 Demonstratives.....	131
3.5.4.1 Demonstrative pronouns.....	131
3.5.4.2 Enclitic demonstratives.....	131
3.5.5 Interrogatives.....	131
3.5.6 Indefinites.....	131
3.5.7. Reflexives.....	131
3.5.8. Adverbs.....	132
3.5.9. Conjunctions and introducers.....	132
3.5.9.1. Conjunctions.....	132
3.5.9.2. Introducers.....	132
3.5.10. Numerals.....	132
3.5.11. Varia.....	132
4. Verbal Phrase.....	133
4.0. General structure.....	133
4.1. The root.....	134
4.1.1. Internal changes of the verbal root (Aspect).....	134
4.1.2. Plural stems.....	135
4.1.3. Compound verbs.....	136
4.1.4. Special verbs.....	136
4.1.4.1. The Copulative verb.....	136
4.1.4.2. The Negative verb.....	137
4.1.4.3. Defective verbs.....	137
4.2. Affixes.....	137

TABLE OF CONTENTS

4.2.1. Modal prefixes [MP]	137
4.2.1.1. The Indicative (ø-)	137
4.2.1.2. The Optative-subjunctive (h é-)	138
4.2.1.3. The Cohortative (g a-).....	139
4.2.1.4. The Prohibitive or “Reporting” (n a-)	139
4.2.1.5. The Negative (n u-)	139
4.2.1.6. The Negative subjunctive (b a - r a -)	139
4.2.1.7. Modal š a-	140
4.2.1.8. The Prefix of anteriority ù-	140
4.2.1.9. Other modals.....	140
4.2.2. The Connective prefix	141
4.2.3. Conjugation prefixes [CP].....	141
4.2.3.1. Forms and uses of the conjugation prefixes.....	142
4.2.3.1.1. The Neutral Voice (V)	142
4.2.3.1.2. The Active Voice (M).....	142
4.2.3.1.3. The Middle Voice (MM)	142
4.2.3.1.4. The Passive voice (B)	143
4.2.3.2. Contrast between voices	143
4.2.3.3. The Prefix a l-	145
4.2.4. “Dimensional” infixes	145
4.2.4.1. The Dative.....	146
4.2.4.2. The Comitative	147
4.2.4.3. The Ablative and the Allative.....	148
4.2.4.3.1. The Ablative.....	148
4.2.4.3.2. The Allative.....	149
4.2.4.4. Locatives.....	149
4.2.4.4.1. Locative-1.....	149
4.2.4.4.2. Locative-2.....	149
4.2.5. Pronominal prefixes and suffixes	150
4.2.6. The Suffix -d	150
4.2.6.1. Phonological and written forms	150
4.2.6.2. The Function of the suffix -d-.....	151
4.3. The Imperative	151
4.4. Verbal nouns	153
4.4.1. Verbal nouns without -d-.....	153
4.4.1.1. R-ø	154
4.4.1.2. R-e/e - n e	154
4.4.1.3. R-a.....	155

TABLE OF CONTENTS

4.4.2. Forms with -d-	156
4.4.2.1. R- e - d è	156
4.4.2.2. R- e - d a	159
4.4.2.3. R- e - d a m	160
4.4.2.4. R- a - PRONOUN - d è.....	161
Structure of the Verbal Phrase.....	162

Abbreviations of Texts

Civil primarily uses literary texts to exemplify what he is explaining in his description of Sumerian grammar. To cite these texts, he uses the abbreviations included in his catalog of Sumerian literature, which remains unpublished. Here we append the key or the abbreviation for each text and also include the catalog number assigned by Civil, which is practically identical to the one later included in *The Electronic Text Corpus of Sumerian Literature* (<http://etcsl.orinst.ox.ac.uk/>).

<i>AA</i>	The Contest between the Hoe and the Plow (5.31)
<i>Al</i>	The Song of the Hoe (5.54)
<i>BF</i>	The Contest between a Bird and a Fish (5.35)
<i>CA</i>	The Destruction of Agade (2.15)
<i>CUN</i>	Law Code of Urnamma (3.41)
<i>CLi</i>	Law Code of Lipiteštar (3.42)
<i>D1</i>	A Dialogue between Two Scribes (5.41)
<i>D2</i>	Dialogue between Enkihegal and Enkitalu (5.42)
<i>D3</i>	Dialogue between Enkimansum and Girniisag (5.43)
<i>D5</i>	Dialogue between Two Women (5.45)
<i>EdA</i>	Schooldays (5.11)
<i>EdB</i>	The Young Scribe and his Father (5.12)
<i>EdC</i>	Advice of a Supervisor to a Young Scribe (5.13)
<i>EdR</i>	Edubba Regulations (5.16)
<i>EE</i>	The Contest between Summer and Winter (5.33)
<i>EEm</i>	Enmerkar and Ensuhgirana (1.824)
<i>ELA</i>	Enmerkar and the Lord of Aratta (1.823)

<i>EnA</i>	Enlil in the Ekur (4.05.1)
<i>EN2</i>	Enlil and Ninlil: the Birth of Nanna (1.21)
<i>EN2</i>	Enlil and Ninlil: the Marriage of Sud (1.22)
<i>ErH</i>	Enki's Journey to Nippur (4.83= ETCSL 1.1.4)
<i>EWO</i>	Enki and the World Order (1.13)
<i>FI</i>	The Farmer's Instructions (5.63)
<i>GA</i>	Gilgameš and Agga (1.811)
<i>Gdd</i>	Tale of the Gudam (1.34)
<i>GE</i>	Gilgameš and Enkidu (1.814)
<i>GG</i>	Contest between the Tree and the Reed (5.34)
<i>GH</i>	Gilgameš and Huwawa (1.815)
<i>ID</i>	Inanna's Descent to the Netherworld (1.41)
<i>IdDA</i>	Hymn to Inanna for Iddindagan (2.531)
<i>IeE</i>	Hymn to Nidaba from Išbierra (2.515)
<i>InB</i>	Enheduanna's Song to Inanna (4.072)
<i>InD</i>	Inanna Hymn (4.074)
<i>IšDA</i>	Self-praise of Išmedagan (2.541)
<i>IšK</i>	Inanna and Išmedagan (2.5411)
<i>KH</i>	The Keš Temple Hymn (4.82)
<i>LA</i>	The Contest between Lahar and Ašnan (5.32)
<i>LiA</i>	Self-praise of Lipiteštar (2.551)
<i>LN</i>	Lament over Nippur (2.24)
<i>LSU</i>	Lament over Sumer and Ur (2.23)
<i>LUr</i>	Lament over Ur (2.22)
<i>LW</i>	Lament over Uruk (2.25)
<i>L1</i>	Epic of Lugalbanda I (1.821)
<i>L2</i>	Epic of Lugalbanda II (1.822)
<i>NšA</i>	Nanše Hymn (4.141)
<i>Nu</i>	Nungal Hymn (4.281)
<i>ŠB</i>	Šulgi B (2.422)
<i>ŠIn</i>	Instructions of Šuruppak (5.61)
<i>ŠSB</i>	Šusîn's Love Song (2.442)
<i>TH</i>	Collection of Temple Hymns (4.81)
<i>Tu</i>	The Reconstruction of Tummal (2.13)
<i>UK</i>	The Contest between Silver and Copper (5.36)

1. The Cuneiform Script

1.0.1 This chapter presents the cuneiform writing system as applied to the Sumerian language. It does so from a linguistic perspective, not from an anthropological or archaeological perspective.¹ That is, it studies the script as a symbolic representation of the language, as a means to access the texts, and leaves aside the material shapes of the graphic symbols, their history and evolution, and similar questions. The cuneiform script receives its name (from Latin *cuneiformis*, ‘wedge-shaped’) from the shape of the elements that compose the symbols and individual signs, and which have the shape of a wedge. Text editions as well as grammatical and literary studies present the texts transliterated in the Roman alphabet (1.3).

1.0.2. When studying the symbols used in a given system of communication, whether they be acoustic or visual, a distinction must be made between accidental variations of symbols and their symbolic value, ideal and arbitrary, assigned by the users of the system. In an alphabetical text, either manuscript or printed, for example, a given letter may take different shapes (stylistic or personal variations) but it will have a unique constant and symbolic value. In the case of graphic symbols, that unique value is called a **grapheme**, and its variations **graphs**.² Thus, the script is here studied from a graphemic point of view.³

1. The cuneiform script was used to represent, besides Sumerian, other languages: mainly Akkadian, but also Hittite, Hurrian, Elamite, etc. Much of what is said here applies also to these languages, but the present discussion leaves aside particularities not applicable to Sumerian.

2. In the text and for practical reasons, the term grapheme will be used only on those cases where it is necessary for the clarity of the exposition, otherwise the symbols will be called just (cuneiform) signs, habitual in the Assyriologic literature.

3. A similar distinction applies to the language sounds (2.***).

1.0.3. The relationship between a spoken language and its writing system is completely arbitrary and conventional. This means that all sorts of correspondence gaps between the oral and the written language are possible: omissions, abbreviations, superfluous or ambiguous elements, etc. With the exception of phonetic and phonological studies, all languages fail, to a greater or lesser extent, to indicate precisely all the peculiarities of a spoken text in writing. For instance, indications of accent and intonation or vocalic timbre are omitted, the orthography preserves archaic forms, etc. It is very important to remember this independence between the written symbol and the oral symbol when trying to reconstruct the Sumerian language.

1.1. *Kinds of signs*

Cuneiform signs can be classified according to their different symbolic functions in representing elements of language:

- (1) **logograms**: represent complete words or lexical elements
- (2) **syllabograms**: represent syllables
- (3) **morphograms**: represent grammatical elements
- (4) **classifiers**: indicate the semantic group to which a word belongs
- (5) **phonetic glosses**: optional signs that specify the pronunciation.

A single sign may have different functions in different circumstances.

1.1.1. *Logograms*

1.1.1.1. Logograms represent a whole word primarily in its lexical identity, its phonological form is only indirectly represented. The number of symbols in a strictly logographic system is in theory as large as the number of different words, hence such a system would be highly complicated if not impossible. To mitigate this issue in practice, the Sumerian cuneiform system uses various means (also known in similar logographic systems, such as the Chinese) in order to reduce the number of logograms.

a) A single logogram may be used to represent different words (and therefore has different pronunciations) according to the context (**polyphony**). The number of different readings of the same sign can be extremely high and can create serious

ambiguities. The DU sign, for example, can represent g u b ‘to stand, to stand up’, ŋ e n ‘to go’ (perfective), d u ‘to go’ (imperfective), t ú m ‘to place’ etc.

b) A logogram can have overlapping diacritic elements that modify its meaning. They are primarily: (1) the addition of wedges of the type called *Winkelhaken* (*šeššig* signs). The DU sign, for example, in its *gunû* form is read s u h u š ‘base, root’, in its *šeššig* form, k a s₄ ‘to run’. A sign can also be written sloping or upside down in order to change its meaning (*tenû* signs).

c) A single word may be represented not by a single sign but by a combination of two or more. This can be achieved in two ways:

1) Writing a sign, rarely more, inside another one (*inscribed* signs); thus the KA sign ‘mouth’ with the NINDA sign ‘bread’ inside it, is read g u₇ ‘to eat’.

2) Joining two or more successive signs that then take a different pronunciation and meaning from the component signs (*diri* compounds). Thus the word e n s í (k) ‘governor’ is written with the three signs PA, TE, SI.

1.1.1.2. The same word need not to have an identical pronunciation in all contexts. The same word or grammatical element (**morpheme**) can take on slightly different forms (**allomorphs**) depending on the context. For instance, German *der Wald* ‘forest’ is represented /valt/, followed by pause, and /vald-/, before vowel. These alterations are poorly known in the case of Sumerian, but it seems clear, for example, that words ending with *-m* before a vocalic affix were pronounced *-n* in final position: e z e n ‘festival’ was /ezen/ before pause, but /ezem/ followed by a vowel; as in e z e m - m a ‘in a/the festival’ = e z e n + -a (locative). These variations are not shown in the written form.

1.1.2. Syllabograms

Syllabograms represent groups of phonemes that form a syllable, and have a phonological but not a lexical value. A written syllable does not always exactly correspond to a phonological syllable.

1) Because of phonological structure and economical reasons (to reduce the number of signs), syllabic systems may tend to leave without representation the **coda** of a syllable (as, for example, in the Minoan or Tagalog scripts). In Sumerian: the ZI sign, for example, represents /zi/, /zid/, /zig/ or /ziŋ/, depending on context. A sign with a normal CVC reading can be used occasionally with a CV reading: z à (syllabogram) is a derived reading from z a g.

2) Two contiguous consonants, in initial or final position, cannot be represented by syllabograms without adding dummy vowels (prothetic or epenthetic). Thus a hypothetical **/bra/* can only be written with syllabograms as *ba-ra* or *ab-ra*.

3) The possibility of */(C)V₁-CV₂/* spellings representing only */(C)V_xC/*, where the function of *V₂* is to indicate a peculiarity or modification of *V₁*, must be considered. Compare forms such as *mate, fate*, in contrast with *mat, fat*, in English. The final vowel, though, may also simply be an empty graphical element: - m u - š è and - m u - u š may represent both */-muš/* (see also 1.1.3).

1.1.3. *Morphograms*

Signs that represent grammatical elements, generally affixes, are in some way intermediaries between logograms and syllabograms: they represent syllables but also have a meaning. Variations of shape that may appear in lexical elements (1.1.1.2) are very frequent in grammatical elements. Thus, the Sumerian subjunctive modal prefix can be written *he₂-*, *ha-* or *hu-*, depending on the vowel of the following syllable. Historically, for example, one can find *ha - m u -* in given periods whereas the pronunciation was almost certainly */hu-mu-/*. The allomorphs of a single grammatical element form a set that may be represented by one of its forms, which does not need to be the one applied to a specific context (**morphophonemic** writing).

1.1.4 *Classifiers*

Classifiers (sometimes called “determinatives”) have a purely lexical function and are graphic elements, which were not pronounced.⁴ They appear only with nouns, never with verbs. They indicate the semantic group (fish, metal, trees, etc.) to which a noun belongs. In general, classifiers are identical to the most generic term of the semantic group in question; thus the words of the semantic group “textiles and clothes” have the classifier *tú g* ‘cloth’ (in general). In the original texts

4. Many languages, such as some African or American Indian languages, have a system of morphologically marked classification that can be very complex and may affect nouns, but also numerals, verbs, etc. Swahili (Bantu family), for example, has fourteen classes of nouns, Haida (Alaska and British Columbia) has about thirty, which indicate the size and shape of things. In comparison with these systems it does not seem that Sumerian classifiers are the remnants of a previous stage of the language when they would have had a morphological role and reflected actual phonology. Comparable are the determinatives in Egyptian hieroglyphs.

classifiers are the same size as the other signs. It is not always easy to specify whether a sign is a normal part of the nominal syntagm or is indeed a classifier. Criteria that can help to decide this are: (a) If the sign is placed in various positions in different periods it is a classifier. For example, *uruda* ‘copper’ appears with *še n* ‘pot’ to indicate that the utensil is made of copper and not of any other material. In most ancient texts, *še n^{uruda}* is written, but later this appears as *urudaše n*. (b) If a sign is occasionally omitted, it is a classifier: in some periods, it is written *ki ri₆* ‘garden’ and in others *ḡeški ri₆*, in this case *ḡeš* is a classifier. The omission of the classifier is sometimes a simple textual variant. (c) If an alleged classifier is the head of a genitival construction, or it is followed by an adjective, it does not have the function of classifier: in *ḡeš - a b - b a - (a k)* ‘a type of tree’ (literally ‘tree of the elder’) *ḡeš* is not a classifier. (d) If the alleged classifier appears as part of a word in a loanword from Sumerian to Akkadian, it is not a classifier; for example, in *ḡeš - u r* ‘rafter’, borrowed in Akkadian as *gušūru*, *ḡeš* is not a classifier. (e) If an alleged classifier is inserted in a word written syllabically, it functions as a classifier: in *h u - r í - i n^{mušen} - n a* ‘of the eagle’ or *ì - s i - i n^{ki} - n a* ‘in the city of Isin’, *mušen* ‘bird’ and *ki* ‘city’ are classifiers. (f) If in a syllabic text (1.2.2) or in Emesal (***) a word is written out explicitly, it is not a classifier: in *m u - p è š* ‘fig tree’, corresponding to *ḡeš - p è š* of the main dialect (*m u* is the Emesal equivalent of *ḡeš*), *m u = ḡeš* is not a classifier.⁵ According to the lexical lists, some words either have the standard classifier or are combined with the classifier spelled out phonetically, forming a syntagm. For example, *ḡeški b í r* or *ḡeš - k i b í r* ‘firewood’. Usually, there is no way to decide which form is being used in a particular case. See the list of classifiers in the appendix to this chapter.

1.1.5. *Phonetic glosses*

Phonetic glosses,⁶ also called “phonetic complements”, are syllabograms that appear with a logogram to specify its total or partial pronunciation: *ḡáḡa r^{ar}* (to distinguish *ḡa r* ‘to put’ from *ga r* ‘to stack’). They are relatively infrequent and used sporadically, although certain glosses became part of the traditional orthography of some words: *ú g a^{ga mušen}* ‘raven’ (the sign read *u g a* can be also read *n a ḡa* ‘a type of plant’, so phonetic glosses avoid this type of confusion). Originally, they were

5. In poetic texts in Emesal there are pairs of words where one has *m u* and the other does not: *(ḡeš) g u - z a* and *m u - n á* ‘chair’ and ‘bed’ *(ḡeš) h a š h u r* and *m u - p è š* ‘apple tree’ and ‘fig tree’. This seems to indicate that for metrical reasons a classifier could be occasionally pronounced.

6. It would be more correct to call them *phonological* glosses (2.***).

written with signs of the same size as the rest of the text, but already in the Old Babylonian period they started to be written with smaller signs, above or below the glossed word.⁷ In the case of inscribed compound signs (1.1.1c), the interior sign can give an indication of the pronunciation of the word, thus m e n ‘turban’ is written with the GÁ sign with m e - e n inside it.⁸

1.2. *Use of signs*

1.2.1. *Ordinary texts*

Sumerian texts, in contrast with those in Akkadian, are written almost exclusively with logograms. Syllabograms are reserved for grammatical elements (where morphophonemic writings may occur, 1.1.3), personal names, and some words, almost exclusively of foreign origin: h a - z i - i n ‘axe’, from Semitic *haššinnu*. In principle, classifiers are always written, but sporadic omissions do occur. Phonetic glosses are rare, with the exception of those that have become fossilized.

1.2.2. *Syllabic texts*

Some texts, from any period, may contain an elevated number, greater or lesser, of logograms written syllabically. There are of different types and of very variable quality. Some of them have a didactic purpose and seem to represent the pronunciation adequately enough. At the other end, there are texts, often religious, that seem to have been written from memory by unskilled scribes or apprentices who knew the text from habit without quite understanding it. A particular type of syllabic script appears in texts written in the Emesal dialect (***): the words that are distinguished from the main dialect are often written with syllabograms: g a - š a - a n, for example, is the Emesal form of n i n ‘lady’ (main dialect) in Old Babylonian texts.

7. From the Old Babylonian period onward, glosses written with small signs may give the Akkadian translation of a word or phrase.

8. When the classifier sign is identical to the sign of the classified word (or if the logogram is composite), the classifier is usually omitted: a n ‘the god of heaven’, instead of ^da n (which would be AN.a n); ^da n - n u - n i - t u m ‘the goddess Anunitu’, instead of AN.a n - n u - n i - t u m.

1.2.3. *Order of signs*

In archaic texts, the order of signs, at that time written in cells instead of in lines as was the case later, does not always correspond to the sequence of signs in a grammatical sentence. Therefore, the script represents language at a syntagmatic level and in an arbitrary sequence, instead of following a methodical pattern, morpheme by morpheme. This peculiar feature disappears gradually and is not found after the Sargonic period.

1.2.4. *Abbreviations*

A written text is an arbitrary representation of an oral text in a language that is supposed to be known by the reader. This allows abbreviations to be made, especially of elements that are easily predictable: Arabic and Hebrew scripts, for example, regularly omit vowels, which are supplied by the reader. Archaic Sumerian texts often omit words and predictable grammatical elements. This peculiarity disappears over time, but not completely. In the Ur III period, for example, the copula is written *me*, omitting suffixes denoting person and number: *me*- (*e n*) ‘I am/you are’ and *me*- (*e š*) ‘they are’, easily predictable from context. In every period, the scribe can simplify the representation of grammatical elements if he does not have enough space on the tablet.

1.2.5. *Homophony and polyphony*

There are many cases where different signs have the same phonological form (**homophony**), whether they are real or only apparent homophones, due to our imperfect knowledge of phonology. On the other hand, for reasons of economy, a single sign may represent different words (**polyphony**).

1.3. *Transliteration and transcription*

In the edition and study of the texts, cuneiform signs are represented by the Latin alphabet, giving them an approximate phonological form. Two types of representation are distinguished: **transliteration** and **transcription**.

1.3.1. *Transliteration*

In transliteration, each sign is transcribed separately, giving the phonological form, obtained from syllabaries and other similar sources (2.1), depending on the context. The rules are as follows: (1) The transliteration of signs whose reading is known is made using lower case letters, when the reading is unknown or there is a will of leaving it neutral capital letters are used. (2) In case of homophony the signs are distinguished through accents and subscript numbers, in accordance with a standard list. The sequence is: a, á, à, a₄, a₅, etc., or: a, a₂, a₃, a₄, etc. (3) Classifiers and phonetic glosses are written in superscript and in a smaller font. They can also be separated by a dot from the classified or glossed word, if superscript numbers are not available. (4) Signs that form a single word and their affixes are connected by hyphens. Dots can be used if the type of connection is unknown or one wants to stress its uncertainty. (5) There are editorial conventions to represent uncertain signs (x), signs restored by the editor ([...]), damaged signs in the tablet ('...'), to insert signs omitted by the scribe (<...>), and to indicate superfluous signs («...») or ({...}). The editor must define other conventions. Electronic transcriptions often use special conventions, imposed by the setter (for ex. {...}, to indicate classifiers, sz instead of š).

A distinction must still be made between *diplomatic* transliterations and *simplified* transliterations. The former, following mediaeval terminology, tries to represent the original as faithfully as typography allows. The latter, which should be used in commentaries, grammatical citations, etc. reproduces only signs that are secure and clear, removing for example ('...') if a sign can be identified positively.

1.3.2 *Transcription*

Texts are represented in a hypothetical, continuous form, as phonologically and morphologically correct as possible, for ex. ha₂zi₁n, instead of ha₂-zi₁-i₁n, mu₁n₂ga₁l instead of mu₁-un₂-ga₁l, etc. Except when presenting extensive texts, it is better to use the linguistic convention for phonemic representations (/.../), for ex. /hazin/, /mun₂gal/.

Appendix: the most common classifiers

a₁-ru₁₂-da, see u₁r₁u₁d₁a.

áb: 'cow', before names of some female bovines: ábš₁il₁a₁m 'mother cow'.

- an: ‘sky’, before names of parts of the firmament, or its aspects: ^{an}u b - d a - 4 ‘the four cardinal points’, ^{an}u s a n ‘the evening sky’, ^{an}t i r - a n - n a ‘rainbow’.
- anše: ‘equid’, before mammalian names in this family: ^{anše}s í - s í ‘horse’.
- dinir (dingir): ‘god’ before divine names; abbreviated to ^d in transliterations: ^de n - k i ‘(the god) Enki.’
- dug: ‘pottery’, before names of pots and objects made of earth: ^{dug}l a h t a n ‘a type of bottle’.
- ga: ‘milk’, before names of dairy products: ^{ga}i - t i - i r - d a ‘a type of cottage cheese’.
- gada: ‘linen’, before items made of linen: ^{gada}t ú g - d u l s ‘a linen cape’.
- gi: ‘reed’, before names of reeds and similar and objects made of reed: ^{gi}k i d ‘(reed) mat’.
- geš (geš): ‘tree’, before names of trees and wooden objects: ^{geš}n i m b a r ‘date palm’, ^{geš}b a n š u r: ‘(wooden) table’. It can co-exist with š i m.
- gud: ‘bull, ox’, before names of some male bovines: ^{gud}a l i m ‘bison’.
- íd: ‘river’, before river names and large canals: ^{íd}b u r a n u n ‘River Euphrates’.
- im: ‘clay’, before names for soil, clay and clay objects: ^{im}p i s a n ‘drainage tube’.
- IM: ‘rain, wind’, before names for rain, winds, clouds and the cardinal points: ^{IM}m a r - t u ‘West’. The form of the main dialect is uncertain, possibly t u₁₅; in Emesal is t u - m u.
- kaš: ‘beer’, before names of brewery products: ^{kaš}u l u š i n ‘emmer beer’.
- ki: ‘place’, after place names and names of countries: n i b r u k i ‘the city of Nippur’.
- kù-babbar: ‘silver’, after names of silver objects: h a r ^{kù-babbar} ‘silver bracelet’.
- kù-sig₁₇: ‘gold’, after names of golden objects: a l a n ^{kù-sig₁₇} ‘golden statuette’.
- ku₆: ‘fish’, after names of fishes: s u h u r ^{ku₆} ‘carp’.
- kuš: ‘skin’, before names of skin and leather objects: ^{kuš}e - s í r ‘sandal’.
- mul: ‘star’, before names of stars and constellations: ^{mul}a p i n ‘the plow constellation’.
- munus: ‘female,’ before names for female professions and animals: ^{munus}s i l a₄ ‘female lamb’, often transliterated SAL: ^{SAL}n a r ‘singer (fem.)’
- mušen: ‘bird’, after bird names: t i₈ ^{mušen} ‘eagle’.
- na₄: ‘stone’, before names of stone and stone objects: ^{na₄}b u r ‘stone bowl’.
- nisig: ‘vegetable’, after names of vegetables and greenery: h i - i z ^{nisig} ‘endive’; often transliterated SAR; can co-exist with ú.
- SAL, see m u n u s.
- SAR, see n i s i g,
- síg: ‘wool’, before terms for wool and woollen clothes: ^{síg}h e - m e - d a ‘wool of a reddish colour’.

še: ‘grain, barley’, before some names of grains and terms related to reaping:
^{še}z a r - r a ‘haystack’.

šim: ‘aromatic plant’, before names of spices, resins and perfumes: ^{šim}l i ‘pine tree resin’. It can co-exist with ŋ e š, š i m, and ú.

túg: ‘cloth’, before (but after in archaic texts) terms for textiles and clothes:
^{túg}n í g - d a r á ‘piece of clothing’.

ú: ‘plant’, before names of herbs and small bushes: ^ún u m ú n ‘a type of seed’. It can co-exist with n i s i g and š i m.

udu: ‘sheep’, before ovine names: ^{udu}k u n g a l ‘fat-tailed sheep’.

uruda: (occasionally a - r u₁₂ - d a in archaic texts) ‘copper’, before or after names of copper objects: ^{uruda}h a - z i - i n ‘axe’.

zabar: ‘bronze’, before or after names of bronze objects: g a l^{zabar} ‘bronze cup’.

zíd: ‘flour’, before names for types of flour: ^{zíd}m i l l a ‘a type of flour’.

Note. A special case, similar to the classifiers, is the use of a vertical wedge in front of a personal name. It is transliterated ^m or l. It appears quite late and is probably administrative in origin. Its use in texts follows special rules (in Old Babylonian documents a name, for example, may be preceded by this classifier at the beginning of the line but not within it, etc.), which are not at all linguistic in nature.

Bibliography

1. Sign lists

a) Teaching manuals usually include more or less complete lists of signs with their readings.

Jiménez Zamudio, Rafael. 1998. *Gramática de la lengua sumeria*. Madrid. pp. 208-40.

Labat, René. 1976. *Manuel d'épigraphie akkadienne*. Paris (5th ed.).

It is not specifically for Sumerian.

Volk, Konrad. 1997. *A Sumerian Reader* (Studia Pohl: series maior 18). Rome. pp. 44-77.

b) Complete lists

Borger, Rykle. 1978. *Assyrische-babylonische Zeichenliste* (AOAT 33). Kevelaer / Neukirchen-Vluyn.

Includes both Sumerian and Akkadian material.

2. *The cuneiform writing system*

Bibliography in Römer 1999. *Die Sumerologie* (AOAT 262). Münster, pp. 192-94.

Civil, Miguel. 1973. "The Sumerian Writing System: Some Problems", *OrNS* 42 pp. 21-34.

Edzard, Dietz O. 1980. "Keilschrift", *RIA* 5 pp. 544-568.

3. *Writing systems in general*

There is an enormous literature on this topic.

Coulmas, Florian. 1989. *The Writing Systems of the World*. Oxford.

Sampson, Geoffrey. 1985. *Writing Systems*. Stanford CA.

2. Phonology

2.0. In theory, the phonology⁹ of a language to which the researcher has no direct access cannot be adequately studied. Moreover, native informers are needed to help determine which sounds are significant (**phonemes**). If the language is only known through written texts, as is the case in Sumerian, its phonemes can only be reconstructed on the basis of a series, of varying length, of graphic correspondences. The present chapter studies first how we arrive at defining Sumerian phonemes in order to establish the phonological inventory. Next, the distribution of these phonemes in words and grammatical elements is examined (**phonotactics**), and the interaction of phonemes when they are in contact with one another (**morpho-phonology**). Finally, **suprasegmental** phonology and other secondary questions are discussed.

2.1. *Reconstruction of phonemes*

2.1.1. *Sources: Syllabaries*

Sumerian scribes compiled all sorts of very extensive lexical lists (6.***). Lists of cuneiform signs where the pronunciation is given on the basis of basic, simple syllabograms are called syllabaries. The entries in these lists may or may not be accompanied by an Akkadian translation (rarely also by an additional trans-

9. A distinction should be made between *phonetics* and *phonology*. The former is an experimental science that studies the production and perception of sounds, the latter is part of linguistics and studies the sounds as meaningful units (**phonemes**) of each individual language.

lation: into Hittite, Hurrian or Ugaritic). The form of an entry in a syllabary is as follows: (with examples):

(0)	1-Definition	2-Logogram	(3)	4-Akkadian	Meaning
	si-i	SI		<i>qar-nu</i>	horn
	gu-u	GUD		<i>al-pu</i>	bull
	eš	AB		<i>bi-i-tum</i>	building
	mu-ul	MUL		<i>kak-ka-bu</i>	star
	gi-ir	U.AD		<i>ki-i-ru</i>	oven
	gi-ir	GÍR		<i>pat-ru</i>	dagger
	e-gi-ir	EGIR		<i>ar-ka-tum</i>	behind
	gu-ru-uš	KAL		<i>eṭ-lu</i>	man

The numbers in the headings to the columns are used in the descriptions of the format of lexical lists. (0) designates a vertical wedge which is used to separate and helps in counting the lines, but it has no linguistic meaning. Column (3) may include the name that scribes gave to the sign and is only found in some lists after the Old Babylonian period.

2.1.2. *Phonological equations of syllabaries*

A syllabary is part of a closed system where the basic syllabograms in (1) can only be defined tautologically: ba-a = BA. To decode the system, a phonological form given by some source external to the system must be assigned to the basic syllabograms. Due to historical and cultural reasons, this source will be, in the case of Sumerian, the use of the syllabograms in the Akkadian texts. This step involves two uncertain factors: (a) a linguistic boundary is crossed, and (b) the Akkadian phonological values are also the result of a process of reconstruction within the Semitic family. Two languages, A and B, will rarely have an identical phonological system, and thus an A-speaker will interpret the phonological contrasts of B, and vice versa, in a way that will not always be one-to-one. For example: If language A has only one alveolar liquid consonant (undifferentiated) and language B distinguishes /l/ and /r/, the speakers of language A will pronounce the /r/ sounds of B as if they were /l/.¹⁰ Even more, the reconstruction of the Akkadian

10. This is the case in Korean or Japanese, for example. Among the alveolar liquids, /l/ (lateral) is more stable than /r/ (trilled).

phonological inventory, achieved with the help of the other Semitic languages, is not always as firm as is believed and will increase the margin of uncertainty.

The equations of the syllabaries do not grant an absolute phonological identity: in some cases, especially in the definitions of basic syllabograms, the meaning of the equation $a_1 = a_2$ will be “sound a_1 is (very) similar to a_2 ,” and not “ a_1 is identical to a_2 .”¹¹ In the hypothetical case of more than one single /u/ sound, that is, more than one back vowel, it is clear that the following equations would not represent identities but approximations instead.

Table 2.1 Definition of /u/ graphemes in Proto-Ea¹²

U	=	ú (×1), u ₄ (×4)
Ú	=	u ₄ (no variants)
Û	=	u ₄ (no variants)
U ₄	=	u (×1), ú (×1), ù (×2), u ₄ (×2)

When all the phonological definitions found in the various syllabaries (and in the secondary sources 2.***) for a given value are collected, very often the result will not be uniform and a list of different definitions will be found, although they will obviously be related.

Table 2.2 Definition of the reading of sign HAL

1)	bu-lu-uh	S ^a :091; Nbn4:244.
2)	bu-lu-úh	PEa:143.
3)	bu-lu-ùh	PEa:143.
4)	bu-luh	S ^a :091; Nbn4:244.
5)	bu-ru	Ea2:266; S ^a :091.
6)	bu-ru-úh	PEa:143.
7)	bu-ur	S ^a :091.

Note that when the same reference is repeated in different entries it indicates textual variants of a single passage: for example, 2, 3 and 6 are variants of the same Proto-Ea entry 143.

11. In the most favorable case the meaning would be “the sound a_1 is *the closest* to a_2 ,” but there are no criteria that allow us to decide which is the exact meaning of each equivalence.

12. In brackets and after the multiplication sign, the number of sources that have the variant is given. Proto-Ea is the best Old Babylonian syllabary preserved (6.***)

This example is relatively simple. Definitions 1-4) agree in their form, they are purely orthographic variants. The alternation between the dental liquids /l/ and /r/ in 6) displays a very common phonological feature of Sumerian. Variant 5) omits the final consonant (see 1.1.2), and 7) is a confusion between the /CVCV/ and /CVC/ forms. Forms 5) and 7) come from late lists: Syllabary^a 091, in particular, is reconstructed from school exercises, which are not always trustworthy; note that this syllabary has also the more traditional form 1). As a conclusion, it can be said that the reading that has more guarantees of being correct is bu lu h, with a phonological variant bu ru h; forms bu ru₈ and bu r₈ are secondary and their use must be discouraged: the first one is simply the result of the omission of the final consonant, the second one is probably an apprentice's mistake.¹³

2.1.3. *Rules of interpretation*

The phonological reconstruction of a Sumerian root is a process that follows in general lines the following criteria and empirical rules.

A. *Collecting the data*

1. All the phonological definitions from (a) syllabaries, and (b) other lexical lists that may contain pronunciation glosses must be collected.

2. The same must be done with the secondary sources: textual variants, syllabic texts, late transcriptions into Greek, etc.

3. Synonymous forms of similar phonology must be examined to see whether they are compatible and may represent a common reading, given the fact that the reading of a logogram always involves an association with a particular meaning.

4. Comparison with possible loanwords of the given word to Akkadian, or other Semitic languages. Akkadian words of Sumerian origin may be ancient forms well assimilated or simple transcriptions superficially Akkadianized. Some Sumerian words are clearly loanwords from Semitic and their etymology must be taken into account. Remember that in all these cases the boundaries of language are crossed.

13. Etymological considerations – roots with the form CVCVC are mostly loanwords from foreign languages, specially Semitic – allow a grater approximation: here it would be a loanword with the Semitic root *plh*, and the initial consonant would be /p/ rather than /b/. However, this conclusion crosses a linguistic boundary (***).

B. *Graphic adjustment of the collected forms*

1. Elimination of evident mistakes. It must be remembered that the great majority of tablets with syllabaries are the work of scribe apprentices who often make mistakes. Some of the mistakes may be “symptomatic,” that is, they may reveal significant tendencies and imbalances between the orthographical rules and practice.

2. The forms motivated by habits or styles, both regional and historical, of the scribes must be adapted to the Old Babylonian spellings, which are usually followed as a norm. Some examples, from many: texts earlier than Ur III (Sargonic, Ebla, etc.) do not distinguish graphically the two occlusive (voiced and voiceless) series and they always use the voiced one.¹⁴ Hittite scribes from Boğazköy also have a single graphic series, but they represent occlusives with signs that normally represent voiceless consonants. Neo-Assyrian scribes use signs with š (ša g₅) where Babylonians have s (sa g₉).¹⁵ There are cases of traditional or “historical” spellings: g u - z a ‘chair’, for example, is an historical spelling and has to be phonemized as /kus(s)a/, according to the Semitic etymology.

3. Interpretation of the abbreviations and conventions used by the scribes. In special cases, glosses may be only partial, or may give the name of the sign instead of an adequate pronunciation. A particularly important example is when different sections are assigned to simple variants of a single value and Akkadian translations are divided more or less arbitrarily between sections. This may suggest, incorrectly, phonological differences that, in fact, are merely apparent.

In ¹KA, the gloss i is an abbreviation of i - n i m. In Ušⁿⁱ-ta-ah = *emēdu*, the gloss gives the name of the sign, the correct form of the verb is /us/. The vocabularies separate d u₇ from r u₅, two readings of the same sign UL, giving them the meanings ‘to batter, said of a bull’ and ‘to batter, said of a ram’, respectively. Actually, these are the two ways of representing the initial consonant of the same verb.

4. The collected forms must be critically classified and evaluated according to the position of their sources within the history of the lexical texts. Generally, Old Babylonian forms of Proto-Ea and Proto-Aa are taken as basic, if possible, com-

14. Krebern timer, “Zu Syllabar und Orthographie der lexikalischen Texte aus Ebla. Teil 1”, ZA 72 (1982) 179. Wrong interpretation in MAD 3.

15. See MSL 2 *** where a purely phonological interpretation is, incorrectly, attributed to this graphic usage.

pleted if necessary from later sources, such as “canonical” recensions of Ea and Aa, or recent branches of the same family.

C. Graphical and phonological analysis of the collected forms

Most of the steps involve interpreting the spellings that contain omissions or additions due to the limitations of the syllabary. In the case of allomorphs, this is less frequent. In all cases, Akkadian translations may occur arbitrarily.

1. A very important group of affected variants comprises those that either omit or do not distinguish the final consonant: CV writings for /CVC/.

2. Syllabograms cannot represent consonantal groups in initial or final position. In these cases, a prothetic or epenthetic vowel is inserted, which has only a graphic meaning and no phonological significance. Lexical texts from all periods¹⁶ contain several cases of alternations between C₁V-C₂V and C₁V-VC₂ that can be interpreted as /C₁C₂V/, as well as /C₁VC₂/ and /C₁VC₂V/. Much the same happens with forms of the type CV-CV-VC (or CV-VC-CV) in which interpretations such as /CCVC/ or /CVCC/ may be equally valid (2.***).

3. Simplifications of consonantal groups within a word may also be found, the omission of nasal /n/ immediately before a consonant is quite usual. Groups VC-V often represent /VCCV/: i l - u r for /illur/.

4. Adjacent elements frequently associated with an independent morpheme (in cases of nominal composition, affixation, etc.) may modify it phonologically (vocalic assimilation, change of consonant etc.). The resulting changes (allomorphs) may or may not be reflected in the orthography. Whenever possible, modified forms must be distinguished from the final basic form.

Examples of information on reading signs

1)
015.011.1. KA×KA, var. KA×KID = α [ED].
dun₀, su₆, sùl, sum₄, sun₄ *zignu*, ‘beard’
dùn d ù n - b a r = S-b a r S^b1:262a.
su-l Hh13:221; Lu3.3:83.

16. These forms are found from Ebla to the Late Babylonian period, the reasons might vary for different periods.

su-mu	s u - m u - d u - ù = S[α]-d ù VE:199.
su-ul	UM 29-13-648 ii 9.
su-um	s u - u m - l a - s u - l a - z u = S-l á-S-l á-z u JNES 26 206:20.
su-un	Ea3:076; S ^b 1:262.
su-C	Hh13:221, 375.
[s]ú-ul	PAS16:18.
sú-um	PEa:319.
sum ₆	s u m 6 - m ú = S[α]-m ú VE:200.

2)

296.0.1. Giš

ņeš, ŋiš, mu ₉ [ES]	<i>išu</i> , ‘tree, wood, piece of wood’
?ga-š	g a - š a - l á = Giš.U AAn2:374 [DN].
ge-eš	Ea4:201; S ^b 1:303; L3.3:78; Er2:239; Er3:093.
ge-eš	RA 60 ***.
gi-iš	S ^a :062; S ^b 1:303; Hh5:104; Hh6:044f.
Giš?	PEa:640.
gu-š	S ^b 1:134.
he-eš	MDP 18 53, 54 [Susa].
mi-eš	PEa:641; SLT 11 ii 4.
mi-iš	Hh6:059ff.
mu-u	Ea4:202 [ES].
mu-ú	Ea4:202 [ES].
mu-š	D***.
na-aš	KBo 1.E:13.
ne-eš	DS.3:21'; DS.4:6', 8'.
ni-iš	DS.4:1', 3'.

3)

320.1. íl

dupsik	<i>d/tupšikku</i> , ‘basket, for carrying soil; wicker’ basket’
[d]u-si	Aa8/3C:22.
du-su	Hg8-9:32
tu-up-ši-ik	Hh5-7 Em:194
zub-sìg	EnM:037

2.2. Phonological inventory. Consonants

A first approximate inventory, resulting from assigning the same values to basic syllabograms as they have in Akkadian texts, is as follows:

Table 2.3 Consonants (first approximation)

	(bi)labial	dental/alveolar	palatal	alveopalatal	velar
voiceless occlusive	p	t			k
voiced occlusive	b	d			g
voiceless fricative		s		š	h
voiced fricative		z			
nasal	m	n			(ŋ)
liquids		l r			
semivowel	(w)		(j)		

Consonants in brackets are reconstructed indirectly.

This inventory is of course identical, at least superficially, to the Akkadian list, with the addition of the velar nasal and the omission of a series of occlusives traditionally called “emphatic” (pharyngealized, in fact) typical of Semitic languages.

In the Old Babylonian period, when Proto-Ea was written, the “emphatics” did not have their own graphemes, and syllabograms for the voiced occlusives were used. In later syllabaries, the syllabograms then reserved for the “emphatics” appear rarely and irregularly. It is therefore remotely possible that Sumerian had had three series of occlusive, like Akkadian, and that later syllabaries had preserved the traditional undetermined spellings. It is not possible to reach a conclusion, due to the lack of sources. According to phonological universals, a language should generally have more voiceless than voiced occlusives, which Sumerian (in its traditional transliteration!) contradicts with an apparently excess of voiced ones. It is not necessary to suppose that basic syllabograms with voiced occlusives are more numerous because they conceal two series of occlusives. There are other explanations. First, originally the cuneiform system had only one series of syllabograms that represented the occlusive *generically*, that is, without specifying whether they were voiced or voiceless (or “emphatic” in Akkadian). However, this undifferentiated series was later used in Akkadian to represent the voiced occlusives. It is possible that some readings of the syllabaries represent traditional values, which in the Old Babylonian period, and later on, would have been written like voiceless occlusives. An example is the case of g u - z a = /kus(s)a/ (2.1.3 B 2). A practical criteri-

on: whenever among different variants of a phonological value there is one with voiceless occlusives, this must be given preference.¹⁷

The sign meaning ‘bow’ has the following variants: b a - n a (Sargonic: A 2736; SET 294:6), p a - n a (Aa 8/4:083, DN:197, CBS 11319+ iv 26, all OB), p a - a n (Ant C:247), b/p a n (a syllabogram in Akkadian); the reading p a n (a) will be preferred, and not b a n. An additional source of spurious voiced occlusives is the habit Sumerologists have of transliterating systematically with the voiced series when in doubt.

Hypothesis: When a root ends with an occlusive, before pause it was pronounced as voiceless, before a vocalic prefix it was pronounced as voiced. In loanwords to Akkadian, however, a final *-u(m)* is generally added to a form ending in a voiceless consonant (which is reduplicated): ù - n a - d u g₄ > *unedukku*, ‘letter’.

17. An important exception: if the source of the voiceless variant is Anatolian, it does not count. The texts from Boghazköy use only one series (i.e. the voiceless series) to represent all occlusives.

3. Noun Phrase

3.0. Sumerian is a language where the verb is placed at the end (SOV type), preceded by all nominal elements (including pronouns, adverbs, and particles). This chapter presents everything that can be found in a sentence to the left of the verbal phrase.

3.1. *Noun*

3.1.0. The nominal root is not formally distinguished from the verbal root. It is identified as nominal because of its meaning and the type of suffixation it admits. The difference between nouns and adjectives is purely functional. In most cases, an adjective can be considered as a nominal form of the verb. The nominal root is accompanied by suffixes according to the following formula:

Nominal nucleus±possessive±pluralizer±postposition

The nominal nucleus can be a simple noun, a compound (3.1.2) or a reduplicated noun (3.1.3), a noun in apposition to another one, a noun followed by an adjective, a noun followed by a genitive (3.3), and even a complete nominalized sentence.

3.1.1. *Nominal classes, gender and number*

Nouns may be of two classes: animate and inanimate. These are the traditional terms. In reality, the two classes are agents and non-agent entities. The first class, of course, includes nouns that describe humans and deities, but also living beings

and natural forces (for example a storm) when some activity is attributed to them, that is, when they are the agents of a transitive verb. Nouns have no explicit grammatical gender. If the gender of a human or an animal needs to be indicated, adjectives are added *nitaḥ* ‘male’ or *munnus* ‘female’; *dumu-nitaḥ* ‘son’, *dumu-munnus* ‘daughter’, *šáḥ-nitaḥ* ‘male pig’, *šáḥ-munnus* ‘bristle’.

Plurality is only expressed in special cases (3.2.2).

3.1.2. *Compounding and derivation*

Compounding is very common. Noun+noun (primary), noun+verbal noun (either active or passive). Instead, derivation is almost non-existent; expressions using *nam-* ‘being, destiny’, which forms abstract words, and *nín* ‘thing’, which intensifies some adjectives, must be considered as compounds rather than as derivatives. *nu-*, which precedes some nouns denoting professions, is an archaic or secondary form of *lú* ‘man’, as shown by a syllabic text from Ebla, which has *nu-gal* instead of *lu gal* ‘king’. This is confirmed by textual variants, for example, *nu-erim* can alternate with *lú-erim* ‘enemy’.

A special type of compounding is the *bipolar* phrase: two terms are used to denote all the members of a semantic group.

Both in this type of compound and in parallelism, the smaller or feminine term precedes the larger or masculine term; *gud-áb* is an exception.

3.1.3. *Reduplication*

Nouns may be reduplicated to indicate totality, irrespective of nominal class, that is, reduplication can also be applied to non-agents. Adjectives may be reduplicated to indicate intensity, although in some cases, the reduplication of an adjective indicates plurality or totality of the noun that it qualifies. Nominal reduplication consists, at least graphically, of the complete phonological repetition of the noun or adjective, in contrast with verbal reduplication (***). The reduplication of nouns of the agent class cannot co-exist with the suffix *-e-ne* (3.2.2): *dinir gal-gal-e-ne*.

3.2. *Nominal suffixes*

3.2.0. Unlike verbal phrases, a nominal nucleus can only accept suffixes. One of these suffixes, indicating case, is mandatory.

3.2.1. *Possessives*

Possession is indicated by means of suffixes (table 3.1), closely related in form to the personal pronouns (3.5.1). These suffixes distinguish three persons and two numbers, and in the case of the third person, they have a form for the agent class (-a-ni) and another neutral one (-bi) used for both the neutral or collective singular and the plural, taken as a collective singular, even of people.

^da-nun-na-ke₄-ne nundum-nundum-bi-ta ki-su-ub ma-ra-ak-ne *InB:116*
all the Anuna kiss the ground for him with their lips

Table 3.1 Possessive pronouns

	<i>singular</i>		<i>plural</i>
1sg.	-ŋu	1pl.	-me
2sg.	-zu	2pl.	-zu-ne-(ne)
3sg.	-a-ni	3pl.	-(a)-ne-ne
3n	-bi		

3.2.2. *Plural*

The pluralizer suffix -e-ne may be added after the nominal nucleus, if this denotes humans or divine beings (agent class). Otherwise, a noun may indicate plurality (accidental or semantic) without any morphological markings (collective nouns). This suffix can co-exist with plural reduplication (3.1.3). See also *** (degree of adjectives).

3.3. *Genitive*

The dependency relationship between two nouns is indicated by the suffix -a k, which behaves differently from the other case suffixes (3.4): it is inserted immediately after the governed noun and cannot occupy the final position of the phrase. An apparent exception is when it is followed by the absolutive case (zero case). In this position, the suffix is historically written simply as -a, that is, the final consonant is not made explicit, but becomes apparent only when -a k is followed by a vowel. This means that it can be confused with the locative -l.

Syntax:

Several genitive constructions are possible.

(1) Standard genitive: *regens noun+rectum noun-a k*, followed by the plural suffix, if necessary, and always by the suffix for case.

sipa saŋ-gi₆-ga = sipa saŋ gi(g)₆-ak ‘shepherd of the “black-headed (people)”’
 é ad-da-za-ka = é ad-da-zu-ak-a ‘at your father’s house’
 inim-inim-ma nam-dumu-é-dub-ba-a-ke₄-ne ‘all the words of the scribes’ art’

(2) Inverted (or anticipated) genitive with genitive suffix: *governed noun-a k governing noun+possessive*. This highlights the governed noun.

saŋ-gi₆-ga sipa zi-bi-me-en ‘the good shepherd of the “black-headed”’
 é-a(k) ŋiš-hur-bi ‘the plans of the house’ (lit. ‘of the house the plans’)
 lú-ù-ne níŋ-tuku-ne-ne ‘the riches of men’
 Ambiguous example, might be - n e < n e - a (k) or just l ú with the plural suffix.
 diŋir-re-e-ne saŋ-ús-bi-me-en *LiA:051*

(3) Inverted genitive, without the genitive suffix in the governed noun, but with a possessive in the governing one: *governed noun-ø governing noun+possessive*.

(4) Inverted genitive without any suffix: *governed noun-ø+governing noun-ø*. a n - š à ‘the center of the sky’, a n - ú r ‘horizon’ (lit. ‘the roots of the sky’). It is an archaic form with restricted use and can be considered a form of compounding.

(5) Genitive without regens: *governed noun-a k*. The governing noun is implied and has a very general meaning: ‘that/those of ...’, ‘the fact of...’: d u b - p i s a ŋ - ŋ á - (a k) ‘(that) of the tablets’ basket’ or archivist, b a r á - b a r á - k e ₄ - n e ‘(those) of the thrones’, that is, the people of royal lineage.

(6) Genitive of agency. This is a type of reduced passive sentence (***). The agent appears in the genitive at the end of the phrase: l u g a l š á - g e - p à - d a - ^di n a n a - k e ₄ ‘the king chosen in (her) heart by Inana’.

(7) The term of comparison of the relative superlative appears in the genitive plural.

a-ga-aš-gi₄ gi₄-me-a-aš-e-ne ‘the latest of the colleagues’ *D2:095*

Semantic roles:

Besides strict possession, the genitive can indicate other relationships.

(1) Possession

(2) Partitive relation

u₄-bi-a mušen igi pirin-ŋá umbin hu-rí-in^{mušen}-na *BF:112*
 then, the bird with a lion's eyes and an eagle's claws

- (3) Matter
- (4) Agent in the passive
- (5) Authorship
- (6) Others (copulative function)***

ŠA:009 lú nam-tar-ra ^den-líl-lá-me-en
 ŠA:010 ^dšul-gi ki-án ^dnin-líl-lá-me-en
 ŠA:010 dub-sar gal-zu ^dnidaba-ka-me-en
 ŠA:095 a-ga-aš-gi₄ gi₄-me-a-aš-e-ne

3.4. Case

3.4.1. In general

Cases are indicated by mandatory suffixes at the end of the phrase. Each nominal phrase has one and only one case. With the exception of the equative, cases are represented in the chain of verbal prefixes (***).

3.4.1.1. -∅ (*absolutive*)

Also called the nominative or zero case. It is used for (1) the vocative and (2) the subject of intransitive verbs and the patient (object) of transitive verbs. The agent of transitive verbs has the suffix -e (3.4.1.2). This system of marking the verbal arguments (S and P on the one hand and A on the other), which contrasts with the system called *nominative-accusative* (S and A marked by the nominative and P by the accusative), is called **ergative**.¹⁸

3.4.1.2. -e (*agentive*)

The agentive suffix coincides phonologically with the locative-2 (3.4.1.5) and with a demonstrative (***) and it is subject to morphophonemic changes after a

18. It is estimated that 20% of the world's languages have an ergative system. In many cases, this system is limited to the nominal domain, in some it affects the syntax of the sentence as well. For the ergative in Sumerian, see Michalowski, "Sumerian as an Ergative Language", *Journal of Cuneiform Studies* 32 (1980) pp. 86-103; etc.***

vowel. It indicates the agent of transitive verbs, while intransitive verbs have zero case (3.4.1.1). It could be grouped together with the locative-2 to form a “multiple” case, but since the functions are so different, it is more convenient to separate them.

3.4.1.3. -r (*dative*)

It marks the indirect object or the beneficiary. Only animate/agent nouns (including personified animals) accept this case.¹⁹ Constructions that take the dative for humans take locative-2 for inanimate things. It often matches a dative infix on the verb (***).

Syntax:

In most sentences the dative occurs between the agent and the object/patient: A(gent)+D(ative)+P(atient)+V(erb). In some constructions, the dative may go at the beginning of the sentence in order to highlight it. Very exceptionally, it appears after the verb, another strategy to highlight a topic. Generally speaking, it appears immediately before verbs in the imperative. It can co-exist with the allative, which, if present, follows the dative:

guruš-e ^dutu-ra an-šè šu-ni ba-an-na-zi *ID:370*
The man raised his arms to the Sun god, to the sky

Semantic roles:

(a) With verbs of *giving, gifting, transferring property* and the like, it indicates the recipient.

^dnanše ... sipa-ra ṇidru mah mu-na-an-sum *NšA:036*
Nanše ... has given to the shepherd a magnificent scepter
^dereš-ki-gal-la-ra kur-ra sag-rig₇-bi-šè im-ma-ab-rig₇-a-ba *GE:013*
(Enlil) has given as present to Ereškigal the netherworld
é-me-eš en-te-en-ra kù-sig₁₇ kù-babbar za-gìn mu-un-na-ba-ba-e *EE:313*
(Enlil) has gifted gold, silver, and lapis lazuli to the Summer and the Winter

19. This limitation is even stricter than in the case of the agentive -e, which can include inanimate nouns when they are said to initiate an activity.

(b) It marks the addressee in verbs of *speaking to someone*, including instructing, informing, giving orders, praying, insulting, etc.

an^{mušen}-dè kù lugal-bàn-da-ra gù mu-na-dé-e L2:184
the anzu bird speaks to Lugalbanda
níŋ ġá-e za-ra a-ra-ab-šid-e-na-mu EdB:059
my issue, which I have recounted to you
in-nin₉-ra šir-re-eš ga-na-ab-bé-en IdDA:016
I want to speak to the Mistress through a song
^den-líl-le dumu-ni ^dsuen-ra mu-un-na-ni-ib-ġi₄-ġi₄ LSU:360
Enlil answers to the Moon god, his son
zi-u₄-sud-rá dumu-ni-ra na na-mu-un-de₅-de₅ ŠIn:008
Ziusudra was giving advice to his son
^dnidaba sukkal èš-mah-a-ra á mu-da-an-án EN2:074
Nidaba gave orders to the chancellor of the sublime sanctuary
^den-ki-ra un-e hé-ġál-la šu mu-un-di-ni-ib-mú-mú EWO:329
the people, in abundance, pray to Enki
za-e ġá-ra in ġig mu-e-dúb AA:062
you hurl an evil insult against me

(c) It indicates the theme of a *movement towards a person*, both physical (to approach, to follow, etc., including hostile intentions) and psychological movement (to pay attention, to look, etc.).

en-ra unu^{ki}-šè ġi₄-mu-un-ši-ib L2:326
return to the lord, to Uruk!
en-ra ġi₆-par₄ kù-ga-ni-šè im-ma-ši-in-ku₄-ku₄ EEm:052
he entered before the lord, in his holy chapel
e-ne-ra nam-urú-na mu-na-te LUr:082
he approached him because of his city
lú e-ne-ra in-ši-re₇-eš-àm ID:295
those who go towards her
an-ra ^den-líl im-ma-ni-in-ús ErH:107
Enlil follows An
u₄-bi-a ku₆-e mušen-ra sá im-sì-sì-ge BF:104
then the fish plotted against the bird

(d) It marks the patient of some *emotional states* (to love, to hate).

u₄-da uru-né ki ha-ba-an-án ġá-a-ra hul ha-ba-an-ġig L2:311
if he loves the city, he will hate me
uru^{ki} ^den-líl-lá-ra saŋ ba-an-da-ġíd-i-a IeE:059
the city that is angry at Enlil

za-e ḡá-a-ra ki mu-e-a-áḡ-a-ta *ŠSB:22*
since you love me

(e) It is used in *comparative* phrases with *d i r i* “more than”.

nin an-ra diri-ga *InB:059*
the queen who is more than An
en-te-en engar zi ^den-líl-lá é-me-eš-ra diri-ga *EE:317*
Winter, the good plowman of Enlil, is superior to Summer
diri ḡá-e za-ra ì-kúš-a-ḡu₁₀ *EdB:097*
I strive harder than you

(f) It generally indicates the *person affected*, favorably or unfavorably, by the action of a transitive verb.

e-ne ḡá-a-ra gú ha-ma-an-ḡá-ḡá ^{ḡeš}šudun ha-ma-ab-íl-e *EEm:025*
he will subdue (his) neck to me, he will bring the yoke for me
^{an}ub-da-4 ^den-líl-ra ^{ḡeš}kiri₆-gin₇ mu-na-sig₇ *KH:006*
he has made green, like an orchard, the four world quarters for Enlil
^dašnan-me-en ur-saḡ-ra tu-da-me-en *LA:140*
I am Ašnan, I was born for the warrior
^{tú}ḡnḡ-dará sumun-sumun-na-ni za-ra a-ra-ni-in-sub₆-eš *UK.C:19*
they polish for you (the silver) with their oldest rags

In many cases, governing a dative has to be considered an idiosyncratic lexical property of the verb; for example, *g u₇* ‘to eat’, when it has the causative meaning of feeding, can govern the dative, if it is about people.

SAL.šáh sila-a dumu-ni-ra ga mu-ni-ib-gu₇-e *ŠIn:229*
the sow suckles her little ones in the street
a-a-ni ^den-líl-ra ninda mu-un-gu₇-e *ErH:105*
(Enki) feeds his father Enlil

(g) In copulative clauses, the dative may indicate possession (cf. Latin *mihi est*). It is an uncommon construction.

munus-ra še-er-ka-an-di nitah-ra saḡ túḡ dul-lu *TH:205*
women have ornaments, men the(ir) head covered
ur-saḡ ^dgilgameš-ra ḡiš-al-e sa-par₄-àm *AI:077*
the warrior Gilgameš has a hoe and a net

3.4.1.4. -a (*locative-1*)

This is an adverbial case: ‘in’, ‘inside’. It differs from locative-2 in that, in its locative meaning, it indicates rather a relation of proximity (cf. the opposition between Latin *in* and *ad*, or between English *in* and *on*, *at*).²⁰ It can be confused with the genitive (3.3) and especially with the nominalizing suffix -a (***). *** confusion of -a and -e and the corresponding verbal infixes.

Syntax:

Function:

- (a) It indicates location in space.
- (b) It indicates location in time.
- (c) It can mark an adverbial phrase of manner.

3.4.1.5. -e (*locative-2*)

Also called “locative-terminative”. It can be confused with the agentive (3.4.1.1). On the corresponding verbal infix, see 4.2.4.4.2.

Syntax:

Functions:

The functions of this case can be grouped in two general sets: (1) mark of patient of compound verbs (***) and of one of the objects of ditransitive verbs, and (2) indication of a location.

(1a) The first element of a compound verb is a noun, generally in the zero case, which is lexically part of the verbal phrase and syntactically a direct object. What would normally be the patient in a language without these compounds is marked in Sumerian with the locative-2 case. This results in a paradoxical situation

20. See the terminology table in Blake, *Case*, Cambridge 2001, p. 153. The locative-1 could be called “inessive” and the locative-2 “adessive”.

where the agent of a transitive verb and the “true” patient may have the same post-position -e.

3.4.1.6. -t a (*ablative*)

This generally indicates either origin (as opposed to the allative) or instrument. In its morphophonemic variants, it can be confused with the comitative and with the dative form -r a.

Syntax:

When present together with the allative, the ablative comes first.

Functions:

- (1) It marks the point of origin of spatial movement.
- (2) It marks the point of origin of time duration.
- (3) It indicates a limit of a static extension, whereas the opposite limit is indicated by the allative.
- (4) It indicates a remote location, especially as a point of origin.
- (5) It indicates the instrument. *** reason for an action.
- (6) Distributive meaning.

3.4.1.7. -š (*allative*)

It generally indicates destination or purpose (the opposite of the ablative). It is not used with nouns of the animate/agent class.

Syntax:

When present together with the ablative, it follows it.

Functions:

- (1) It marks the endpoint of spatial movement.
- (2) It marks the endpoint of time duration.
- (3) It indicates the limit of a static extension, the opposite to the one initiated by the ablative.

- (4) It marks the goal or purpose of an action or the destination of an object.
- (5) Part.

3.4.1.8. -d a (*comitative*)

It generally indicates an association between two noun phrases. It can have the function of copulative conjunction in its simple form and especially in the form -b i d a.

3.4.1.9. -g i n₇ (*equative****)²¹

It is an adverbial case that compares the nature of the verbal action or state, or one of its arguments, with another *descriptive* phrase. It can also indicate equality between two terms. It is one of the #resources that define the literary style. A copulative phrase (***) can also have a similar equative meaning to -g i n₇. It is part of the adverbs of manner a -g i n₇ and u r₅ - g i n₇ ‘in this way’.²²

Syntax:

Any noun phrase, from a simple noun to a fully nominalized phrase, can be in this case. In the case of the equative of equality (2), usually only one of the terms bears the suffix, but examples can also be found where both terms occur. It can be at the beginning of the clause or *** if it consists of a completely nominalized clause with a finite verb, it precedes the main clause.

Functions:

- (1) It is added to a noun phrase that provides a metaphorical image (descriptive equative). It may have a simple descriptive meaning: ‘it is like ...’ or it may add an irrealis nuance: ‘as if it were ...’.
- (2) It indicates similarity or equality between two terms (equality equative).
- (3) Adverbial form of manner.
- (4) Adverbial form of time. Possible influence from Akkadian *kīma*.

21. The term equative was applied by Hjelmslev in the sense of “predicative” (Blake, *Case*, Cambridge 2001, p. 38).

22. The first is homonymous with a - g i n₇ ‘like water’.

3.4.1.10. *Compound cases*

These are adverbial phrases formed by a term with locative meaning followed by a nominal nucleus, or a nominalized clause, and closed by a case suffix.

3.5. *Referential elements*3.5.1. *Independent personal pronouns*

3.5.1.1. They distinguish three persons and two numbers. Their forms are related to those of the enclitic possessive pronouns (3.2.1).

Table 3.2 Independent personal pronouns

1sg.	ŋá-e	1pl.	me-en-dè
2sg.	za-e	2pl.	(za-e-me-en-zé-en)
3sg.	e-ne	3pl.	e-ne-ne

Morphology

Personal pronouns do not distinguish between zero case and the agentive. In 1sg. the -e (or -a) is generally preserved before the case suffixes (except in the comitative, where forms without a vowel predominate) and before the 2sg. copula -m e - e n, which excludes -e as representing the agentive. For the possibility of -e as having a purely phonological value, see ***. All can appear in genitive, dative, comitative, and equative. They are frequently followed by the copula. For the Emesal forms and the numerous diachronic and textual variants, see LBM s.v.

The forms of the two first persons of the plural are poorly documented, especially the second, extremely rare and with many variants. The 3pl. is formed from the 3sg. by reduplication: e - n e - n e < *e - n e - e - n e.

Syntax

Independent personal pronouns are rarely used; they are not common with predicates and are mainly used to express a contrast of actors or in vocatives.

3.5.2. *Enclitic personal pronouns****

Possessives.

In the verbal phrase, studied in ***.

3.5.3. *Reflexive pronouns*

They are formed with the noun *n í* ‘self’, generally followed by suffixed personal pronouns.

3.5.4. *Demonstratives*

They are relatively little used and the different degrees of diction are not always clear.

3.5.4.1. *Demonstrative pronouns*

Independent referential elements: *n e - e n*.

There are clear vestiges of a three-degree deictic system with an orientation based on watercourses, which is supported by *g ú* ‘shore’:

g ú - e ‘this shore’ denotes a place close to the speaker.

g ú - r i ‘that yonder shore’ denotes a place close to the addressee and who is imagined to be located on the opposite shore.

g ú - š e ‘that shore’ denotes a place well away from the two speakers²³.

They are used as adverbs of location and can take locative-1, the ablative, or allative suffixes.

gú-ri-ta nin₉-a-ni hé-en-gin gú-e-ta hé-en-da-gin

[u]l-tu ul-la-ni a-hat-su lil-li-ka-ma ul-tu an-na-ni li-r[u-ub]

May his sister come from there and I will come from here *EN2:070*

3.5.4.2. *Enclitic demonstratives*

3.5.5. *Interrogatives*

3.5.6. *Indefinites*

3.5.7. *Reflexives*

23. Note that the first two terms are “presentative” and the third is “referred.” Relationship with personal pronouns ***.

3.5.8. *Adverbs*

3.5.9. *Conjunctions and introducers*

3.5.9.1. *Conjunctions*

(1) The particle *ù* joins together nominal terms or sentences. It can be both copulative ('and') and disjunctive ('or'), or even have an adversative function ('but'). It is rarely used and the juxtaposition, or asyndetic union of terms is normal. It also works as a verbal prefix, which shares its position with the modal prefixes, with temporal meaning (4.2.1.8).

(2) Forms with *-bi* and derived forms.

(a) *-bi*.

(b) *-bi - da*.

(c) *e - ne - bi - da*: joins two terms of the animate class. The *e - ne* part is related to the pluralizing affix (3.2.2) rather than to the 3sg. pronoun.

(3) Two terms may be joined by the comitative suffix (cf. (2b)).

(4) Some genitival constructions simply have a copulative meaning.

3.5.9.2. *Introducers*

This term, taken from structural grammar (tagmemic and others),²⁴ is convenient to denote conjunctions and temporal adverbs that normally open a sentence and whose function is to relate it to other sentences or to place it temporally.

3.5.10. *Numerals*

3.5.11. *Varia*

24. The full description is usually "clause connectors and introducers".

4. Verbal Phrase

4.0. General structure

The verbal phrase consists of a nucleus, the verbal root, and a series of additional elements, mostly prefixed, although it can also have some suffixes. Verbal roots have no particular phonological form; they are only identified by their ability to take specific affixes, to manifest the grammatical categories of number and aspect, by their syntactical function as predicate and by their semantic content. The general outline is as follows:

1	2	3	4	5	6	7	8	R	9	10
ø- hé- ga- na- nu- ba-ra- ša <i>others</i>	-inga-	V- mu- ba- im-ma	-*a- -ra- -na- -me- -?- -ne-	-(P)-da-	-(P)-ta- -(P)-ši-	-ni- -*I-	-ø- -e- -n- -m- -b-		-d-	-ø -e -en -en-dè-en -en-zé-en -e-ne -eš
ù-		al-								

Affixes: 1 = modal 6 = directional
 2 = conjunctive 7 = locative
 3 = of conjugation 8 = pronominal infix
 4 = dative 9 = subjective modal
 5 = comitative 10 = pronominal suffix

R = root P = pronominal infix (8 and also in 3(?), 5, 6)

Others: e - n e - (b a) -, n u - u š -, r a -.

The imperative combines the affixes in a different way (***). A finite verbal form can be nominalized if the suffix -a is added to it (***). The root without prefixes forms verbal nouns (infinitives and participles) (***).

4.1. *The root*

4.1.1. *Internal changes of the verbal root (Aspect)*

The root or verbal stem appears in two terms that correspond to two aspects: *perfect* and *imperfect*, also called complete and non-complete, respectively. The indigenous scribes called the perfect the “short” form (*hamṭu* in Akkadian), and the imperfect the “long” form (*marû* in Akkadian). The Sumerian verb does not have the category of time (present, past, future, and derivatives), which is placed on a temporal axis in relation to the position of the speaker, to the action or to the state expressed by the verb. Meanwhile, aspect indicates the point of view of the speaker concerning the intrinsic qualities of the verbal process: duration, development and end. The perfect presents the verbal process as completed and without possibilities of development, while the imperfect presents it as in progress, incomplete. Morphologically, the perfect may be considered as the basic stem. From it, the imperfect stem (except in the case of suppletive forms) is formed in two ways:

(1) by adding the suffix -e to the perfect stem:

<i>perfect</i>	<i>imperfect</i>	
bar	bar-re	to set aside
dím	dím-e	to fashion
šúm	šúm-mu	to give

Note (a) that the final consonant of the verb may be reduplicated graphically, and (b) that in the case of roots with the /u/ vowel and a final labial consonant, the /e/ becomes /u/: s u m - m u < sum+e.

(2) by reduplicating the perfect stem:

<i>perfect</i>	<i>imperfect</i>	
gi ₄	gi ₄ -gi ₄	to return
kin	kin-kin	to seek

The phonology of these reduplications is not always clear, especially in the case of roots with the pattern CVC. The reduplication is generally written by repeating the logogram of the verbal root without specifying the precise phonological form, which is shown exceptionally in lexical texts or glosses. There may be partial reduplications, and, at least in some cases, the imperfect may have a final -e: /gigre/ < g i r₅+g i r₅+e ‘to run’, /tutke/ < t u k₄+t u k₄+e ‘to tremble’. Sometimes the reduplication of aspect may be confused with the reduplication of plurality or intensity (4.1.2).

Some fairly common verbs form the aspect stems out of different verbal bases (suppletion), for example:

<i>perfect</i>	<i>imperfect</i>	
ŋen	du	to go (sg.)
de ₆	túm, tùm	to bring
dug ₄	e	to do, to speak
re ₇	su ₈ -b	to go (pl.)

In cases of suppletion, the contrast between perfect and imperfect is often combined with the singular/plural contrast (4.1.2).

4.1.2. *Plural stems*

The category of number is intrinsic to some verbal roots. Verbal plurality may be expressed both by reduplication and suppletion. The two processes can be combined so that there may be singular verbs that are pluralized (individual agents/subjects act independently) and plural verbs made singular (various agents/subjects act together): g u b ‘one subject stands up, is standing’, g u b - g u b ‘various groups stand up together’ (‘everyone stands up’). In intransitive verbs, the number of the root corresponds to the subject, in transitive ones it corresponds to the object. The most common suppletive plural verbs are:

<i>singular</i>	<i>plural</i>	
gub	su ₈ -g	to be standing/to stand up
tuš	durun	to sit
ŋen/du	su ₈ -b	to go
ku ₄ -r	sun ₅	to enter

“Regular” verbs may indicate the plural by reduplication. Reduplication may also express repetition (the *iterative*) or that the verbal action is achieved with unusual force (the *intensive*). It cannot be determined whether various types of reduplication corresponded to these different functions.

4.1.3. *Compound verbs*

Verbs combined with a noun placed in front of the verbal phrase are generally called compounds. The noun typically denotes a part of the body, or a generic instrument (ḡi š), which syntactically forms a direct object. It occurs frequently and is basically a lexical phenomenon, but with syntactic consequences. The part of the body conceptually included in a lexeme, which in most languages is not explicit, is explicit in Sumerian: ḡi r—gub ‘foot-put’ = ‘to step in’, šu—ti ‘hand-approach’ = ‘to accept, ‘to receive’, etc. The nominal part of the compound verb is syntactically a direct object, with zero or absolutive case, but it has the role of a semantic instrument. The one that is semantically patient is marked with locative-2, so that the final result is that both the agentive and the (semantic) patient have the same suffix. There is continuity between a compound verb and lexical constructions with stereotyped objects (collocation): na m—ta r ‘to decide fate’, mu—sa₄ ‘to name’ (in such cases, sometimes the noun closely associated with the verb is marked with the allative case).

4.1.4. *Special verbs*

4.1.4.1. *The Copulative verb*

The verb me ‘to be’, which is considered a clitic placed at the end of the clause, is used to indicate the relationship between a subject and a nominal predicate or an adjective. It can take the modals nu- and hé-, the conjugation affixes ì- and a l-, and the following pronominal suffixes:

1sg.	-me-en	‘I am’	1pl.	-me-en-dè-(en)	‘we are’
2sg.	-me-en	‘you are’	2pl.	-me-en-zé-(en)	‘you are’
3sg.	-àm	‘he/she/it is’	3pl.	-me-eš	‘they are’

The 3sg. form is frequently affixed to any element of an action, especially to interrogative pronouns and numerical expressions, with a vaguely emphatic or topicalizing meaning.²⁵ There are a number of expressions, which are not always easy to analyse, that seem to be related to the verb *m e*, such as *n a - n a m* ‘let it be’ (possibly < **n a - m e - à m*),²⁶ *h é - e n - n a m - m a - à m* ‘let it really be’ (in oaths), *n a m - m e*, etc. This verb always has an essential and non-existential meaning (for the latter, *η á l* ‘to exist’ is used).

4.1.4.2. *The Negative verb*

The negative modal prefix *n u-* can be conjugated as a verb: *ì - n u*, *i n - n u* ‘he(she) is not’. It can only take the conjugation prefix *V*, and frequently appears as a predicate without any prefix, that is, as the corresponding negative form of copulative *-à m*.

4.1.4.3. *Defective verbs*

The form *e - š e* ‘(as) they say’, which is placed at the end of a direct quotation, is probably an irregular form of the verb *e* (*marû* of *du g₄e* ‘to say’), comparable to Latin *ait*, *aiunt*.

4.2. *Affixes*

4.2.1. *Modal prefixes* [MP]

4.2.1.0. The first position of the chain of affixes (or clitics) is occupied by a set of elements with modal meaning. One of these prefixes, and only one, mandatorily opens every verbal form. They cannot be preceded by any other affix, but can be merged, graphically and phonologically, with a preceding element, for example, an interrogative pronoun. Morphologically, the prefix *ù-* has the same distribution of modals but with a different meaning and function.

4.2.1.1. *The Indicative* (ø-)

The speaker makes a simple declaration without expressing any personal opinion or wishes. The negative form is indicated by *n u-* (4.2.1.5).

25. The possibility of it being a purely phonological indication is not excluded.

26. In general, Sumerian phonotactic rules do not allow syllables of the type /mVm/.

4.2.1.2. *The Optative-subjunctive* (h é-)

The optative-subjunctive expresses (a) the intention, desires or hopes of the speaker (deontic function), or (b) the possibility or interdependence of events (epistemic function). Its main uses are as follows:

(1) On its own, deontic h é- denotes:

(a) Various degrees of obligation that the speaker assigns to the subject/agent and serve to give orders and instructions: n a - d e₅ - ŋ u₁₀ h é - d a b₅ ‘accept my advice’.

(b) The desires or hopes of the speaker: l u g a l - ŋ u₁₀ d i - ŋ u₁₀ h é - k u₅ - d è k a - a š - ŋ u₁₀ h é - b a r - r e ‘may my king judge my case, may he take a decision about me’. Its negative counterpart is deontic n a- (4.2.1.4a). The *direct* expression of the speaker’s will uses the cohortative g a- (4.2.1.3), but if it refers to an addressee, the imperative is used (4.3), which morphologically is not part of the modal system. The use of h é- should be considered as more polite than the imperative.

(2) In a subordinate clause, h é- is epistemic and it indicates a relation of cause and consequence between clauses. The h é- clause may precede or follow the main clause.

(a) If it precedes the main clause, it denotes condition: if one process occurs, another one (indicated by the main clause) follows, or may follow it: a - r á h é - e - š i d n í ŋ - k a s₇ ì - d u g u d ‘if you have to recite the multiplication table, accounting is difficult’. The main clause can be in the indicative or else have a modal prefix. If the main clause also has h é-, it is counterfactual.

(b) If it follows the main clause, it denotes a situation or event that by its existence or intensity makes the process described by the secondary h é- clause possible. After a copulative clause, it indicates that someone or something can carry out the process of the clause with h é-; this explains the use of h é- in historical commemorative inscriptions. The corresponding negative form is b a - r a (4.2.1.6).

(3) In a series of juxtaposed clauses, h é- indicates the disjunction of a set of possibilities: l u g a l h é - a e n h é - a e n s í h é - a ‘be it king, high priest or governor’, h é - g u₇ - e h é - n a ŋ - n a ŋ ‘regardless of whether he eats or drinks’.

4.2.1.3. *The Cohortative* (g a-)

The speaker expresses his own decisions or intentions (deontic modality): n a g a-e-de₅ ‘I want to advise you’. It can have a plural expressed by the personal suffix 1pl. -e n-dè-en: g a-a n-š i-re₇-e-dè-en ‘we want to go there!’. If it is preceded by interrogative pronoun, g a- has a deliberative or consulting meaning: e ŋ e r d u b-m e-k a a-n a-à m g a-a b-s a r-e n-dè-en ‘what do we want to write on the reverse of our tablets?’.

4.2.1.4. *The Prohibitive or “Reporting”* (n a-)

The modal n a- has two very different meanings, one negative and another affirmative, one deontic and another epistemic. However, it is not clear that an identical phonological form corresponded to both opposite meanings.

(a) *Prohibitive* n a- is the negative form of deontic h é- and denotes counsels or negative volitions: u₄-d a-t a l ú d u₁₄ n a-a n-a k-e ‘from today on, let no one fight’.

(b) *Affirmative* n a- is clearly epistemic but its meaning is not completely clear. It seems to denote how the speaker has reached the knowledge that he is expressing, and it is mostly used in the introductions of mythical and epic narrations. That is, the speaker reports someone else’s words or indicates that what he says is part of a known tradition that he did not witness personally: ^de n-l í l l u g a l k u r-k u r-r a-k e₄ g e š t ú-g a-n i n a-a n-g u b ‘Enlil, king of all countries, made plans’ (according to what we know from oral tradition). The opening formula of letters is another example of this modal: N₁=(addressee)-r a ù-n a-d u g₄ N₂(=sender) n a-a b-b é-a ‘Address yourself to N₁ and (say to him), this is what N₂ says’. In some cases, this nuance is difficult to apply, and then the modal seems to be simply giving an emphatic sense.

4.2.1.5. *The Negative* (n u-)

This is simply the negative form of the indicative (4.2.1.1) and as such is only marginally modal.

4.2.1.6. *The Negative subjunctive* (b a-r a-)

It is the negative form of epistemic h é- (4.2.1.2 2b) meaning ‘therefore not ...’, ‘so that not ...’; the b a-r a clause normally follows the main clause: l u g a l-

me-en ní ba-ra-ba-da-te su ba-ra-ba-da-zi ‘I am king and therefore I cannot be scared and I have not goose flesh’; íd-ba úš ma-ra-an-dé un-bi ba-ra-naŋ-naŋ ‘he poured out blood into its rivers so that its people cannot drink’. It is also used in the completive clauses of oaths.

4.2.1.7. *Modal ša-*

It is clearly epistemic and affirmative but its exact meaning is difficult to ascertain. In the “Instructions of Šuruppak” (and already in its Early Dynastic version) it is used in clauses that denote the consequences of (not) following the advice of the preceding clause: amar-zu-úr inim diri nam-ba-an-na-ab-bé-en hul ša-ba-ra-gig-ga-àm ‘do not address haughty words to your mother (otherwise/it is said that) she will hate you’; it is not clear whether here the prefix denotes a connection between both clauses (‘otherwise’, subjunctive function) or whether it qualifies the statement in a similar way to the affirmative na- (4.2.1.4b), with the meaning ‘it is known by tradition’. It is used occasionally as an affirmative in specific passages of some literary compositions, where the meaning of “traditional information” is difficult to apply: ^den-ki-me-en má-dar à-ab zu-ŋ á á ša-ma-ni-in-áŋ ‘I am Enki and (the captain) can give me orders in my ship “Chamois of the Ocean”’. Perhaps it is an archaism.

4.2.1.8. *The Prefix of anteriority ù-*

Although it shares the initial position with the modal prefixes, it does not have a modal meaning and has some peculiarities of distribution not shared with modals; for example, it can coexist with the conjugation prefix al-, something that modals cannot do. It indicates that the process described by the ù- clause precedes in time the process of the following clause: inim ù-bí-du g₄ a-ba-a íb-ta-ba-l-e ‘after you have taken a decision, who can change it?’ When repeated, it is also used to denote successive stages in the preparation of a remedy or a magical potion.

4.2.1.9. *Other modals*

In some letters from the Ur III period, the prefix ra- appears, but very rarely; it is probably an exceptional writing of ba-ra (hardly of ha-). It has been incorrectly proposed that nu-uš and i-ri/rí are modals. The former is probably a rhe-

torical interrogative ('why not?'), the latter is a form of (a)-ar 'praise' in a very specific morphological context.

4.2.2. *The Connective prefix*

The element (i)n - g a- is used to connect clauses on an equality level, not on a temporal sequence as ù- does. It is inserted between the modal prefix and the conjugation prefix. It can be translated as 'and', 'also', and even as 'not only ... but also ...': ba - g ul **in - ga** - ba - h ul 'it has been damaged and even destroyed'; gal mu - un - zu gal **in - ga** - an - túm - mu 'not only does he know a lot but he also accomplishes a lot'. It can establish a connection with a non-linguistic context, especially at the beginning of a clause: en - e níḡ - ul - e pa na - **an - ga** - àm - mi - in - è 'once again the lord (Enlil) has made something enduring appear'. In this passage, which opens the "Song of the Hoe", the connection is made with the mythical world of the deeds of the god Enlil, rather than with a linguistic context.

4.2.3. *Conjugation prefixes [CP]*

The prefixes traditionally called "conjugation prefixes" are mandatory and each finite verbal form must have one, as they make a phrase verbal. Their function corresponds to "voice" in most languages. Given a process that will normally consist of (1) the cause or origin (=agent/subject) + (2) the process itself + (3) the result of the process (= patient or state), the speaker may highlight, or *topicalize*, one particular part of the process. From the pragmatic perspective of communication, the various voices can be considered as the different answers that would be given to questions such as 'what happens?'; 'who has done it?'; 'to whom has it happened?'. Voice is the expression of a subjective point of view of the speaker. It does not introduce any change to the process itself or to the logical value of the proposition; it is all a matter of perspective. The Sumerian system consists of four voices: neutral (V), active (M), medio-passive (B) and medio-reflexive (MM), [the abbreviations represent each voice's morphological form]. In the case of the *neutral* voice, the verbal process is presented objectively without emphasizing the role of any participant. In the *active* voice the role of the agent (including the transitive subject) is emphasized as the initiator, origin and responsible of the process. The *medio-passive* refers to the state resulting from the process (patient or state), whereas the *medio-reflexive* indicates the extent to which the process affects the agent/subject. The voice prefixes are mandatory and each finite verbal form must

have one. Occupying the position of the voice prefix, one can find the verbalizing prefix a1- (4.2.3.3), which has different various properties.

4.2.3.1. *Forms and uses of the conjugation prefixes*

4.2.3.1.1. *The Neutral Voice (V)*

The form of the neutral voice is normally the vowel ì-. In early periods and occasionally in some Old Babylonian texts, the prefix is written a-. And in Pre-Sargonic texts from Lagaš and elsewhere, it can be written either e- or ì-, depending on the vowel of the following syllable (phonological variant). No participant of the verbal process is highlighted; this makes it the preferred voice in legal texts when there is a will not to prejudge anyone's responsibility. It is very frequent after a modal prefix other than ø- or n u-, that is, the perspective imposed by the MP governs over the perspective of voice.

4.2.3.1.2. *The Active Voice (M)*

The phonological form of this voice is the prefix m u- (with the allomorphs m a- and m i-, conditioned by the phonological environment). It highlights the origin and initiator of the process. In some cases, where the affected by the process is a human or divine being and the agent is an animal, a natural force or an emotion, something lower on the causation scale, that is, when the hierarchy of subjects is violated, the prefix m u- is used: t u k u m b i l ú u r - m a h - e š u m u - l á 'if a lion slaughters a man...'; s a ḡ - g i g m u - n a - t e 'he had a headache' (lit. The headache approached him).

4.2.3.1.3. *The Middle Voice (MM)*

The form of this prefix is i m - m a- (very rarely à m - m a, and with the allomorphs i m - m i-, u m - m a- and u m - m i-). It focuses the process or the direction that the process takes, that is, it indicates that the agent is acting on himself or for his own benefit: verbs concerning personal care, change of position, changing processes, etc. Even though in some cases it can be translated by a reflexive, there is a difference between the use of the middle voice and the use of the Sumerian reflex-

ive pronoun *n í* ‘oneself’ (3.5.3). The choice of the middle voice often responds to very idiosyncratic perceptions of a particular language.²⁷

4.2.3.1.4. *The Passive voice* (B)

Marked by the prefix *b a-* (with the allomorph *b í-*), the passive voice focuses on the state resulting from an action, rather than on the action itself or its initiator. The agent/subject becomes unimportant and often is even missing. In clauses where the agent is not indicated, the use of the passive is mandatory. Many passive clauses, however, have the subject/agent present and marked, if necessary, by the ergative case, while the only indication of the passive is the presence of the prefix *b a-*.

4.2.3.2. *Contrast between voices*

The following examples illustrate the differences in meaning resulting from the use of the various voices.

(1) *tu-ud/ù-tu* ‘to give birth’

(a) *dumu - munus in- ù-tu- un*
 child fem. V+n give-birth 2sg
 you will give birth a daughter

(b) *dam- ŋu₁₀ mu- un- ù-tu*
 wife mine M 3sg give-birth
 my wife will give birth

(c) *ba- tu-ud-dè- en*
 B give-birth 1sg
 I was born

27. Here can be mentioned the middle voice in Greek and, to some extent, Latin deponent verbs. German has the middle forms *sich hinsetzen*, ‘to sit down’ and *sich hinlegen*, ‘to lie down’, but *aufstehen*, ‘to stand up’, without *sich*. Contrasts between active and middle forms are very frequent in Catalan and Spanish: *menjar* and *menjar-se*, *agafar* and *agafar-se*, etc.

- (d) ùz-dè máš- bi im-mi- ib- tu-ud
 goat+AGT kid(s) its(her) MM+LOC2 3n give-birth
 the nanny-goat has given birth to her kid(s)

(2) šub ‘to fall’

- (a) u₄ en- šè ì- šub
 time until AL V fall
 how long will you be fallen down?
- (b) kù ^dinanna-ke₄ a-ga-dè^{ki} mu-un- šub
 holy I.+AGT A.(city) M+3sg fall
 holy Inanna abandoned the city of Agade

- (c) tu-ma-al ba- šub
 T. B fall
 Tummal (a sanctuary) fell (into ruins)

- (d) uru gu₇ naṇ-naṇ im-mi-in- šub
 city eat drink MM+LOC2 fall
 the city left off eating and drinking (it forgot ...)

Other examples:

- (3) a—tu₅ ‘to bathe’
 V ‘to bathe’, M ‘to take a bath’, B ‘to be bathed’, MM ‘to give (oneself) a bath’

- (4) du₇ ‘to be fit, suited for something’

This verb describes a certain quality of the subject, a quality that is generally independent of its volition. Cases of B are in the majority (77%), while in cases with M it is implied that the subject has some degree of responsibility over the situation:

- (a) a-na-šè ba-ab-du₇-un
 what are you good for?

(b) nam-dub-sar-ra-ta mu-điri-ge-en-ma nam-šeš-gal-ŋá mu-ub-du₇-du₇-un
I am better in the art of writing and (because of my efforts) I have become
suitable for my job as “big brother” [name given to the teacher’s assistant
at school]’.

(c) nu-mu-un-na-ab-du₇
he is not any good to anyone (and it is his fault).

In conclusion, the choice of a given conjugation prefix is a function of the speaker’s intentions, but it is conditioned by the semantics of the verb.

4.2.3.3. *The Prefix a l-*

This prefix is a verbalizing element that shares the position of the CPs but does not allow any modal prefix or any other affix between it and the verb. However, it can be combined (1) with the anteriority temporal element ù- (4.2.1.8), and (2) with the pronominal suffixes that follow the verbal root.

4.2.4. “*Dimensional*” infixes

Between the voice prefixes and the verbal root there is room for a series of elements that:

- (1) can refer to secondary, or oblique participants of the verbal process, or modify the meaning of the verb,
- (2) pronominal elements that refer to the core arguments (studied below, see 4.2.5).

In Sumerian grammars the first infixes are traditionally called “dimensionals,” an inexact label that is preserved here only for practical reasons. Morphologically, these infixes are in many cases identical, or very similar, to nominal postpositions. According to their functions they can be grouped into three classes:

- (1) *dative* infixes that refer to an indirect object or beneficiary,
- (2) derived infixes from nominal postpositions (the *comitative*, *allative* and *ablative*) that modify the meaning of the verbal root and may or may not corre-

spond to an adverbial phrase of the clause.²⁸ The combination of one of these infixes with a verbal root can result in semantically different verbs. Compare English verbs with different prepositions: to find *out*, to eat *up*, to come *across*, etc. Similar constructions are found in Greek or Latin and many other languages. These “composite” or derived verbs can have an adverbial complement with a different postposition (for example -t a-è with and adverbial in -š è ‘to go out from ... to ...’); compare English *to come out towards*, *to zero in on*, etc. Some of these affixes may be preceded by pronominal elements (see 4.2.5).

(3) *Locative* infixes corresponding to the two locatives.

4.2.4.1. *The Dative*

It has different forms for person and number:

1sg. -*a-	1pl. -me-
2sg. -ra-	2pl. -?-
3sg. -na-	3pl. -ne-

The 1sg. form is deduced from its phonological effect on the preceding prefix: m a- < m u+*-a-. It can only be used with arguments of the animate class. With inanimate beings the locative-2 is used instead of the dative.

It follows the voice prefix, which is predominantly M (87% of cases); V is less frequent (9-10%), while MM and B are extremely rare. It does not impose any restrictions on the presence of affixes to its right. The dative is especially frequent in the imperative. Although the agreement between a noun phrase in the dative and the verbal affix also in the dative is very frequent, there are cases where one of the two is missing.

(a) the beneficiary or indirect object of a transitive verb (‘to give’, ‘to transfer property’):

^dsuen-e nam-ti mu-na-an-sum
the Moon god gave him life *L1:224*

28. The incorrect view that agreement is the primary aspect has been traditional in grammars for many years.

^dšul-gi-ra é-gal hu-mu-na-dù
I can build a palace for Šulgi *GG:065*
á-áj-ŋá ma-ab-sum-mu-un
you give me orders *EdB:044*

(b) the direction or endpoint, either physical or figurative, of an intransitive verb (‘to go towards’, ‘to approach’):

en-te-en-ra ninim mu-na-te
Summer became jealous (lit. ‘envy approached him’) *EE:112*

(c) a participant associated with the verbal process in a way that is not grammatically specified (“dative of interest”):

^{kuš}usàn gibil-zu ^{giš}kak-a ha-ra-ab-lá
your new whip should hang (ready) from a nail *FI:016*

4.2.4.2. *The Comitative*

The comitative has the form -d a-, and the variant -d i- when followed by locative-1 -n i-. It occurs between the dative and the allative/ablative and means:

(a) that the actor of the verbal process acts together with someone else, including both friendly (‘to sit together’) and inimical (‘to fight’) relationships, as well as reciprocity. It can also refer to those affected by the action of a verb (‘to mix’, ‘to add’).

nin₉ hé-me-eš téš-bi-da hé-en-da-su₈-su₈-ge-eš
let they be sisters! Let they serve together! *LA:181*

(b) that the actor is able to perform the action (“habilitative”):

dam dumu-ni á mu-un-da-an-è
he can take care of his wife and children *AA:140*

(c) with intransitive verbs (‘to be’, ‘to enter’), it can have a *transitivizing* function.²⁹

29. The -d a- affix is in this case an *applicative*, a linguistic term that describes elements which turn an indirect participant into a direct object.

unkin-na hé-ḡál mu-da-an-ḡál-le-eš
they provide abundance for the assembly *LA:054*
ninda nindaba-bi nibru^{ki}-šè nu-mu-da-an-ku₄-ku₄
they do not bring inside Nippur the food of the offerings *LSU:326*

4.2.4.3. *The Ablative and the Allative*

They share the same slot in the succession of affixes, that is, they are mutually exclusive. They have almost identical phonological forms as those of the corresponding affixes: -t a- for the ablative and -š i- for the allative. They add the locative meanings of origin and destination, respectively, to a verbal action. They do not include other semantic roles of the corresponding nominal cases such as, for example, the instrumental meaning of -t a-. In a clause, these affixes and their counterparts in a noun phrase rarely appear together, but they can co-occur with the opposite affix: -š on the noun and -t a- on the verb and vice versa. Hence, they have a semantic function, modifying the meaning of the verb, rather than a syntactical one of agreement.

4.2.4.3.1. *The Ablative*

The ablative has a number of morphophonemic variants:

-ta- → -ra- / V__V
-ta- → -da- / C__
-ta- → -ra- → -ri- / __ -*I- (locative-2)

These are the main variants, but it is worth noting that there may be confusion between 2pl. dative and ablative. In not too many cases it agrees with a noun phrase in the ablative:

^den-líl-le kur-ta nam-ta-an-è
Enlil removed it from the foreign country *CA:159*

With some verbs meaning ‘to destroy’ or ‘to finish’ it indicates that the action is brought to an end, i.e. it is completed.³⁰

30. Compare, for example, English *finish* and *finish up*.

uru-ni ba-an-da-gul-la

his city which has been completely destroyed *LUR:257*

4.2.4.3.2. *The Allative*

The allative is written with the orthographic variant -šè- before the time of Gudea and the Ur III period, but otherwise it has no morphophonemic variants.

4.2.4.4. *Locatives*

They share a single slot, the last one before the verbal root (except for the pronominals), and are mutually exclusive. They are the most frequent “dimensional” affixes and the ones that most often agree with locative noun phrases, but in a large number of cases the locative-1 in the noun corresponds to locative-2 in the verb, and vice versa.³¹ Phonologically and graphically, they present a series of problems, for example: (a) the locative-1 is written -NI- or -ì-; (b) the form -*I- of the locative-2 is deduced almost always from modifications in the adjacent affixes: b í- < b a+ -*I-, etc. (compare the case of the 1sg. dative in 4.2.4.1, and see 4.2.4.4.2).

4.2.4.4.1. *Locative-1*

Very often (in 40% of cases) it agrees with noun phrases, within the same clause, that take the suffix -a of the locative-1 case. In a significant number of cases, it agrees with the locative-2. Less often, it appears with adverbial phrases with the allative suffix. It may denote that the verbal action is set in a given non-linguistic context, with a conjunctive meaning.

4.2.4.4.2. *Locative-2*

The presence of this infix is revealed by the modification of the vowel of the preceding infixes: -d a+*I- > -d i-, -n a+*I- > -n i- (which can be confused with locative-1!), -t a+*I- > -r a+*I- > -r i-, etc. The high number of instances results from the typical formation of compound verbs (where the secondary object is marked with locative-2), and on a smaller scale from the formation of ditransitive verbs (for example, ‘to fill in something with something’).

31. Compare, from many other examples, English *to zero in on*.

4.2.5. *Pronominal prefixes and suffixes* ***

4.2.6. *The Suffix -d*

4.2.6.0. A morphological element written NE occurs in three different constructions:

- (1) immediately after the verbal root in finite forms,
- (2) in non-finite forms (infinitives) R_H-(e)-d è = -e+d,
- (3) in the same construction followed by the nominalizing suffix -a: R- e - d a = -e+d+a,
- (4) in non-finite forms (infinitives) R-a-PRON PERS-NE

The reading -d è is very likely in (1), certain in (2) and (3), and controversial in (4). Here the construction in (1) is treated exclusively, for the other constructions see 4.4.

4.2.6.1. *Phonological and written forms*

The form -d è- is written:

R-d è, after roots ending in a vowel: ŋ á - ŋ á - d è, k u₄ - k u₄ - d è,

R-e - d è-, or Ce - d è-, after roots ending in a consonant: b a l - e - d è-, with occasional exceptions that do not write the -e-,

R-ù - d è-, or Cu - d è, after roots that cause the change -e > -u (4.3.2c): g u b - b u - d è-, g u r - r u - d è-, t u š - ù - d è-.

Roots ending in -d, and perhaps also in -n, can produce ambiguous forms: n á - d è (= /nad+e/ or /na(d)+de/), è - d è-, n i g i n - n e or n i g i n - d è-. Some verbal forms ending in -d è - e n, which apparently might be analyzed as -d - e n, are actually abbreviated forms of the 1pl. suffix -e n - d è - e n: ***.

Phonologically, the suffix is probably /d/. The reason is that -d è- appears explicitly only before personal suffixes with an initial vowel: -e n, -e n d e n, -e n z e n, and -e š.³² What about 3sg. forms ending in -e? It can be supposed that *R-e-d is written R-e, with the omission of the final d in the writing (as in the case of the

32. [[no examples of -e n e?]]

genitive suffix -a k). In this case, there would be no written distinction between R-e and R-e-d (in the same way that there is no such distinction between a noun phrase ending in the genitive -a and the nominalizing suffix -a), with the result that 3sg. forms become ambiguous. The presence of a final -d can be only detected when the verbal form is followed by the nominalizing -a: ***. The -e- before the -d must be considered part of the imperfect stem of the verbal root, which is mandatory with this suffix.

4.2.6.2. *The Function of the suffix -d-*

It has the modal meaning of *obligation towards the subject/agent*, as an objective situation that differs from the obligations expressed by the modal prefixes, which are result of the speaker's judgment or resolve. $\grave{\text{i}}\text{-du-un} = \text{i-du-en}$ 'I go/you go', 'I come/you come' contrasts with $\grave{\text{i}}\text{-du-d\grave{e}-en} = \text{i-du-d-en}$ 'I have to go/you have to go'. For example: $\acute{\text{e}}\text{-dub-ba-a-š\grave{e}} \grave{\text{i}}\text{-du-d\grave{e}-en}$ 'I have to go to school' *EdA:02*; $\text{l}\acute{\text{u}} \text{ kisa-l\acute{a}-ke}_4 \text{ sar-ra-ab-z\acute{e}-en } \grave{\text{u}}\text{-bi-du-g}_4 \text{ ki-tuš-}\eta\acute{\text{a}} \text{ ba-tuš-}\grave{\text{u}}\text{-d\grave{e}-en}$ 'after the man in charge of the courtyard said "write!" I had to sit in my seat' *EdA:31*. In such cases, the obligation is based on a social situation, independent of the judgment of the speaker. The negative forms with *nu-*, *na-*, or *bara-* are frequent: $\text{ki na-me-š\grave{e}} \text{ nu-du-d\grave{e}-en}$ 'I had to go nowhere' *EdB:004*; $\text{za-e ere ama tu-da-za nu-ub-š\grave{i}-gur-ru-d\grave{e}-en}$ 'you are not obliged to return to the town of your mother' *GH:161*; ba-ra- ŠB^{***} ; $\text{till\acute{a} nam-ba-e-gub-bu-d\grave{e}-en}$ 'you do not have to be on the street' *EdB:029*. The examples with *na-* are especially numerous and must be considered as a strengthening of the prohibitive, so that in this case the standard modal can be confused with the modal focused on the subject.³³

4.3. *The Imperative*

Although conceptually the imperative belongs to the modal forms of the verb (4.2.1), its morphological formation is radically different: the imperative is expressed by an inversion of the verbal affixes (instead of being expressed by a prefix, like the other modals) according to the following formula:

33. Future meaning.

(1) conjugation prefix + (2) dative and “dimensional” prefixes + (3) root + (4) suffixes

(3) root + (1) conjugation prefix + (2) dative and “dimensional” prefixes + (4) suffixes

indicative: *kaš mu-na-ni-dé-e* ‘he will pour him beer there’ *EdA:66*

imperative: *kaš dé-mu-na-ni-ib* ‘pour him beer there!’ *EN2:081*

indicative: *di šu la-ba-an-ti-en-za-na* ‘the judgment that you have not accepted’ *D2:191*

imperative: *šu ti-ba-ab-zé-en* ‘receive him!’ *EdR:008*

The imperative has only the second persons singular and plural, and its verbal aspect is perfective, although conceptually it is future/imperfective. Any reduplication, if present, must be considered as “intensive”: *e pa₅ ... i gi kár-kár-ab* ‘inspect *repeatedly* dikes and canals!’ *FI:003*, *har-ra-an-gur-zu si sá-sá-ab* ‘fix *all* your circular roads!’ *FI:091*. It does not have any negative forms.

Morphology

1. Type I: *vocalic ending* (R-V)

(a) The vowel may be /a/: *a k-a*, *gi₄-a*, *ná-a*, *tuk u-a*, *GIN-n a*, *gu b-b a*. These forms can easily be confused with verbal nouns (passive participles) of the R-a form.

(b) Vowel /i/ (written NI): *ná-NI*, *du₈-NI*, *šub-NI*, *l á-a-NI*. Ambiguous forms that can be read as either -ì or -ni, for example, *ná-ì* ‘lie down!’ or *ná-ni* ‘lie down there!’; in the latter case they would be locative-1 infixes.

(c) Vowel /u/: two cases must be distinguished: (a) verbal roots with the vowel /u/ that assimilate the suffix -e: *du₈*; many of them do so when they end in a labial consonant: *gu b-b u*, and (b) two roots that do not meet these conditions: *ḡá l-ù* ‘open!’ and *ḡá-n u* ‘come!’; the only feature that these two cases have in common is the initial labiovelar consonant followed by /a/ [problem of the “labiality” of ḡ]. Some verbs can have two imperatives of this type: *gu b-b u* and *gu b-b a*, or *ḡá-n u* and *GIN-n a*. The difference between them remains uncertain.

2. Type II: *consonantal ending* (R-...-b) or (R-...-n)

R-...-b is extremely frequent,³⁴ 62.5% of imperatives end in -b, while the R-...-n type is rare (2.6%). This preference cannot be explained either by the aspect, transitivity or animate/inanimate nature of the participants in the verbal action. The

34. These statistics come from the basic corpus, which has 152 cases of the imperative.

final consonant can perhaps be considered an “empty morph”, present to emphasize the imperative.³⁵

3. All CPs are compatible with the imperative: V (***) cases), M (48 cases), B (26), MM (1). The dative affix is very frequent and always has the CP M-: *s u m - m a - a b* ‘give me!’, *s u m - m e - e b* ‘give us!’. Any of the “dimensional” affixes can appear, more or less frequently, with the imperative: ablative (2 cases) *è - b a - r a* (< *è - b a - t a*) ‘get out of there!’, allative (1): *u n u g^{ki} - š è g i₄ - m u - u n - š i - i b* ‘return to Uruk!’, locative-1 (24): *k u₄ - m i - n i* ‘enter there!’, locative-2 (4): *g ò r - z u g u b - b í - i b* ‘put your foot there!’.

4. The plural takes the suffix *-(e) n - z é - e n*, which usually becomes *e n - z é - e n* after a consonant: *z i g i₄ - b a - a n - z é - e n* ‘calm down!’, but *s a r - r a - a b - z é - e n* ‘write!’.

5. In many cases, Sumerian prefers to use the modals *h-* or *n a-* to give orders, rather than the imperative, unlike Akkadian. The interpretation of the *ù-* prefix as an imperative is due to this difference, but it is incorrect.

4.4. *Verbal nouns*

4.4.0. Verbal nouns (VN) include formations with roots that are normally part of a verbal clause, but have no specifically verbal affixes (with the exception of *-d-*); even so, they can take the nominalizing suffix *-a* and nominal affixes, such as possessives and case postpositions. They function as nouns but preserve some verbal properties. They have two forms: with *-d-* and without *-d-*.

4.4.1. *Verbal nouns without -d-*

Morphologically, these verbal nouns can be followed by *-ø*, by *-e/-e - n e*, or by *-a*; in the latter case other nominal suffixes may follow. Syntactically: (1) they can replace an argument of the predicate (participles), (2) they can be a reduced form of the predicate itself (infinitives), (3) they can function as predicates or predicative adjectives, and (4) they can be the predicate of a relative clause. Finally, they are important in the lexicon, because they can form compound lexemes.

The analysis of these forms can be sometimes difficult due to peculiarities and conventions of the writing system. In many cases of *R-ø*, there are defective spell-

35. [// special intonation, and glottal stop (at the end of the verb or the clause?) in Lahu, Matisoff quoted by Sadock – Zwicky, “Speech act distinctions in syntax” in Shopen (ed.), *Language typology and syntactic description* I, Cambridge 1985, pp. 161-162].

ings where (1) the suffix -a- is not explicitly written, or (2) the logogram can have a long form ending in /a/, for example a k/a k a or á ŋ/á ŋ a. In addition, R-ø and R-a can be confused with the imperative, for example, gín ‘come!’ which can be a spelling for gín-na or gá-nu. The form R-a can be both a passive participle and a nominalized form. In roots ending in -d followed by -dè, it is uncertain whether the interpretation is R-e or R-(e)-dè (***). Sometimes there are interferences between the suffixes -a and -e,³⁶ as can be seen in forms such as the following: nam-en nam-lugal-da tab-e-a-ŋá *IšDA:108*, a-na-aš-àm ka-tar-re-a-bi in-ne-du₄ *D2:177*, igi-ni pa₅-mu a-ta diri-diri-ga-e *L1:115*, igi-bi-ta lál diri-diri-ga-e *L1:327*. One finds, for example, both lú za-gin₇ ak and lú za-gin₇ ak-e ‘one who acts like you’. ***

There is a very close relationship between VNs and relative adjectival clauses. To some extent, it is a language-specific question. A language that uses very little, or lacks, verbal participles will have to translate the participles as relative clauses.

4.4.1.1. R-ø

It should always be kept in mind that R-ø may be a defective spelling of R-a and that, with roots ending in vowel, it may conceal the form R-(R)-e/e - ne. Typical constructions are; (1) PAT+VN (= active participle): é tu ku ‘one who has a home’, é ka la m-ma ni gín ‘one who wanders the houses of the country’, su₆ za-gin lá ‘one who sports a blue beard’. (2) VN (= infinitive)+verb: šu-u m-du-u m-mu tur-ra-àm še-su-ub nu-un-zu ‘my lips are small and I do not know kissing (yet)’ *EN1:031*. The VN can be reduplicated (R-R-ø): ma h gu₇-gu₇ ... ki sa l še₁₀ si-si ‘(the bird) eats abundantly ... it fills the yard with excrement’ *BF:090*; and even tripled (R-R-R-ø): é-é-a ku₄-ku₄-ku₄ ‘one who constantly enters all the houses’ *D5:017*. It can govern the typical cases of the verbal root, as the previous examples show, but can also appear in typically nominal constructions such as the genitive: hul-gig gi₄-me-a-aš-e-ne-(ak) ‘the most hateful of the colleagues’ *D2:157* (relative superlative).

4.4.1.2. R-e/e - ne

This forms active participles (agent nouns) that substitute the agent/subject. The verbal root is imperfective and often reduplicated. Due to its verbal nature, it

³⁶ Note also the cases of u-a such as ^dnin-mul-e uru^{ki} hul-lu-a-na ér gig mu-un-še š₄-še š₄ *LSU:157*, or of i-a, such as h é-š i-i b-í l-i-a-ke₄ *L1:147*.

can have patient in absolutive or locative-2 or govern a locative-1. The plural is formed by adding the suffix *-e - n e*. It can be followed by copula. Frequently, it is replaced by *R-a* functioning as a relative. It can also represent *R-ø+locative-2* (of course in this case it has no plural):

Subject of a copulative clause:

gú-zi-zi-i ha-la á-án-ŋá-kam u₄-zal-le níŋ-gig-ga
waking up promptly is part of the instructions, wasting time is a bad thing' *EdC:14*

Intransitive:

gub-gub-bu-ne tuš-tuš-ù-ne
those who are standing or those who sit *GA:025*

Transitive with patient in absolutive or locative-2:

nam kalam-ma tar-re
he who decides the fate of the country *KH:13'*
un-e si-sá-e
he who organizes the population *IšDA:092*
nam-tag-ga siġ-ge du₈-ù-bi mu-zu
I know how to forgive the guilty (lit. 'he who commits a sin')' *ŠB:204*

Governing locative-1:

kun₄ mu-lu-ne-ka tuš-tuš-ù = *mu-ta-aš-ši-ba-at aš-ku-pa-at a-wi-le-e*
always sitting on the threshold (of the houses) of men *D5:112*

With copula:

húl-húl-le-me-en dūg-dūg-ge-me-en
I am one who verily delights and makes (things) very pleasing *ŠB:175*
lú šā d₁inanna sag₉-ge-me-eš mè-a su₈-su₈-ge-eš
they are the ones who cheer Inanna's heart and are present in battles *L1:456*

4.4.1.3. R-a

VNs with the suffix *-a* can be (1) passive participles that take the position of patient or (2) can be the predicate of a relative clause. Their verbal nature is re-

vealed by their ability to take agentives in -e or genitive, which confirms the passive meaning.

(1) passive participle:

lugal-e a-ur₄-a mu-e-túm

the king carries the collected waters AA:027

é-a ná-a ki nu-um-túm

he who was asleep (=dead) at home, was not buried CA:182

é ninda ḡál-la muhaldim-gal-bi-im = *bi-tum a-ka-lu i-ba-aš-šu-ú na-ha-ti-ma-tum ra-bi-tum*

you are the great cook in the house that has food D5:087

With the agentive in -e:

^{giš}apin-e á gal-e dí-m-ma šu gal-e kéš-da

the plow, built for a great arm, coupled by a great hand AA:021

With the subject of the passive in genitive:

en šà-ge-pà-da ^dinanna-ke₄

the lord chosen by Inanna ELA:033

(2) relative with active or passive meaning:

é-e šu ša-an-ša-ša lú nín šu-ti-a

searches the house, he who takes things D2:106

šáh zuh-ha gu₇-gu₇ šáh-zé-eh-tur zuh-ha šu-ni-šè lá-a

(she) eats stolen pork, she is the one holding a stolen piglet in her hand (or 'a stolen piglet hangs from her hand') D5:035

4.4.2. *Forms with -d-*

4.4.2.1. R- e - d è

The construction R+e+d-e forms subordinate clauses of purpose and as such is equivalent to the allative, compare:

[1] nominal: é-šè ga-ba-gin 'I want to go home' D1:033

[2] verbal: é ba-e-dè ga-gin 'I want to go to divide an urban property' D3:029

It takes the imperfective verbal stem. It precedes the main clause, which contains verbs governing the allative. Typical verbs of this type are:

(1) Movement verbs with a goal, the most frequent being *g e n/d u* ‘to go (to)’:

- [3] arad lú-ù ú íl-i-dè gen-na
the servant of the gentleman who goes to carry firewood *IŠk:133*
[4] nam-maš-maš ak-dè a-gin₇ im-da-du-dè-en
thus I have to go to play my role as sorcerer *EEm:254*

Other verbs of directional movement are, for example, *t e* ‘to approach’, *è* ‘to go out (to do something)’, *s a ŋ* — *s u m* ‘to hurry’:

an-bar₇-kár-kár-ta gír-ŋá-ŋá-dè um-ma-te-a-ra
after I approach to begin the journey in the middle of the noon *GG:168*
nar-a-ni lugal gaba-ŋál di gub-bu-dè ba-ra-è
his musician came out to sing, opposing the king *Gdd:07*
u₄-ba ^dašnan-e ... di-dè saŋ ba-an-sum
then Ašnan ... hurried to (seek) a verdict *LA:168*

(2) Verbs of attention or intention:

e pa₅ du₆ du₈-ù-dè igi kár-kár-ab
inspect the levee, canals and elevations that have to be opened *FI:003*
lú-lu₇ bulùg-e-dè geštú ù-mu-gub
after I directed the attention to make humanity grow *UK.D:15*

(3) ‘To speak’, ‘to say’ (as an order or with a specific purpose) *d u g₄/e*:

ki-sikil dam-tuk-e-dè nam-mu-un-ne-e
do not talk to a young girl in order to marry her *ŠIn:038*
suhuš-bi gi-né-dè bí-in-eš-àm diŋir gal-gal-e-ne
the great gods said that its (=the town’s) foundations had to be secured *LN.8:20*
uru ... kar-kar-re-dè ba-ab-dug₄
it was said that the town ... had to be plundered *LSU:179*

(4) ‘Being good’, ‘suited’, ‘fit’ (for something):

inim bal-e-dè ba-ab-du₇-un
I am good for dialogue *D3:016* (compare: a - n a - š è b a - a b - d u₇ - u n ‘what are you good for?’ *D3:027*)

(5) Giving orders or advice, deciding fate:

un-bi ug₅-ge-dè á mu-un-áñ-eš
 they gave the order that its population be killed *LUR:142*
 sañ-gi₆ ki-tuš-ba gi-né-dè ab-di mu-un-gi₄-eš-àm
 they discussed in order to put the dwelling of the “black-headed” in order *LN:7:26*
 ḡá-e al-me-en-na-ta ḡiš-gi-šè gi íl-i-dè kin-gi₄-a ba-ra-ši-in-gi₄
 being as I am, I could not send you to work to the canebrake carrying reed *EdB:074*
 (note the two consecutive allatives, one nominal, the other verbal);
 eden-na máš-anše tur-re-dè nín-zi-ḡál til-le-dè
 that the quadrupeds in the desert were diminished, that the living beings were annihilated *LSU:047*
 an ^den-líl ^den-ki ^dnin-mah-bi nam-bi ha-ba-da-an-tar-re-eš
 An, Enlil, Enki and Ninmah decreed this fate together *LSU:055*

(6) Verbs of various meanings that express actions that can be directed towards a goal:

ù düg ku-ku-dè mu-dè-ná-en
 I will go to bed in order to have a good sleep *EEm:030*
 nín kur₇-ak-dè ù-ba-ab-til
 after he has finished inspecting the things *EdR.C:08*

The vast majority of these independent clauses suppresses the agent (who is generally not the same as the one in the main clause) or are intransitives, but it is possible to include the agent and all sorts of oblique cases, relative clauses and appositions.

sipa-bi é-gal ní-te-na lú erím-e dab₅-bé-dè
 that the enemy should capture this shepherd (= king) in his own palace *LSU:034*
 ama dumu-ni-ir ki nu-kin-kin-dè
 that the mothers should not seek a place for their children *LSU:012*
^{íd}idigna ^{íd}buranun-na gú 2-a-ba ú hul mú-mú-dè
 that on the two banks of the Tigris and Euphrates bad weeds should grow *LSU:038*
 ur^{ki} èš nindaba gal-gal-la nindaba-bi kúr-ru-dè
 that the offerings of Ur, a sanctuary of great offerings, should be diverted *LSU:031*

Notes: (1) there are predicative clauses where -d è is clearly the marker of subjective modality (4.2.6), for example: me-bi me abzu lú igi nu-bar-re-dè ‘my me(s), the me(s) of the apsu, which no one must see’ *EnA:043*. In such cases, it is more common for it to follow the relative suffix and almost always the copula (n u - b a r - r e -

d a m), making their predicative nature more explicit, so that they must be considered as variants of R-e - d a (m); (see 4.4.2.2).

(2) In the case of d i l -PRONOUN- d è ‘being unique/alone’, the phrase has an adverbial function:

za-e-me-en en ki-án^d inanna-me-en dil-zu-dè mah-me-en
you are the beloved of Inanna, you are the only one who is great *EEm:275*

(3) The form R- e - d è- can be confused with the plural participle R- e - n e (4.4.0*).

(4) In literary texts, for rhetorical reasons, one finds long sections of subordinate clauses with -d è. For example, lines 1 to 54 of the “Destruction of Agade” consist mostly of subordinate clauses with -d è depending of the verb n a m — t a r ‘to decree destiny’ of line 55.

4.4.2.2. R- e - d a

In the construction R+e+d+a, the infix -d- is the marker of subjective modality (4.2.6) and -a marks the relative suffix. The verbal stem is imperfective. It is used to form relative clauses where the head of the relative has an obligation either to do something or else not to.

dub-ḡu₁₀ sar-re-da dub gibil-ḡu₁₀ šeš-gal-mu sar-re-da
my tablet which I have to write and my new tablet which my tutor has to write
EdB:024

As in the case of the infix of subjective modality, the meaning can be deontic, and then it is a duty imposed by some divine or human law:

eridu^{ki} ki sikil lú nu-ku₄-ku₄-da
Eridu, pure place where no one must (= is allowed to) enter *ErH:123*
ne-saḡ ḡar-ra-bi si im-sá-e mūš nu-túm-mu-da
he manages the facility of the pantry, something that must not be neglected *NšA:076*

In the case of an epistemic meaning, the obligation comes from the very nature of the referent of the head of the relative clause:

éš 3 tab-ba lú nu-ku₅-ru-da
a triple rope that no-one can break *GH:107*

Sometimes it is merely a characteristic or habitual way of being or behaving:

nín-úr-4 nim-gin₇ gír-re-da á-sìg bí-ib-šub^{ub}-bé-en
 I bring down quadrupeds that run like lightning with the sling *ŠB:107*
 i-zi hu-luh-ha a-gi₆ gaba-zi-ga peš₁₀ è-dè-da
 the fearsome waves, the rising water that invades the shore *Nu:033*

There are cases where it is not always clear which type of modality is present:

me-en-dè eridu^{ki}-ta nál-la-da a-na-aš mu-e-dè-lá-e-ne
 why do they hold us back (us) who have to/should be there in Eridu? *LSU:240*

Are they simply people who live in Eridu or do they have an obligation to go there? Similarly, the following passage can indicate a vague possibility, the property of being edible, or an obligation (that it must be eaten):

nín-gu₇-ù-da šu-pap-hal-la ab-zi-zi-i
 he raises a hand of vagabond towards the things to eat *D1:109*

Notes: (1) The final -d a can be confused with the comitative.
 (2) Exceptionally there are relative clauses with -d è instead of -d a (4.4.2.1, note 1).
 (3) Note, with a nominal function, u₄ z a l - l e - d a ‘morning’, lit. ‘the day that has to pass’.

4.4.2.3. R- e - d a m

It consists of the construction described in 4.4.2.2 followed by the 3rd person copula -d a m < -d+am. The copula provides it with a predicative meaning, otherwise all that has been said about R- e - d a applies to R- e - d a m. Examples:

ša ki-án nín é dù-dù-ù-dam
 a heart that loves is something that can build many houses *ŠIn:207*
 di-dab₅-ba-ni nín nu-kúr-ru-dam a-ba-a šu mi-ni-ib-bal-e
 who will alter his verdicts, something that cannot be changed? *EE:309*

Note: There are cases where -d a m is almost equivalent to -d è:

un bir-a-bi gùd-bi-šè gur-ru-dam e-ne-eš im-mi-in-eš-àm
 they said that the scattered population had to return to the nest *LN:8:02*

In this translation, -d a m is considered to be the equivalent of -d è-; if -d a m is taken literally, the sentence should be considered as a direct quotation: ‘they said: “the scattered population has to return to the nest”’.

4.4.2.4. R- a - PRONOUN - d è

This construction has a temporal meaning; the action of the subordinate clause is simultaneous with the clause that it usually precedes. The verbal stem is in the imperfective. It appears only with the first and second persons singular:

tur-ra-ḡu₁₀-dè é-dub-ba-àm
 when I was a child, there was school ŠB:013
^dutu zi-zi-da-zu-dè un ši-mu-e-da-zi-zi-i
 Oh sun! When you rise, the population rises with you LI:240

The equivalent third person form is possibly R- d a - n i.

Note: This construction occurs already in Early Dynastic texts from Abu Salabikh (*OIP* 99 388). In later texts, as in the case of -d è, there are passages with a series of lines that end in R-a-PRONOUN-d è, for example *InD*:058-63.

Structure of the Verbal Phrase

1	2	3	4	5	6	7	8	R	9	10
ø- hé- ga- na- nu- ba-ra- ša- <i>others</i>	-inga-	V- mu- ba- im-ma	-*a- -ra- -na- -me- -?- -ne-	-(P)-da-	-(P)-ta- -(P)-ši-	-ni- -*I-	-ø- -e- -n- -m- -b-	H M	-d-	-ø -e -en -en-dè-en -en-zé-en -e-ne -eš
ù-		al-								

Affixes: 1 = modal 6 = directional
2 = conjunctive 7 = locative
3 = of conjugation 8 = pronominal infix
4 = dative 9 = subjective modal
5 = comitative 10 = pronominal suffix

R = root P = pronominal infix (8 and also in 3(?), 5, 6)

Others: e - n e - (b a) -, n u - u š -, r a -.

=====

<i>hamtu*</i>			<i>marû</i>		
	A	P/S	A	P	S
1sg.	x+R	R+en	R+en	en+R	R+en
2sg.	e+R	R+en	R+en	en+R	R+en
3sg.+pl.	n+R	R+ø	R+e	b+R	R+ø
3sg.-pl.	b+R	R+ø	R+e	b+R	R+ø
1pl.	?+R+enden	R+enden	R+enden	***	R+enden
2pl.	e+R+enzen	R+enzen	R+enzen	?	R+enzen
3pl.	n+R+eš	R+eš	R+ene	ne+R	R+eš

* except for imperatives and cohortatives.

1. Intransitives

sg.	1	V-en	pl.	1	V-en-dè-en
	2	V-en		2	V-en-zé-en
	3	V-ø		3	V-eš

The root can be *hamṭu* or *marû*.

2a. Transitive *hamṭu*: P-agent + R + P-patient

sg.	1	-(n/b)-V-ø	pl.	1	-(n/b)-V-en-dè-en
	2	-e-V		2	-e-V-en-zé-en
	3	-n-V		3	-n-V-eš
		-b-V			

The singular can take a suffix of patient = affixes of the intransitive.

2b. *Marû* transitive verbs: P-patient + R + P-agent

sg.	1	V-en	pl.	1	V-en-dè-en
	2	V-en		2	V-en-zé-en
	3	V-e		3	V-e-ne

There are not suffixes of patient, but n/b is possible.

Apèndix

The Sumerian “Conjugation” Prefixes: the Voice Hypothesis

Miquel Civil

The Sumerian “Conjugation” Prefixes: the Voice Hypothesis

The “conjugation” prefixes (henceforth CP, also called ***) are commonly acknowledged to be one of the most difficult problems of Sumerian grammar. There is a considerable literature on the subject (***) but there seems to be no successful, generally accepted analysis, there is not even a consensus on the membership of this morphosyntactic class. The present paper explores the possibility that the CPs, as defined in ***, express the category of *verbal voice*. The question is a legitimate one: 56% of a sample of languages have voice marked on the verb, by inflection or derivation. Languages that do not so, use other ways to accomplish the same function: sometimes by marking the nominals, sometimes solely by changes in the word order (Bybee 1985:31-32). Thus, even if the results of this inquiry were negative, it is hoped that rarely considered aspects of Sumerian grammar will be clarified.

A brief, introductory discussion of voice from a crosslinguistic perspective is given in 1. Methodological considerations in 2. outline problems and limitations specific to Sumerian as well as the ways this study is conducted. The membership of the CP class is defined in 3. The rest of sections examine directly the Sumerian situation.

1. *The verbal voice category*

Voice is a pragmatic category, a subjective phenomenon, expressing the point of view of the speaker. Sentences in different voices “are normally taken to be synonymous in terms of propositional content though different in terms of discourse pragmatics” (Blake 2001:73). It is better seen in transitive verbs, although it can be found in intransitive ones too. The same semantically-transitive event, coded by the very same verb, agent and patient may be rendered from several pragmat-

ic *perspectives*, primarily involving the relative *topicality* of agent and patient. (Givón 1990:566). “Voice” designates these different perspectives that can be coded in the verb by various morphosyntactic means (non-verbal expressions of voice, such as changes in word order, are at this point left out of consideration), but are often difficult to detect and analyze in a foreign language.¹

The four main categories of voice are roughly:

AGT more important than PAT	active voice
PAT more important than AGT	inverse voice
PAT much more important than AGT	passive voice
AGT much more important than PAT	antipassive voice

In addition, there is often a **middle** voice in which AGT has a special relation with the event. Other, more exotic, voices are also possible.

(1) Active voice. The topicalized role is the (logical) agent (AGT),² the participant with a volitional, controlling, actively initiating role, responsible for the event. It is not affected by the event.

(2) Passive voice. The patient (PAT) is the participant role that is non-volitional, inactive, non-controlling. It registers the events change-of-state. In the passive voice, this role is considered more relevant than that of the AGT. (Logical) PAT takes often the grammatical relation of subject of the verb, AGT is demoted and marked as oblique, or simply deleted. The passive voice tends to present the *resulting state* of the event.

(3) Inverse voice. In some languages, the ontological rank of the participants is grammaticized. The natural hierarchy agent > patient is expressed by the active voice (in this case better labeled *direct* voice). If PAT outranks AGT, the inverse form is used, as seen in this illustration from the Algonquian language Plains Cree (cited by Klaiman 1991:32):

1. “Voice is probably the most complex grammar-coded functional domain in language.” (Givón 1994:3). The assignation of voice is often based on cultural, rather idiosyncratic factors, witness, for instance, the complexities of the choice of the middle voice in classical Greek (***).

2. Is extremely important for the reader to keep in mind the basic distinction between *grammatical relations* (subject, etc.) morphologically marked, and the *semantic* or *logical roles* (agent, etc.).

- a. Ni- -sēkih -ā -nān atim
I- T-1pl scare- DIRECT 1PL dog
'We scare the dog'
- b. Ni- -sēkih -iko -nān atim
I- scare- INVERSE 1PL dog
'The dog scares us'

(4) Antipassive voice. The fact that the patient has very little importance is grammaticized as follows: AGT has often the marking of PAT, the PAT is either omitted altogether, or, if present, appears not in the normal PAT-form but in some other oblique case, or possibly incorporated in the verb. An example from Inuit Eskimo (cited by Givón 1990:626):

- a. inu -up qimmiq -0 taku -v -a -a
man -ERG dog -ABS see -INDIC -TRANS -3s/3obj
'The man saw the dog'
- b. inu -0 qimmir -mik taku -v -uk -0
man -ABS dog -OBL see -INDIC -INTRANS -3s
'The man saw a dog/some dog/dogs'

In this voice, PAT is normally undetermined or generic.

(5) Middle voice. In the simple active voice, the agent is not affected by the event expressed by the predicate. In the middle voice, however, the agent of active voice is affected in or by the event. It has some similarity with, but is not identical to the reflexive. In some languages, e.g. German, middle and reflexive have the same markers, but in others, e.g. classical Greek, the markers differ.

The choice of voice can be conditioned by: (a) the semantics of the predicate, some predicates are inherently *agent-oriented*, others *goal-oriented*, (b) the *pragmatic* intention of the speaker to topicalize a participant, presenting the event in a given perspective, or (c) can be function of the *context*, marking the relative topicality of the participants in the course of the narration (anaphora and cataphora).

2. Methodological considerations

Without getting into a discussion of the history of the study of the CPs among Sumerologists,³ it will suffice to say that the failure to reach satisfactory results stems basically from the peculiar method used at this point by the Sumerologists, a method rarely seen in reputable linguistics. The meaning and function of these prefixes is traditionally inferred from their “etymological” analysis.⁴ Every CP is decomposed in minimal segments to which some “meaning” is attributed. The function of the CP *b a -*, for instance, is inferred from a putative *b+a*, the first element supposedly a demonstrative, the second a locative. From this, a “locative” theory of the CPs has been built. It should be added that this analysis of the CPs has often been conducted with little regard to phonology. To be sure, there have been attempts using more reasonable approaches, but none, it would seem, takes into account all the CPs as a morphological class, and the “etymological” approach is still the dominant one. Additional matters not always considered in previous studies include the phonological segmentation of the chain of prefixes. Are they all affixes or clitics, forming a single phonological unit (as it seems to be traditionally assumed), or do they form a sort of preverb, something like an auxiliary verb, separated by a phonological pause from the root? In the latter case the presence of morpheme boundaries or pauses could affect the shape of the morphemes and trigger boundary changes such as *m>n* / ___#. ⁵ The writing system used for Sumerian creates ambiguities: some signs can have several different readings, e.g., *NE* = /ne/, /bi/ (or /b(a)j/), /de/, *NI* = /i/, /ja/, or /ni/. Besides the ambiguities created by the polyphony of the signs, ambiguous (at least graphically) morphemes do not seem to have bothered the scribes: *-ri-* = *dat 2sg + locative2 = abl (< t a) + locative2*; *-na-* = *dat 3s + locative2 = locative1*, etc. Morphophonemic writings, with diachronic changes, are frequent: in a first stage, *h é -* represented /ha/, /he/, or /hu/, while later on these allomorphs are explicitly written out. Conversely, *ga -* represented /ga/, /gi/, or /gu/, but these variants are made explicit only in a particular, short-lived, orthographic reform, after it the scribes went back to the traditional morphophonemic *ga -*. Apprentice scribes, the authors of most of the preserved literary tablets,

3. Overviews can be found easily in the literature on the subject; see, for instance, G. Steiner 1991, limited however, to the opposition between *i-* and *m u-*.

4. These analyses should no be confused with possible studies of the *grammaticalization* of older elements of the language which may have given origin to the CPs.

5. Note that the formation of the imperative favors a possible segmentation between the prefixes and the root, while the vowel assimilations in the Pre-Sargonic Lagaš dialect does not.

committed frequent errors (“symptomatic” or not). Last, but not least, there are no informants and needed contrasting forms cannot be elicited.

This study attempts to investigate the CPs from the ground up, and from the original texts, as if Sumerian were an exotic language, analyzed for the first time, using a functional, cross-linguistic approach. It considers a CP any morpho-syntactic unit that includes everything from the right of the modal prefixes (and the linking affix - n g a -, if present) up to and excluding the next prefix present (dative or “dimensional”), and, if none is present, up to the verbal root or a pronominal marker immediately before it.⁶ The morphemes fulfilling this condition are considered members of the same morphological set, and their distribution and function is analyzed disregarding any “etymological” consideration. Finally, it looks for *general* rules, as any good grammar should, considering rare or unusual forms, not conforming to rule, simply as exceptions or errors.

This study is based on a relatively homogeneous corpus: the texts, from the XVIIIth century B.C., included in the Nippur literary catalogue, giving preference in most cases to Nippur sources. Nevertheless, older texts or contemporary texts not included in the Nippur catalogue (e.g., Gudea, legal texts or proverbs) will be used occasionally, if judged useful to make a given point.

3. *The membership of the CP class*

According to the criteria outlined above, the set of CPs appears to consist of four members, excluding the “verbalizing” suffix a l -⁷:

- (1) vocalic prefix (**V**), written mostly ì-, but also i-, a- or e-
- (2) prefix m u - (**M**), with allomorphs m a- and m i-
- (3) prefix b a - (**B**), with the allomorph b í-
- (4) prefix i m - m a- (**MM**), with allomorphs i m - m i -, u m - m a-, and u m - m i-

The hypothesis to be tested, based on the analysis of texts, suggests for the individual CPs the following functions:

6. For details on the right edge of such a morpheme, see ***.

7. The prefix a l- cannot co-occur with modal prefixes, although can be preceded by the temporal prefix u-, precedes immediately the verbal root, thus excluding all “dimensional” affixes, but can take personal suffixes.

(1) **V**: *Neutral* voice: no special salience is assigned to any of the core arguments of the predicate. The participants in the event are presented in their “natural” roles without any of them being foregrounded. In a sense it can be considered a plain, straight answer to the question “what happens/happened?”

(2) **M**: *Agent-oriented* or *Active* voice: the role of the AGT and its concomitant aspects of cause, initiator, controller, etc. is emphasized, and thus it is functionally similar to the active voice of other languages.

- M has a especial affinity for the imperfective, for instance: (1) of the forms with the imperfective 3 pl suffix -e-n-e, 93.9% have M, but only 6% have B (and some of the instances of B are questionable); the imperfective ḡá-ḡá has M in 80.4% of the cases, and B in 19.5%, contrasting with the perfective ḡar with 46.4% of M and 53.6% of B. This preference is understandable considering that while the event is taking place the agent is actually causing it and thus naturally foregrounded.

- In cases where PAT outranks AGT in the normal hierarchy of things (human > non-human animate > inanimate), the verb tends to have M: tukum-bi-lú-ur-mah-e šu mu-lá ‘if a lion mauls (lit. holds) a man’ CUN.8:14; ki-bi-a tu-ra mu-na-te saḡ-gig mu-na-te ‘right there illness came to him (lit. approached him), headache came to him’ LI:076. In such cases, M underlines the fact that the causality flows against the “natural” order of things.

- With intransitives ***

(3) **B**: *Goal-oriented* or *Passive* voice: the role of PAT is emphasized with its aspects of affected, non-initiator, etc., it is similar to the passive voice of other languages.

- When the AGT is omitted, or not easily recovered from the context, B is practically obligatory; a well-known case in point is the variants of the Ur III year dates: mu-lugal-e ur-bí-lum^{ki} **mu**-hul-(a) ‘the year the king destroyed (the town of) U.’ versus mu-ur-bí-lum^{ki} **ba**-hul-(a) ‘the year U. was destroyed’.

- B has an especial affinity for the perfective, understandable since the goal represents the result of the action or event, hence its frequent translation by the Akkadian perfect.

- If the subject/AGT of a finite B-form is expressed, normally keeps the ergative suffix -e, in the case, however, of passive participles the AGT is demoted to an oblique case (genitive).

(4) **MM**: *Middle* voice: rather than foregrounding a participant, as (2) and (3), it indicates that the AGT is affected somehow by the verbal action, as Goal or as

Beneficiary, being similar cross-linguistically to middle constructions. It is similar, but not identical, to reflexive constructions and “datives of interest.”

The following sections will describe in some detail each “voice,” its markers and its functions. These sections should be considered preliminary, they are not a morphological history nor a complete catalogue of uses. Suggestions for further investigations are given in ***. Afterwards, the factors influencing the choice of CPs will be examined.

4. *Neutral voice* (V)

Forms

This section includes all CPs that begin with a vowel, except the ones whose vowel is followed by m-m (***). Formal points that need discussion are (1) the variability of the vowel, (2) the instances of double vowel (V-V-), and (3) the affix -m- that follows the initial vowel and is apparently in the same morphological category as -n- and -b-.

(1) The factors governing the choice of the vowels /a/, /i/, or /e/ are multiple. In the Pre-sargonic texts from Lagaš and in some Sargonic inscriptions, /a/ is not significantly present and the choice between /e/ and /i/ is function of the following vowels, i.e., is governed by the phonology. Forms with /a/, alternating with /i/, are known elsewhere before Gudea and Ur III, with /i/ the dominant form, and the choice seems a matter of local (dialectal?) scribal preferences *** case of Nippur. In the corpus used for the present study, a-forms are relatively rare being limited as a rule to particular compositions (e.g., the *Farmer Instructions* or *Dialogue II*) and the use of /i/ (written ì-) is the rule.*** However, forms with e- seem to mark in rare occasions the 2nd person singular, for instance, e - z u ‘you know’ *EdB:016, 039* (but more frequently ì - z u *D1:002, EEm:256*, etc.), k a š n u - e - n a ṇ ú š - z u - u m ì - n a ṇ ‘you did not drink beer, you drank your own blood!’ *Gdd:13*, with /e/ and /i/ in the same line.⁸ In any case, such vowel variations will not be considered sufficiently significant to affect the discussion of the voice function of V. [[Grammatical texts, however, are formal in their assignment of the vowels // to the first, second, and third person, respectively:]]

8. In some cases, this -e- could perhaps mark the locative², or, in general, be related to the forms CP-e-, such as m u - e - and b a - e -.

(2) Some V-forms show a double vowel before consonant: i-i n-, i-i b-, i-i m-.⁹ The number of V-V-forms, compared to that of simple V-forms can be seen in table 1. diff in 323 m = 182, b = 64, n = 84

Table 1: number of V-V- and V- forms*

V-V-n-R	8	V-n-R	84	92
V-V-m-R	35	V-m-R	153	188
V-V-b-R	22	V-b-R	75	97
totals	65		312	377

*Only the V-forms with no MP or DP are counted.

Of the total of 377 cases, 17.2% have double vowel. A likely hypothesis is that the V-V-forms represent the V-prefix followed by the locative2 affix. Without this hypothesis, the V-voice would not co-occur with locative2 (see table ***), a most unlikely situation. The V-V-forms come immediately before the root from which they can be separated only by the infixes -n/b/m-, a position similar in all respects to the location of locative2. The locative2-affix consists phonologically of a vocalic or semivocalic morpheme, and this is consistent with a writing V-V. Furthermore, a lexical examination of the verbs that have V-V in the texts shows that these verbs are mostly bitransitives (s i ‘to fill with’, d u l ‘to cover with’), or verbs that often take a locative (t i ‘to live in’, n a ‘to lay on’), or (a few) compound verbs. It is thus likely that writings with double vowel represent in fact the initial vowel followed by the affix of locative2. The frequency of compound verbs with V-V-prefixes is much lower than expected so that the pertinent rule would read something like: “with a vocalic CP, the locative2 is expressed by a doubling of the vowel, except in the case of compound verbs in which locative2 is not graphically (and morphologically?) explicit.” Textual instability, forms with only one vowel can hide locative2.

(3) In a high number of cases, the forms with V-prefix have an affix -m-, not attested with the other CPs, and apparently sharing the slot that -b- and -n- occupy (see table ***). Position of n/b/m! in table 2:

9. It is possible that some forms usually transliterated ...m- are in fact a - a n -.

Table 2

	V+dat	V+com	V+abl	V+š	V+loc1	V+loc2
V-0-	48	6	0	0	46	0
V-n-	30	5	0	4	0	0
V-b-	0	1	31	6	0	0
V-m-	0	46	41	29	0	0
totals	78	58	72	39	46	0

The total of V+loc2 would be 65, in the hypothesis that V-V- includes loc2.

It is assumed that V is present in the cases where a modal prefix is not followed immediately and explicitly by forms of M, B, or MM. Besides reasons of morphological symmetry, this assumption is supported ***.

The possible presence of pronominal elements after the vowel is common to all CPs and is discussed ***.

Function

This prefix represents the *neutral* voice. The participants in the event are presented in their “natural” roles without neither, AGT or PAT, being foregrounded. In a sense it can be considered a plain, straight answer to the question “what happens/happened?”

Syntax

The V-form frequently replaces the CPs M and B after modal prefixes, and the conjunctive -n g a-, if present. With the MPs, the speaker already provides a certain amount of foregrounding, assigning a salient role (probability or obligation) to one of the participants.

This voice simply answers the question “what happens/happened?” in general, leaving things in their “natural” perspective with no stress on any argument of the predicate, neither AGT nor PAT. It is especially frequent in the laws and the narrative portions of the legal documents, avoiding, presumably, the assignation of responsibility. Its frequent occurrence in the Proverbs may point to a peculiarity of colloquial speech. Apparently, all verbs can appear in this voice. The choice of allomorphs seems to be a dialectal matter. This is true of the Pre-Sargonic Lagaš dialect.

5. *Active voice* (M)

Emphasizes the AGT as free initiator of the event and, judging from the legal texts, as responsible for it. The use of this voice implies high transitivity. The contrast with the passive is particularly clear: the deletion of the AGT (in a passive clause) triggers the replacement of M by B, as in the well-known variants of the Ur III date formulae. Personal***. The 3rd person plural suffix -e-ne, cross-referencing the agents/subjects of transitive incomplete verbs, requires in general a M-form. The AGT is actually causing the event at the moment ...

6. *Passive voice* (B)

Emphasizes the PAT. It can indicate that a process, initiated by someone else, is affecting someone or something. If the process has reached its end-point it has a stative value. It is obligatory if the AGT is not explicit or not recoverable from the immediate context.

7. *Middle voice* (MM)

8. The semantic dimension of voice

d u₇ ‘to be fit/good/suitable for’

This is a prototypically stative, atelic verb, describing a quality or condition of the subject, the possession of this quality being in general independent of the volition of the subject. The grammatical subject therefore is a PAT/experiencer, the goal is expressed in a variety of oblique cases.¹⁰

The frequencies of the CPs of this verb are:

V = 5 M = 4 MM = 0 B = 14

a-na-šè ba-ab-du₇-un
 ‘what are you good for?’ D3:027

10. The digits in parentheses indicate the number of cases: locative1 (8), locative2 (6), terminative (8), subordinate goal clause (- d è) (5). It can take also dative of beneficiary (3).

íd má-gur₈-ra ba-ab-du₇-a-za šà-ba teme.SAR ba-mú
 ‘in the canals that were suitable for large boats, (now) grow *** weeds’ *LUR:367*
 u₄ še bir-ak-dè a-ab-du₇-a a dug₄-ga-ab (V)
 ‘When the barley is right for husking, water it.’ *FI:072*

The rare passages with the M-forms- show, however, a certain (low) degree of agency:

nam-dub-sar-ra-ta mu-diri-ge-en-ma nam-šeš-gal-ŋá mu-ub-du₇-du₇-un
 I am better in the art of writing and thus I am suitable for my job of ‘big brother’
D3:008
 (implying some effort, or at least cooperation, on the part of the subject)
 nu-mu-un-na-ab-du₇ e-sír-ra na-an-dib-bé
 He is not any good to anyone, he should not walk on the streets *D2:071*
 (some responsibility is attributed to him for this situation)¹¹

Comments: (1) There is a related compound verb š u — d u₇ with an analogous meaning, but telic, and at times transitive, ‘to make/become suitable’. It shows, not unexpectedly, different CP frequencies *** (2) The verb d u₇ inserts systematically the affix -b- immediately before the verbal root, regardless of person and even when the subject belongs to the animate class. This affix is even found in the verbal adjective.

- (1) a. dumu munus in- ù-tu- un
 child female V+3s give-birth 2s
 ‘you will give-birth to daughters’
- b. dam- ŋu₁₀ mu- un- ù-tu
 wife mine (AGT) M 3s give-birth
 ‘my wife gave birth’
- c. ba- tu-ud-dè- en
 B give-birth 1s
 ‘I was born’

11. Influence of the dative.

- d. ùz-dè máš- bi im-mi- ib- tu-ud
 goat+AGT kid(s) its MM+LT it give-birth
 ‘The nanny-goat gave birth to its kids (for herself)’

*** add examples of a-tu₅ and mu₄.

- (2) a. u₄ en- šè ì- šub (*LN.1:36*)
 time until AL V fall
- b. kù inana-ke₄ a-ga-dè^{ki} mu- un- šub (*Ag:062*)
 holy I.+AGT Shrine A. M he fall
- c. a-rá 1-a-kam tum-ma-al ba- šub (*Tu:06*)
 time One+GEN T. B fall
- d. uru gu₇ naṇ-naṇ im-mi- in- šub (*LW.2:27*)
 town food drink+LOC MM+LT it fall
 ‘The town fell because of (the lack of) food and drink’

Table 3 gives the relative frequencies of each form in different types of texts, information that will be useful in the forthcoming discussions.

Table 3 Frequency of the conjugation prefixes in different types of texts (percents).

Text	al	V	M	MM	B	Σ of cases
<i>Gud A</i>	0	18.8	50.6	12.8	17.6	466
<i>Gud B</i>	0	10	57.5	11.8	20.6	160
<i>CUN (1)</i>	0	74	2	3.4	20.6	145
<i>NSGU (3)</i>	0	55.7	7.6	3.8	33	343
<i>CLi (1)</i>	2.5	73	1.7	0	33.	118
<i>CLi (2)</i>	0	38.4	21	9.6	30.7	52
<i>ŠA</i>	0	29.7	31	6.7	32.	74
<i>LSU</i>	0.2	27.6	16	5.4	51.	482
<i>EEm</i>	0	35	35	4	25.	260
<i>DD</i>	0.8	25.8	41.8	6	26.4	232
<i>SPI</i>	4.7	50	16.4	4.8	24.	188

Notes: (1) Laws only.

(2) Narrative parts (prologue and epilogue).

(3) Only declarations and narrative parts of court records.

It is apparent from the table that the frequency of each CP is in part a function of the text genre. Without getting into details, neutral V dominates in legal texts, presumably avoiding an a priori assignment of responsibilities. The texts praising one-self or the ruler's high feats prefer the active M. Similarly, narrative texts may have ***. The Laments describe the sad state and events that happened to the destroyed cities and thus use the passive B with a frequency higher than average.

[(2) there is no "basic" form: the frequencies of V, M, and B do not point to a high-frequency, unmarked form, and (3), MM, not surprisingly, is much less frequent than the other CPs. For further comments, see ***]

References

- Blake, Barry J. 2001. *Case*. Cambridge & New York.
- Bybee, Joan Lea. 1985. *Morphology: A Study of the Relation Between Meaning and Form*. Amsterdam & Philadelphia.
- Givón, Thomas. 1990. *Syntax. An Introduction II*. Amsterdam & Philadelphia.
- Givón, Thomas. 1994. *Voice and Inversion*. Amsterdam & Philadelphia.
- Klaiman, M.H. 1991. *Grammatical Voice*. Cambridge & New York.
- Mithun, Marianne. 1991. "Active/agentive case marking and its motivation" *Language* 67: 510-46.
- Palmer, Frank Robert. 1994. *Grammatical Roles and Relations*. Cambridge & New York.
- Shibatani, Masayoshi., ed. 1988. *Passive and Voice*. Amsterdam & Philadelphia.
- Steiner, Gerd. 1991. "Die sumerischen Verbalpräfixe mu- und e- im sprachtypologischen Vergleich", *ZDMG Supplement* 10: 32-48.

Miquel Civil (Sabadell, 1926 - Chicago, 2019) va escriure aquest *Esbós de gramàtica sumèria* en una estada a Barcelona i el va utilitzar a les classes de llengua sumèria que va impartir a l'Institut del Pròxim Orient Antic de la Universitat de Barcelona durant el curs 2002-2003. Malgrat que va quedar inacabat, ofereix aportacions tan originals com la interpretació que fa Civil dels anomenats «prefixos de conjugació» per expressar la categoria de la veu, i representa el resum de la concepció de la llengua sumèria que tenia l'eminent lingüista.

Miquel Civil (Sabadell, 1926 – Chicago, 2019) began writing *An outline of Sumerian grammar* in Catalan during his stay in Barcelona, and used it in the language classes he gave at the University of Barcelona's Institut del Pròxim Orient Antic during the 2002-2003 academic year. Although unfinished, the resulting volume offers many original contributions, such as Civil's interpretation of the so-called “conjugation prefixes” as an expression of the category of voice, and comprises an effective summary of the eminent linguist's conception of the Sumerian language.

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Edicions

Calidad en
Edición
Académica
Academic
Publishing
Quality